36. Torstaina 3 päivänä huhtikuuta 1997

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys telemarkkinalaiksi ja laiksi telehallinnosta annetun lain muuttamisesta 995

Hallituksen esitys 163/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 1/1997 vp
Lakialoite 16/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain 47 §:n muuttamisesta 1001

Hallituksen esitys 185/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi mielenterveyslain ja valtion mielisairaaloista annetun lain 3 §:n muuttamisesta 1002

Hallituksen esitys 231/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 4/1997 vp

Toinen käsittely

4) Hallituksen esitys kansaneläkelaitoksen hoitamien etuuslakien muutoksenhakua, itseoikaisua, päätöksen poistamista ja virheen korjaamista koskevien säännösten muuttamisesta 1003

Hallituksen esitys 7/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 5/1997 vp

Ainoa käsittely

5) Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin Eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1994 ovat antaneet aihetta 1004

Kertomus 15/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Ensimmäinen käsittely

6) Hallituksen esitys Indonesian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ,,

Hallituksen esitys 5/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 3/1997 vp

7) Hallituksen esitys Venäjän federaation kanssa rautatieyhdysliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1009

Hallituksen esitys 246/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 5/1997 vp

8) Hallituksen esitys laiksi Imatran Voima -konsernille kantaverkkoomaisuuden myynnistä myönnettävistä veronhuojennuksista ..... ,,

Hallituksen esitys 237/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

9) Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja varallisuusverolain 34 §:n muuttamisesta 1009

Hallituksen esitys 249/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Lähetekeskustelu

10) Hallituksen esitys Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välisen sopimuksen niiden joukkojen asemasta ja sen lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 19/1997 vp

11) Hallituksen esitys laiksi pakkokeinolain 5 a ja 6 luvun muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 20/1997 vp

12) Hallituksen esitys laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta 1012

Hallituksen esitys 21/1997 vp

13) Hallituksen esitys laiksi haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävästä maksusta ..... „

Hallituksen esitys 22/1997 vp

14) Hallituksen esitys laiksi eläintautilain 15 §:n muuttamisesta 1020

Hallituksen esitys 23/1997 vp

15) Hallituksen esitys laiksi valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 24/1997 vp

16) Hallituksen esitys eräistä epätyypillistä työtä koskevista lainmuutoksista ..... „

Hallituksen esitys 25/1997 vp

17) Hallituksen esitys laeiksi hallintomenettelylain 10 §:n, kuntalain 52 §:n ja valtion virkamieslain muuttamisesta 1036

Hallituksen esitys 26/1997 vp

18) Hallituksen esitys laiksi taidenäyttelyiden valtiontakuusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 27/1997 vp

19) Hallituksen esitys laeiksi luopumiseläkelain ja maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 25 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 28/1997 vp

20) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta 1040

Hallituksen esitys 29/1997 vp

21) Hallituksen esitys Venäjän kanssa kansainvälisestä maantieliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1045

Hallituksen esitys 30/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Ala-Harja, Alaranta, Alho, Apukka, Aula, Biaudet, Brax, Bryggare, Hassi, Hellberg, Huotari, Hurskainen, Huuhtanen, Ihamäki, Joenpalo, Juurola, Jäätteenmäki, Kalli, Kallio, Kanerva I., Karhunen, Kautto, Kemppainen, Kokkonen, Krohn, Kuoppa, Laitinen, Lapintie, Luhtanen, Lämsä, Löv, Manninen, Markkula M., Mönkäre, Ojala A., Partanen, Pekkarinen, Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Pohjola M., Rajamäki, Rask, Rauramo, Rosendahl, Saapunki, Skinnari, Soininvaara, Suhola, Tahvanainen, Tiilikainen, Tiuri, Vehkaoja, Veteläinen, Viitanen, Viljamaa, Vistbacka ja Wideroos.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Viitanen, Hassi, Kanerva I., Kallio ja Pekkarinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Alho, Hurskainen, Joenpalo ja Rajamäki sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ala-Harja, Apukka, Aula, Bryggare, Kallio, Karhunen, Lapintie, M. Markkula, Rauramo, Tiilikainen, Veteläinen ja Vistbacka,
tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Huotari, Huuhtanen, Kokkonen, Kuoppa, Lämsä, Löv, Manninen, Mönkäre, Peltomo, Perho, M. Pietikäinen, Rask, Rehula, Skinnari, Soininvaara, Tiuri, Törnqvist, Vehkaoja ja Viljamaa sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Biaudet, Juurola, Kalli, M. Pohjola, Tahvanainen ja Wideroos,
tämän kuun 11 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Luhtanen,
tämän kuun 14 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Jäätteenmäki sekä
tämän kuun 16 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Ihamäki, Kemppainen ja Rosendahl.

Valtioneuvoston kirjelmä valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista

Puhemies: Ilmoitetaan, että tänään päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on eduskunnalle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 38 b §:n mukaisesti hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitettu valtioneuvoston jäseneksi ja liikenneministeriksi nimitetyn Matti Auran selvitys sidonnaisuuksistaan.

Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran toimintakertomus vuodelta 1996

Puhemies: Ilmoitetaan, että Suomen itsenäisyyden juhlarahaston hallintoneuvoston kirjelmän ohella viime maaliskuun 5 päivältä on eduskunnalle saapunut Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta annetun lain 9 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettu kertomus rahaston toiminnasta vuodelta 1996. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 58, 59, 62, 64—72, 74, 75, 77—79, 81—96, 100 ja 102. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys telemarkkinalaiksi ja laiksi telehallinnosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 163/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 1/1997 vp
Lakialoite 16/1996 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävä telemarkkinalakiesitys on sinällänsä tarpeellinen erityisesti siitä näkökulmasta, että siinä pyritään edistämään kilpailua kotitalouksien ja pienkäyttäjien paikallispuheluista. Liikennevaliokunnan mietinnössä pidän erityisen arvokkaana sitä, että siinä kiinnitetään myönteisellä tavalla huomiota vammaisten mahdollisuuksiin käyttää telepalveluita. Vammaisten mahdollisuuksia saada näitä palveluita kohtuuhintaan tulee todellakin nykyisestään parantaa.

Näistä seikoista minulla ei ole mitään huomautettavaa, mutta sen sijaan kommentoin edelleenkin lakialoitteeni käsittelyä valiokunnan mietinnössä.

Mietinnössä todetaan, että "ehdotettu telemarkkinalaki koskee vain televerkkojen ja kytkentäpalveluiden tarjontaa", ei palveluiden sisältöä. Tällä perusteella lakialoite ehdotetaan hylättäväksi, vaikka kuulemani mukaan ajatukseen muuten suhtauduttiin sinänsä myönteisesti. Mielestäni tällainen tulkinta on kuitenkin liian kapea. Kyseinen lakialoite olisi soveltunut aivan

yhtä hyvin otettavaksi osaksi uutta lakiesitystä kuin voimassa olevaa teletoimintalakia. Sääteleehän lakiesitys aivan samalla tavoin sitä, millä tavoin kansalaiset saavat telepalveluita käyttöönsä.

Aloitteeni, johon sain runsaasti allekirjoituksia, merkitsi sitä, että ns. eroottisten puhelinpalvelujen saamiseksi puhelinliittymän haltijan tulee tehdä erillinen sopimus telelaitoksen kanssa. Aloitteessa ei sinänsä rajoiteta näiden palvelujen sisältöä tai tuottamista, ainoastaan esitetään nimenomaan palveluiden tarjontaan liittyvää sääntelyä.

Puhelinseksiviihteen rajoittamattoman saannin voidaan katsoa olevan ristiriidassa sen kanssa, miten yhteiskunnassa yleensä suhtaudutaan vastaavan kaltaisen materiaalin levittämiseen lapsille, siihen miten se on lasten ulottuvilla. Jos ajatellaan muuta vastaavaa materiaalia esimerkiksi videoiden tai lehtien muodossa, ikärajaa pystytään jollakin tavoin valvomaan, mutta puhelinpalveluiden käytössä ei mitään kontrollia ole.

Esimerkiksi osa seuranhakulinjoista perustuu puheluiden automaattiseen yhdistämiseen, jolloin soittajien ikään kohdistuvan valvonnan teoreettistakaan mahdollisuutta ei ole. Viranomaisten tietoon onkin tullut useita valitettavia tapauksia, joissa lapset ovat onnistuneet pääsemään näille linjoille ja myös sellaisissa tapauksissa, kun ei ole kyseessä automaattinen yhdistäminen. Näissä tapauksissa on jouduttu käymään jopa oikeudenkäyntejä tilanteissa, joissa pikkutytöt ovat joutuneet tilanteisiin, joissa he ovat sopineet tapaamisia keskustelulinjalle soittaneiden pedofiilien kanssa. Neljä tällaista tapausta on viety oikeuteen ja kolmessa on seurannut vankeustuomio. Nämä alaikäisten soittamiin puheluihin liittyvät ongelmat ratkeaisivat sillä, että kohtauspaikkoina toimivat linjat olisivat käytössä vain erillisellä sopimuksella.

Muitakin ongelmia näistä palveluista on seurannut. Esimerkiksi puhelinliittymän omistajat ovat silloin tällöin valittaneet yllättävistä ja kohtuuttomista puhelinlaskuista. Joissakin tapauksissa soittaja on löytynyt oman perheen piiristä, useimmiten perheen alaikäisistä lapsista. Joka tapauksessa monet puhelinliittymän haltijat ovat joutuneet oikeudenkäyntiprosesseihin, joissa heidän on ollut hyvin vaikea pitää oikeuksistaan kiinni.

Tiedossa on myös se, että kontaktipuhelintoiminta mahdollistaa periaatteessa paritustoiminnan, ja nimenomaan sopimukseen perustuva järjestelmä aikuisviihdepalveluissa rajoittaisi merkittävästi puhelinpalvelujen käyttöä prostituutiopalvelujen hankkimisessa.

Puhelinliittymään voi nykyisin tilata erillisen ajanviete- ja aikuisviihdepalvelujen eston, mutta on todettu, että se ei käytännössä kykene riittävän tehokkaasti torjumaan tähän bisnekseen liittyviä haittoja, nimenomaan niitä haittoja, jotka kohdistuvat lapsiin ja nuoriin. Vain pieni osa perheistä hoksaa tilata puhelimeensa estojärjestelmän, koska harvat pitävät liittymänsä väärinkäytön mahdollisuutta todellisena.

Oikeusministeriön seksibisnestoimikunta ehdotti vuonna 95 loppumietinnössään, että näiden puhelinpalvelujen käyttö olisi mahdollista vain puhelinliittymän haltijan ja telelaitoksen välisellä sopimuksella eli siis tilaamalla ne erikseen. Kun oikeusministeriö antoi oman lausuntonsa tälle toimikunnalle, myös oikeusministeriö otti tuolloin kannan, että näiden erikseen tilattavien estojen sijaan suosittaisiin juuri erillistä sopimusmallia. Tämä vaatisi lainsäädännön muutosta, joka kuuluu liikenneministeriön alalle. Jostakin syystä liikenneministeriön puolella on oltu varsin nihkeitä lähtemään tähän muutokseen.

Muistutan vielä YK:n lapsen oikeuksien komitean suosituksesta, jonka se vuosi sitten antoi Suomelle. Komitea huomautti Suomea näistä linjoista ja suositti, että Suomi ryhtyisi kaikkiin asian vaatimiin toimenpiteisiin lasten suojelemiseksi pääsyltä seksipuhelinpalvelulinjoille ja siltä varalta, että pedofiilit käyttäisivät heitä seksuaalisesti hyväkseen näiden puhelinpalvelujen kautta, joille kenellä tahansa on pääsy.

Näiden seikkojen johdosta mielestäni lainsäädäntöä tulisi tältä osin muuttaa ihan oikeusministeriön asettaman seksibisnestoimikunnan esittämällä tavalla niin, että linjan saisi käyttöön vain erikseen tehdyllä kirjallisella sopimuksella.

Haluan vielä korostaa sitä, että tällainen käytäntö ei sodi sananvapauden periaatetta vastaan. Siinä ei rajoiteta kansalaisten sananvapautta, koska tätä toimintaa ei kiellettäisi vaan ainoastaan tehtäisiin sopimuksenvaraiseksi, ja myös oikeusministeriön tulkinta sananvapaudesta on ollut tämän suuntainen.

Monissa muissa Euroopan maissa on huomattavasti ryhdikkäämmin ryhdytty toimeen ja otettu käyttöön erilaisia toimenpiteitä torjua näitä haittoja. Esimerkiksi Tanskassa on saatu hyviä kokemuksia juuri tällaisesta sopimuksenvaraiseksi tekemisestä. Sen vuoksi pidän harmillisena sitä, että tämän lain yhteydessä ei hallitus antanut tähän liittyvää esitystä, ja myös sitä, että

valiokunnassa ei tätä asiaa tämän vakavammin otettu eikä viety eteenpäin.

Mutta koska ymmärrän, että eduskunnassa on kuitenkin runsaasti myönteistä tahtoa tähän suuntaan, ehdotan lain hyväksymisen yhteydessä hyväksyttäväksi seuraavan perustelulausuman:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tutkimaan nykyistä tehokkaampia keinoja torjua ns. eroottisten puhelinpalveluiden erityisesti lapsiin kohdistuvia haittoja ja selvittää mahdollisuudet tehdä näiden palveluiden saaminen käyttäjän ja teleyrityksen välisen sopimuksen varaiseksi."

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pariin asiaan pieni oikaisu. Ensinnäkin ed. Räsänen totesi, että laki on tarpeellinen ja hyödyllinen. Se voi olla tarpeellinen, mutta se on suhteellisen hyödytön siinä mielessä, jos puhutaan kilpailullisista asetelmista. Suomen telemarkkinat ovat niin kapeat ja ohuet, että siellä ei synny sellaista kilpailua, joka merkittävässä määrin tai edes huomattavasti alentaisi yksityisten ihmisten puhelumaksuja. Tämä on utopistinen ajatus, mutta voidaanhan täällä tietysti siitä huolimatta lakeja tehdä.

Mitä tulee seksipuhelimeen, olen tietysti samaa mieltä kuin ed. Räsänen mutta lähden siitä, että ei tämä yksinomaan aiheuta haittoja lasten puolella. Siellä riskiryhmä ovat hyvin pitkälti valitettavasti eläkeläismiehet, jotka soittelevat sinne. En tiedä, mistä johtuu. Onko elämän suola sitten vähän jollakin tavalla lieventynyt, kun täytyy näihin soitella? Se on heidän oma asiansa. Mutta he ovat varomattomia. Saattaa tulla ja on tullut 15 000 markan laskuja näissä asioissa aivan turhan takia. Näin ollen, vaikka hiukan eri perusteilla, lähden siitä, että ei lasten suojelu tässä ole toki ainoa. Eläkeläismiehet ovat aika vahvasti tähän verkkoon kietoutuneita. Jo aikoinaan, kun Norrback oli liikenneministerinä, olen asiasta keskustellut ja kysellyt ja tehnyt ehdotuksia asian korjaamiseksi.

Nämä näkemykset täydentävinä ja ehkä hiukan vastakkaisina ed. Räsäsen näkemyksiin.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Päivi Räsäsen puheenvuoron johdosta, että tämä laki sinänsä on tärkeä. Hän puhui seksipuheluongelmista. Toteaisin tässä samassa yhteydessä, että ongelmia on myös muiden puhelujen kohdalla. Esimerkiksi henkisesti burn out olevat ihmiset hakeutuvat myöskin erilaisiin puhelinpalveluihin, ja nämä laskut ovat todella kalliita. Tietooni on tullut yli 60 000 markan laskuja, joten nämä ongelmat pitäisi yhdessä saada poistetuksi.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Näiden eroottisten puhelinpalvelujen osalta ed. Räsänen perusteli asian varsin hyvin. On sinänsä ikävää, että ei hallitus esityksessään eikä sitten myöskään valiokunta ole tähän asiaan ehkä riittävästi paneutunut, vaan on jättänyt tämän kysymyksen ratkaisematta tässä tilanteessa. Mutta eduskunnalla on nyt mahdollisuus tästä lausua kantansa tällä ponnella, jota ed. Räsänen esittää.

Arvoisa puhemies! Minä kannatan ed. Räsäsen tekemää lausumaehdotusta.

Totean vielä, että tässä ponsiesityksessä mainitaan erityisesti lapsiin kohdistuvat haitat, mutta se on luettava varmasti niin, että kaikki muutkin haitat, joita perustellusti edellisissä puheenvuoroissa todettiin. Muidenkin ikäryhmien osalta kuin vain lasten on syytä tämän ponnen yhteydessä ottaa ongelmat huomioon. Sitten kun tämä toivon mukaan tulisi hyväksytyksi, hallituksen tulisi ottaa huomioon erityisesti lapset, mutta myös nämä muut ikäryhmät. Eli tämä ponsi ei sulje ketään pois.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tämä laki kaikilta osin on muuten hyvä, paitsi että puuttuu tämä ed. Räsäsen tekemä esitys. Toivottavasti se menee läpi kanssa tässä muodossa kuin on esitetty.

Tässä yksi epäkohta vielä jää puhelimen omistajan osalta sillä tavalla, että laskun tai sen selvityksen yhteydessä viimeisiä numeroita ei näe, ja monessa tapauksessa niitä on aika ongelmallista tarkistaa. Niitä ei kuulemma joistakin tietosuojasyistä tai tämän tyyppisistä syistä ole mahdollista antaa, jolloin puhelimen omistaja ei välttämättä tiedä, mihin hänen puhelimestaan on soitettu. Siinä mielessä olisi aika hyvä tietää, koska perheenjäseniä on monia ja joku muukin voi soittaa, mihin nämä kalliit puhelut erityisesti ovat kohdentuneet. Siinä mielessä tämä on epäkohta, mutta jotkut asiantuntijat valiokunnassa ovat todistelleet siihen suuntaan kuulemma, että ei tämmöistä säännöstä voisi tähän ottaa mukaan.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lahtelan esiin nostama kysymys kyllä sillä tavalla vaatii myös kommentin, että tietosuoja sinänsä on hyvin tärkeä asia ajatellen esimerkiksi jotakin työpaikkaa. Jos aina jäisi täydelliset tie-

dot kaikista puheluista, niin voisi olla aika vaikea tilanne työntekijän kannalta, jos esimerkiksi hänen kaikki soittonsa voitaisiin aina katsoa. Silloin esimerkiksi sellainen intimiteettisuojan kannalta tärkeä asia kuin lääkärikontaktit, terveydenhuollon kontaktit, tulisivat ilmi ihan yhtenä pienenä esimerkkinä.

Mutta mitä ed. Räsäsen ponteen tulee, olen itsekin valmis sitä kannattamaan, vaikka siitä tietysti tänään ei äänestetäkään. Pidän sitä ihan tärkeänä avauksena. Asia on erittäin tärkeä.

Ed. L i n d é n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos ed. Lahtela olisi perehtynyt liikennevaliokunnan mietintöön, niin vastaus hänen kysymykseensä olisi tullut sieltä. Perustuslakivaliokunta nimittäin lausunnossaan lausui, että mahdollisuutta kaikkien numeroitten antamiseen ei voi olla. Tämän vuoksi pykälä päätettiin poistaa tästä lakiesityksestä. Valiokunta mietinnössään edellyttää, että liikenneministeriö valmistelee tätä asiaa ja tuo sen uudestaan valiokunnalle sitten pohdittavaksi. Nyt on todellakin perustuslain vastaista tämä kaikkien numeroitten antaminen.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Lindénin puheenvuoroon jatkaen olisin ollut sitä mieltä, että hallituksen esitys on aivan oikea ja perusteltu. Perustuslakivaliokunnan lausunto oli kyllä hyvin epämääräinen. Se tarkoitti ilmeisesti vain sitä, että näissä liikelaitoksissa olevia tietoja ei saisi antaa yksityiskohtaisesti.

On tämä todella hämmästyttävää. Entä jos minä menen huoltoasemalle ja sanon, että tehdään autoon 500 markan huolto ja huoltoliike tekeekin 10 000 markan huollon siihen autoon ja sanoo, että siihen tehtiinkin näin paljon, mutta ei me kerrota, mitä me siihen teimme? On se erikoista tämä puhelimen kohta, ettei omasta puhelimestaan saa kaikkia tietoja, niitä tietoja, mihin sillä puhelimella on soitettu. Olisi aivan hyvin voitu säätää tämä laki siinä muodossa kuin hallitus on sen esittänyt.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ennen kuin ed. Lindén selvitti tuota asiaa, mistä keskusteltiin ja mihin tämä tavallaan kompastui.

Mutta ed. Tiusanen otti esille tämän työpaikalta tapahtuneet soitot. Liikennevaliokunnassa kyllä keskusteltiinkin tästäkin kysymyksestä, ja harkittiin jopa sitä, voitaisiinko erottaa yksityispuhelut ja tämän tyyppiset työpaikkapuhelut, niin että tämä ongelma olisi pystytty ratkaisemaan, mutta täällä kerrottujen syitten vuoksi tähän ei kuitenkaan päästy.

Mitä tulee ed. Räsäsen ajatuksiin eroottisten puhelinpalveluitten erityiskohtelusta, tulen lämpimästi kannattamaan hänen esittämäänsä ajatusta, kun tästä äänestetään.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä en jaksa ymmärtää perustuslakivaliokunnan kantaa ja yleensä sitä asiaa, mihin muistaakseni ed. Tiusanen viittasi, että jos saadaan neljä viimeistä numeroa selvitettyä, siitä tulisi joku yleinen tietosuojaongelma ja ihmisten oikeutta loukattaisiin. Eihän tässä mitään liikepuheluita sellaisenaan olla selvittämässäkään, mutta jos henkilö, joka tuntee joutuneensa kohtuuttoman laskutuksen kohteeksi, haluaa selvittää tämän asian, niin eihän sitä perustuslakivaliokuntakaan voi kääntää sellaiseksi, että siinä loukataan jonkun toisen oikeuksia tai jotain liikeoikeuksia.

Pysyttäisiin näissä asioissa sillä kapealla sektorilla, jota tämä asia käsittää, eikä ruveta laajentelemaan sitä, niin kuin tässä tapauksessa. Ilmeisesti perustuslakivaliokunta on katsonut kovin laajasti, ja silloin mennään sellaiseen suohon, josta ei tule sellaista ratkaisua, joka olisi perusteltu. Minun mielestäni on absoluuttisesti varma, että asia olisi voitu lainsäädännöllä, ohjeilla ja käytännössä rajata sillä tavalla, että siinä ei tule toteutetuksi muuta kuin puhelinomistajan hyöty, joka haluaa selvittää sen, mistä laskutus esimerkiksi johtuu.

Ed. Viitanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Kyllähän tämä tietosuojakin on arvokas asia, ja siinä mielessä ymmärrän kyllä perustuslakivaliokunnan kantaakin, vaikka se saattaa tässä yksittäisessä asiassa tuntua liian pitkälle vievältä. Mutta ei tietosuojan merkitystä nykyisessä tietoyhteiskunnassa, jossa tietojen yhdisteleminen ja rekisteröinti on laajaa, voi aliarvioida periaatteessa, vaikka se tässä saattaa turhalta tuntua. Eikä minusta tässä tietosuojasta perimmältään ole kysymys.

Kuluttajansuoja on heikko puhelimen käyttäjille. Tosin puhelimen käyttäjät eli kuluttajat itse ovat osittain siihen syypäitä. Voisiko sanoa niin, että liian herkästi ajatellaan, kun puhelinlasku tulee, että se on kuin verolasku ja se pitää vain

maksaa. Emme me ne ole yhtä sinisilmäisiä silloin, jos saamme joitakin muita laskuja, jotka eivät tunnu oikeilta. Emme me niitä maksa vaan riitautamme. Tässä hyvin harvoin riitautetaan. Toisaalta tässä on se ongelma, että tavallaan ehkä oikeuskäytäntö tai ainakin käsitys siitä on sellainen, että jos tulee riita, ei pärjää puhelinyhtiöiden kanssa. Tietysti tässä on se, että puhelinyhtiöillä on suuret voimavarat ja oikeudenkäynnit ovat nykyisin kalliita, jolloin kuluttajan asema on heikko.

Kiistatta kyllä kuluttajan asemaa pitäisi parantaa, mutta ehkä se olisi kuluttajalainsäädännön tehtävä. En tiedä, miten tähän telemarkkinalakiin itse asiassa voitaisiin laittaa näitä säännöksiä. Tämä on ehkä sellainen asia, johon liikenneministeriön yhdessä kuluttajaviranomaisten kanssa pitäisi palata, koska selkeästi ihmiset ovat tyytymättömiä tähän tilanteeseen ja kokevat, että heiltä veloitetaan sellaisia palveluita, joita he eivät ole saaneet.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Neljän viimeisen numeron salaamisessa kinastelevat kaksi tärkeää periaatetta: omistajan oikeus saada tietoja puhelimestaan ja yksityisyyden suoja. Perustuslakivaliokunta asettui ilman muuta yksityisyyden suojan kannalle. On puhuttu liikepuhelimista, mutta ei ole poissuljettua, etteikö aivan valtavia perheriitojakin saataisi aikaiseksi, jos numerot olisivat kaikki käytettävissä. Erilaisia epäluuloja monissa perheissä on. Tämä on aika tärkeä näkökohta.

Mutta omistajan oikeudessa lähtisin ainakin siitä, että jos on annettu puhelin käyttöön, sillä saa soittaa. Jos tulee epäselvyyksiä, ne hoidetaan oikeudessa. Se on aivan sama juttu, kun auto annetaan käyttöön. Ei sitä omistaja tiedä, mihin toinen autolla menee. Pitää sitten rajoittaa auton käyttöönottoa.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Tunnistamistietojen antamisesta: Eihän siinä annettaisi sitä tekstiä, nauhoitusta; puhelua ei nauhoiteta, elikkä sisältöhän jää pois. Kyllä minä jotenkin ihmettelen sitä kantaa perustuslakivaliokunnassa, että puhelimen omistaja ei saa tietää, ei voi tarkistaa, niin kuin täällä on aikaisemmin todettu, sitä mihin on soitettu ja onko soitettu ollenkaan, vaikka joskus laskut tuntuvat käsittämättömiltä, mutta niitä ei ole selvitetty koskaan, ei ole pystytty selvittämään, mihin ne puhelut ovat menneet. Siinä mielessä olisi hyvä, kun näkyisi kaikki ne numerot. Jos ainakin asianomainen henkilö haluaa itse tietää, tuntuu aika kohtuuttomalta suojautua joidenkin sellaisten syiden taakse, että voisi tulla perheriitoja. Siinä vaiheessa pitää mennä puhelinkoppiin soittamaan, jos haluaa tällaisen sulkea pois.

Miksi ei voisi yksityisten ja yritysten välillä tehdä jakoa? Jossakin mielessä tietysti yritystenkin osalta on kysymys siitä, että kyllä kai siinä maksaja viime kädessä haluaa tarkistaa, ovatko laskut aiheellisia. Keskustelujahan ei siitä huolimatta voi tarkistaa, mitä siinä on puhuttu sinä aikana.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Valiokunta todellakin keskusteli hyvinkin pitkään asiasta. Jos oikein valiokunnan tuntoja tulkitsen, enemmistö valiokunnasta oli sitä mieltä, että asia pitäisi hoitaa. Niin kuin ed. Kuisma totesi, kuluttajan näkökulmasta on tärkeää tietää, mistä lasku muodostuu. Kun tietää numerot, mihin on soitettu, silloin asia varmistuu. Me kaikki eduskunnassa tiedämme kännykän käyttäjinä, että esimerkiksi kännykästä näkee, kuka soittaa ja mihin on soitettu. Tämä asia on jo tällä hetkellä osittain mahdollista ainakin tietyn joukon numeroiden osalta. (Ed. Aura: Nehän voidaan poistaa!) — Ne voi kyllä poistaa, mutta periaatteessa tarkistaminen on mahdollista.

Sinällään tämä telehallintolain uudistus oli merkittävä ja tärkeä. Valiokunta katsoi, että on tärkeää saada laki säädettyä normaalissa järjestyksessä. Jos numerokysymys todellakin vaatii perustuslain säätämisjärjestyksen, tuodaan se omana pykälänään. Jos eduskunnan enemmistö, 5/6, on sitten sitä mieltä, että on kuluttajan oikeus saada tietää ne numerot, mihin on soitettu hänen puhelinosakkeestaan, silloin eduskunta tällaisen muutoksen lakiin tekee.

Ed. S a a r n i o : Rouva puhemies! Minusta ed. Lindén tulkitsi oikein niitä tuntoja, joita liikennevaliokunnassa oli. Kuitenkin lohduttaisin niitä, jotka epäilevät, että tämä neljän numeron salaaminen olisi jokin tie ikään kuin siihen, ettei tiedetä mihin soitettaisiin, että kyllä kalliit puhelut yleensä selviävät niistä alkunumeroista ja niistä voi päätellä. Mutta neljä viimeistä numeroa ei sitten kerro, onko soitettu Tamaralle vai Dorikselle. Se ongelma jää.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kyllähän tässä tämä asia alkaa kiertää tietysti kehää, ja ihan turha on minunkin jatkaa tätä asiaa,

mutta kyllä minä ihmettelen sitä, että jokin järkevä asia pitää siunata eduskunnassa 5/6:n enemmistöllä eikä täällä muuten järki pysty voittamaan. Ketä tässä asiassa sitten suojellaan? Vanhapiika ja -poika katselee peilistä itseään ja kyselee, kenelle olet soitellut, kun on noin suuri puhelinlasku? Kyllä minä sen ymmärrän perheessä, jos on mies ja nainen, että pitäisi suojella sitä naista, jos nainen on soittanut joihinkin seksipuhelimiin ja mies, joka maksaa laskun, haluaa tietää. Kyllä aika kyseenalaista on, täytyykö tällaisen lain suojata perheen keskeisissä asioissa näitä asioita vai ei. Kyllä siinä on menty aika pitkälle.

Niin kuin tässä todettiin, matkapuhelimissa, kännyköissä, valtaosin, kun puheluita on tullut, ei niitä numeroita kukaan sieltä poista. Ne näkyvät, suurimmassa osassa puheluista alkaa näkyä ilman muuta selvästi, mistä ne ovat tulleet. Minkä vuoksi pitää salailla sitten näitä neljää numeroa tällaisten kiinteiden puhelimien osalta? Kyllä tämä on yhtä hulluutta, että pitää 5/6:lla järjen voitto saada eduskunnassa ja hallituksessa voimaan ennen kuin se onnistuu.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Omalta kohdaltani ikään kuin lopuksi sellainen huomio, että ed. Puhjo totesi perustuslakivaliokunnan hyvin laajasti asiaa katsovan. Se on aivan oikein. On paljon isommasta asiasta kysymys kuin siitä, mikä sattuu olemaan puhelinlasku. Sellainen pystytään varmasti selvittämään myös niillä perusteluilla kuin ed. Saario toteaa, eli nähdään ne kalliit kohteet, minne puhelut menevät, vaikkakin neljä viimeistä numeroa on poissa.

Eli tässä kyllä on isommasta kysymyksestä puhe samanaikaisesti. Tietosuojavaltuutettu Suomessa on varsin pätevä henkilö. Muistan itse varsin usein liikennevaliokunnassa hänen esiintyneen hyvin perustellusti, ja tietoyhteiskunnan tietosuojausongelmissa hän on ollut aktiivisesti liikkeellä. Toivon, että eduskunta tämän asian ottaa myös siltä osin vakavasti.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Yleensä pidetään kyllä hyvänä tapana, että laskut tarkistetaan niin yrityksissä kuin perheissäkin ennen kuin ne maksetaan. On sattunut tapauksia, että puhelinyhdistyksille on sattunut virheitä, ja jos ei numeroa näy, mihin on soitettu, yhtä hyvin voidaan kyllä ajatella, että se on puhelinyhdistyksen virhe, mutta siitä voi tulla kiista-asia. Turha tämmöisistä mielestäni olisi oikeuteen mennä. Se olisi niin selvää, kun numero näkyisi siinä. Kaipa on yhtä lailla sitten aiheellista mennä oikeuteen sen takia, miksi siitä on soitettu.

Toisaalta ajopäiväkirja on auton käytössä se, millä todistetaan, milloin on ajettu yksityisajoa, milloin yrityksen ajoa. Tässä ed. Saario vertasi auton käyttöä ja puhelimen käyttöä. (Ed. Saarnio: En verrannut!) — Mainitsitte kuitenkin sen! — Näin joka tapauksessa asia olisi sillä selvä, kun numeron pystyisi tarkistamaan.

Ilmeisesti tämä asia ei täysin selväksi tule, päätettiinpä täällä miten hyvänsä, ennen ennen kuin verottaja puuttuu siihen asiaan. Sitten varmasti selviää. Kyllä verottaja selvittää ajopäiväkirjastakin kaikki kilometrit.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Tämä asia kiertää nyt puhelimesta toiseen, mutta esimerkiksi normaalissa perheessä voitaisiin tiedot antaa siinä tapauksessa, kun ruokakunta yhteisestä pyynnöstä selvityttää. Niin vaimo kuin isäntäkin allekirjoittavat, että me haluamme tietää, mihin meidän puhelimestamme on soitettu. Ei varmasti enää loukata kenenkään yksityisyyttä. Myös liikelaitokset ehkä voitaisiin jättää asian ulkopuolelle.

Siinä, mitä meillä on 11) asiassa esillä, puretaan tietosuoja-asioita. Viittaisin vain siihen, miten meillä tietosuoja-asioita on aivan liian tiukasti käsitelty. Niitä purettiin kaksi kolme viikkoa sitten ulosottoasioissa, nyt puretaan pakkokeinolaissa. Tässä asiassa esimerkiksi tietosuojavaltuutetun kantaa ei ole perustuslakivaliokunta kysynyt lainkaan, joten laitan vähän kyseenalaiseksi suorastaan tietosuojavaltuutetun tietämyksen näissä asioissa.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Totesin sen, ettei se välttämättä kaikkia näitä kuluttajan etuja toteuta, jos saataisiin ne numerot tietää. Aina jää sekin, että tulee vääriä numeroita tai kuluttaja sanoo, ettei ole soitettu tähän numeroon. Näitä vikakytkentöjähän on ollut, etteivät selviäisi varmaan kaikki ongelmat tai selviäisikö yhtään ongelmaa lisää, jos saataisiin kaikki numerot. Tämäkin täytyy muistaa.

Minusta muulla tavallakin tätä voi lähestyä. Kyllä me varmaan kaikki olemme sitä mieltä, että jos me jotain ostamme, meillä on oikeus todella tietää, mistä me maksamme missä tuotteessa hyvänsä, ja jostain syystä puhelin on tästä poikennut. Tässähän on se ongelma ehkä ollut, että puhelimet ovat olleet kollektiivisessa käytössä, mutta tässä suhteessahan me menemme yhä enemmän henkilökohtaisiin puhelimiin ja mo-

nella sellainen jo on, jolloin tavallaan ongelma vähenee.

Kyllähän on myös oikeuskäytännössä loppujen lopuksi riitatapauksissa usein ilmennyt, että joku perheenjäsen on soittanut niitä kalliita puheluita, mutta niitä on hyvin vaikea myöntää. Ne voivat olla arkaluontoisia ja kalliita. Hyvin harvassa tapauksessa kuitenkaan on voitu katsoa, että puhelinlaitos on virheen tehnyt. Mutta kyllä niitä on ollut, ja tietenkään ei saisi olla yhtään tai jos on, pitäisi olla keinot, joilla saadaan ne selville.

Minusta sinänsä ei kannata kuluttajansuojaa ja tietosuojaa asettaa vastakkain. Kyllä kuluttajan etu on myös tietosuoja, ja itse olin perustuslakivaliokunnan ja liikennevaliokunnan jäsenenä ja voin yhtyä niihin mielipiteisiin, että kyllä minusta tietosuojaviranomaiset ovat korkeatasoisia Suomessa. Enemmän voi heille antaa kiitosta kuin moitteita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain 47 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 185/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. G u s t a f s s o n : Kunnioitettu, arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti puutun tähän asiaan täältä puhujakorokkeelta. Tässähän nyt on jo kolmannessa käsittelyssä tekijänoikeuslain 47 §:n muuttaminen. Se on kuitenkin melkoisen periaatteellinen asia, ja sitä kautta haluan siitä jonkun sanan sanoa.

Hallituksen esityksessähän ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain sanamuotoa siten, että laissa nimenomaisesti vahvistetaan esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien oikeus korvaukseen äänitteiden käyttämisestä julkiseen esittämiseen myös sellaisissa tapauksissa, joissa käyttäminen on välillistä. Nyt on avainsana tämä "välillinen käyttö", eli oikeus korvaukseen ulottuu sekä äänitteiden käyttämiseen välittömään julkiseen esittämiseen, esimerkiksi käyttämiseen diskoteekeissä ja äänilevyautomaateissa, ja välilliseen esittämiseen. Tässä määritellään välillinen esittäminen tilanteiksi, joissa julkinen esitys tapahtuu esimerkiksi radio- ja televisiovastaanottimen välityksellä kahviloissa, ravintoloissa tai hotelleissa tai muissa vastaavissa tiloissa.

Sama käytäntö on jo elävää elämää monissa muissa maissa. Itse asiassa pikkasen oikaisten voin sanoa, että tämä on vallitseva käytäntö lähes kaikissa Länsi-Euroopan maissa. Alankomaissa ja Portugalissa kysymys on vielä avoin, ja Isossa-Britanniassa on muista Euroopan unionin jäsenmaista poikkeava ratkaisu.

Tällä lainmuutoksella ei ole tarkoitus puuttua korvausten määrään vaikuttaviin perusteisiin. Itse asiassa sivistysvaliokunnassa, kun asiaa käsiteltiin ja kuunneltiin asiantuntijoita, meitä jossain määrin hämmensi se, että lain perusteluissa todetaan, että tämän muutoksen rahallinen vaikutus on vain suuruusluokkaa miljoona markkaa. Käytännössä kuitenkin monet vakavasti otettavat asiantuntijat viittasivat siihen, että summa voi olla moninkertainen, jopa 10 miljoonaa. Luulen, että miljoona markkaa on vahvasti alakanttiin.

Asia, joka minusta nimenomaan tässä yhteydessä on tärkeää todeta myös eduskunnan pöytäkirjoihin, on se, että valiokunta sai tietoonsa, että korvausten maksamisessa on syntynyt varsin isoja käytännön ongelmia. Erityisesti eräät laitevuokraajat ovat joutuneet takautuvastikin maksamaan erittäin huomattavia summia. Puhutaan kymmenistä-, jopa sadoistatuhansista markoista.

Sivistysvaliokunta halusi mietintöön kirjata seuraavaa: "Valiokunta kiinnittää kuitenkin vakavaa huomiota siihen, että käytännössä joissakin tilanteissa on aiheutunut epäselvyyttä siitä, kuka on korvausvelvollinen äänitteiden käytöstä." Tämä suomeksi tarkoittaa käytännön tilanteissa sitä, että on laitevuokraaja, joka vuokraa esimerkiksi äänilevyautomaatin johonkin kirkonkylän baariin, ja kiistaa on siitä, maksaako korvauksen laitevuokraaja vai baarin omistaja.

Kun valiokunnassa tätä pähkäiltiin, päädyttiin kuitenkin siihen, että halusimme hyvin vahvasti kirjata mietintöömme seuraavaa: "Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus seuraa lain muutoksen vaikutuksia käytännössä. Mikäli korvauksien perusteiden laskemisessa ja korvauksien perinnässä sekä muihin näihin tekijöihin liittyvissä asioissa ilmenee kohtuutto-

muuksia, valiokunta katsoo, että hallituksen tulisi ryhtyä toimenpiteisiin säännösmuutosten tekemiseksi lainsäädännön tasolla." Haluamme kuitenkin uskoa, että tässä tapauksessa nyt erityisesti Gramex ottaa huomioon nämä valiokunnan esittämät painotukset ja näkemykset ja päästään siihen tilanteeseen, että on käytännössä jo etukäteen selvää, kuka korvaukset maksaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laeiksi mielenterveyslain ja valtion mielisairaaloista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 231/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 4/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämän mielenterveyslain käsittelyn yhteydessä olen aikaisemminkin tuonut esille ongelman, joka on tietysti menneiden päivien ongelmia, mutta saatamme myös tulevaisuudessa joutua samanlaiseen tilanteeseen. Se koskee mielisairaaloiden tyhjentämistä ja potilaiden siirtämistä avohoitoon menneinä vuosina sillä seurauksella, että 60 prosenttia avohoitoon siirtyneistä ja siirretyistä potilaista ennen pitkää kuoli joko ns. luonnollisen kuoleman tai oman käden kautta.

Tästä ei ole kovin paljon puhuttu, ja sen takia vähän joka istunnossa olen halunnut myös eduskunnan pöytäkirjoihin — tai nykyisin kai Internetiin, niin kuin sanotaan — tuoda tämän asian. On ollut hyvin huolestuttavaa, että näin on tapahtunut. Sellaiset mielenterveyspotilaat, jotka ovat suljetuista tiloista ja turvallisista oloista joutuneet vapaaseen maailmaan ja avohoitoon, ovat menettäneet terveytensä ja sen jälkeen poistuneet tästä maailmasta tai tehneet sen sitten oman käden kautta.

Tässä olisi varmasti jollekin tutkijalle, tohtorinväitöskirjan tekijälle tai gradun tekijälle, erinomainen kohde tutkia, mitä tässä on tapahtunut. Tässä on hiukan kansanmurhan luonnetta tietyllä tavalla. Nämä ihmiset mielisairaaloista on asetettu tietyllä tavalla, ei nyt tahallisesti mutta kuitenkin, oman onnensa nojaan sillä seurauksella, että heistä on kyllä päästy mutta vähän epäinhimillisellä tavalla.

Tällaisiin asioihin pitäisi yhteiskunnassa kiinnittää huomiota enemmänkin kuin jonkun rivikansanedustajan puhumana täällä salissa tällaisen asian käsittelyssä, joka ei ihan sellaisenaan edes tätä asiaa koske, mistä puhuin, mutta kun siitä on annettu puhua, niin toistin huoleni tästä asiasta uudelleen. Tulevaisuudessa pitäisi asioita katsoa vähän toisella tavalla, ettei kovin oikoisesti toimita näillä seurauksilla.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tätä lakia koskee nimenomaan myös avohoidossa olevien mielenterveysongelmaisten asia, ja sikäli ed. Aittoniemi oli oikeassa, että meillä on aika rivakkaan tahtiin purettu laitosrakennetta tältä osin. Silloin on saattanut ongelmia avohuollon kehittymättömyydessä olla. Mutta sikäli ed. Aittoniemen puheenvuorossa oli vanhaa tietoa, että meillä on myös lääkitys huomattavasti kehittynyt, joten avohoidossa olevien mielenterveysongelmaisten hoito on huomattavasti laadukkaampaa ja kehittyneempää siltä osin kuin aikaisemmin. Toki tapahtuu kuolemia oman käden kautta myös laitoksissa. Niitä voi tapahtua myös avohoidossa, ja kuitenkin olosuhteet ovat toisenlaiset. Mutta samaa mieltä olen, että tässä on kiinnitettävä erityistä huomiota avohoidon kehittämiseen mielenterveysongelmaisten kohdalta.

Tämä laki, joka nyt on kyseessä, koskee valtion mielisairaaloita ja mielestäni on hyvin asianmukainen. Se sai valiokunnassa erittäin ansiokkaan ja hyvän käsittelyn, ja toivon sen läpimenoa.

Ed. M y l l y n i e m i : Rouva puhemies! Tähän asiaan olen myös puuttunut useita kertoja, esimerkkinä Oulun seudulla ns. Heikinharjun sairaala, B-mielisairaalaksi sanottu. Sieltä poistettiin väkipakolla, kun lakkautettiin tämä laitos, 15—18 henkilöä. Kun vuoden päästä käytiin katsomassa niissä kunnista, mihin heidät oli sijoitettu, heistä oli puolet kuollut. He olivat olleet hoidossa ehkä 10—15 vuotta tutussa turvallisessa paikassa, mutta kun heidän elämäntapaansa

muutettiin näin radikaalisti, tapahtui tällä tavalla.

Samalla tavalla tapahtuu myös kehitysvammalaitoksissa, kun potilaita on siirretty yksityisiin tai kuntien hoitolaitoksiin. Tähän pitäisi todella kiinnittää huomiota ja olisi tutkimisen arvoinen asia, kuinka näitä meidän heikoimpia lähimmäisiämme kohdellaan.

Ed. Saarnio: Rouva puhemies! Minusta on arvokasta, että tässä yhteydessä nousee keskusteluun mielenterveyspotilaiden kohtalo. Luulen, että tässä ei ole niinkään kysymys lääkehoidosta. Uskon, että avohoito pystyy lääkepuolen kyllä hoitamaan, mutta sen sijaan sosiaalinen puoli on ainakin pääkaupunkiseudulla ongelma. Luulen, että ei ole oikeata avohoitoa siirtää suljetusta laitoksesta potilasta esimerkiksi miesten asuntolaan, jollaisia tapauksia on ollut. Luulen, että juuri sosiaalinen puoli ajaa siihen ahdinkoon, joka sitten aiheuttaa itsemurhia ja muita vakavia yhteiskunnallisia ongelmia.

Toivoisinkin, että jossain vaiheessa voisimme keskustella hyvin vakavasti siitä, mitä yhteiskunta avohoidolla tarkoittaa.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ei vain mielisairaanhoito, vaan yleensä potilaan hoitaminen sairaalassa on usein potilaalle, asiakkaalle, varsin raskasta taloudellisesti. Niin kuin täällä usein on jo todettu, nimenomaan myös hoito mielisairaaloissa on pitkäaikaista. Potilaat ovat tavallista vähävaraisempia, keskimäärin vähävaraisempia kuin somaattisessa sairaalassa hoidetut potilaat, ja todella hoitojaksot somaattista hoitoa huomattavasti pitempiä. Näin selviytyminen sairaalamaksuista myöhemmin saattaa olla todella ongelmallista ja omalta osaltaan jopa mitätöidä hoidon aiheuttaman parantumisen. Uusia taloudellisia ongelmia kertyy painamaan mieltä jne. Tämä on sellainen asia, joka valtiovallan, kuntien ja sairaanhoitopiirien pitäisi pystyä yhdessä selvittämään. Se ei koske ainoastaan mielisairaanhoitoa, se koskee koko sairaanhoitojärjestelmää.

Muilta osin eduskunta on pystynyt tekemään myös valtion omistamien mielisairaaloiden kohdalla myönteistä työtä kahden vuoden aikana, mistä voi todeta positiivisen tuloksen.

Ed. Tulonen: Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty arvostelua siitä, että Suomessa on lähdetty moderninpaan mielenterveyspotilaiden hoitoon, joka on ihan yleiseurooppalainen käytäntö. Tiedän, että ylilyöntejä on tapahtunut juuri siinä, että on suljettu kalliita laitososastoja mielisairaaloista, mutta avopalvelut ja kuntoutuskotien rakentamiset, jotka oli tarkoitus tehdä samaan tahtiin kuin laitoksia vähennettiin, epäonnistuivat.

Mutta mielestäni on nyt päästy aikataulussa lähemmäksi sitä, mikä alun perin oli valtakunnallisissa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmissa. Näkisin, että aika monessa mielisairaalassa on viihtyvyyteen ja osastointiin kiinnitetty hyvää huomiota. Olemme menneet hyvin paljon eteenpäin. Myös kuntoutuskodeissa, joita on nyt tullut aika paljon, on kyllä todella hyvä asua. Kun kuntoutuskoti on nimenomaan mielenterveyspotilaiden terveyden tukemiseksi, niin katson, että siinä on päästy nyt paljon eteenpäin. Kaksi vuotta on lyhyt aika tällaisissa asioissa, ja korostaisin sitä, että ei ihan mustavalkoiseksi tätä asiaa tehtäisi.

Mitä maksupolitiikkaan tulee, se on aivan oikean suuntainen. Minusta on erittäin väärin, että psyykkisesti sairaiden potilaiden hoitomaksut ovat samalla tasolla kuin esimerkiksi muussa erikoissairaanhoidossa. Ei ole kenenkään edun mukaista sairastaa velaksi, ei ainakaan sellaisen henkilön, jonka psyyke on häiriintynyt ja jota pitäisi tukea kaikella mahdollisella tavalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys kansaneläkelaitoksen hoitamien etuuslakien muutoksenhakua, itseoikaisua, päätöksen poistamista ja virheen korjaamista koskevien säännösten muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 7/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 5/1997 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Nyt on kysymyksessä Kansaneläkelaitoksen hoitamien etuuksien muutoksenhakua koskeva esitys. Esitys on pääosiltaan asiallinen ja harkittu, eli yhdenmukaisuus toteutuu, kun on kyse muutoksenhausta.

Sen sijaan takaisinperinnän kohdalla on yhdenmukaisuudesta tarpeettomasti ja perusteettomasti lipsuttu. Tämä jättää mielestäni liikaa harkintavaltaa paikallistoimistoille ja saattaa johtaa siihen, että osassa Suomea perintä ja kuittaus ovat hyvin kohtuullisia ja osassa hyvin tiukkoja. Lisäksi sanonta "toimeentuloa varten tarvittava välttämätön tulo" on aika vaikeasti arvioitavissa oleva käsite ja siihen vaikuttavat liiaksi toimihenkilöiden subjektiiviset näkemykset, arvot ja elämänkokemus. Näin ollen tämä saattaa johtaa hyvin kohtuuttomiinkin perusturvaan liittyviin ongelmiin kansalaisten kannalta. Tästä syystä keskustan ryhmä tulee huomenna esittämään tässä asiassa muutosehdotuksen.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

5) Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin Eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1994 ovat antaneet aihetta

Ainoa käsittely
Kertomus 15/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys Indonesian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 5/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Aaltonen: Arvoisa puhemies! Suomen ja Indonesian välillä solmittava, investointisuojasopimus pyrkii turvaamaan toiseen sopimusmaahan tehdyt investoinnit.

Sopimus on suomalaisen elinkeinoelämän näkökulmasta merkittävä, koska suomalaiset investoinnit Indonesiaan ovat viime vuosina huomattavasti lisääntyneet. Indonesialaisia investointeja Suomeen ei juurikaan ole tehty. Myös Suomen kauppavaihto Indonesian kanssa on ollut ylijäämäistä. Vuonna 1995 suomalaisviennin arvo oli kaiken kaikkiaan noin 1,5 miljardia markkaa. Kauppapoliittisesta näkökulmasta sopimuksen solmiminen onkin erittäin perusteltua.

Itä-Timorin alueen kansainvälisoikeudellisesti avoin tilanne antaa kuitenkin aihetta Indonesian kanssa solmittavan sopimuksen tarkasteluun myös ihmisoikeustilanne huomioiden. Mietinnössä todetaan, että sopimus kattaa kummankin valtion alueen siinä laajuudessa kuin se on kyseisen maan lainsäädännössä määritelty. Ulkoasiainvaliokunta onkin omassa mietinnössään todennut, ettei sopimuksen hyväksymisellä oteta kantaa Itä-Timorin alueen kansainväliseen asemaan. Lisäksi valiokunta edellyttää, että hallitus pyrkii kaikin keinoin edesauttamaan Itä-Timorin kysymyksen ratkaisemista kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

Ulkoasiainvaliokunta tulee jatkossakin kansainvälisiä sopimuksia käsitellessään kiinnittämään huomiota sopimuskumppanien ihmisoikeus- ja demokratiatilanteeseen. Euroopan unionin solmimiin sopimuksiin on viime vuosina kuulunut lähes automaattisesti mekanismi, joka on mahdollistanut sopimuksien täytäntöönpanon keskeyttämisen tilanteissa, joissa sopimuskumppanin on selkeästi voitu todeta rikkoneen ihmisoikeuksia.

Arvoisa puhemies! Haluaisin painottaa sitä, että myös Suomen tulisi bilateraalisia sopimuksia solmiessaan pyrkiä vastaavanlaisen mekanismin käyttöön.

Ed. Hassi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Suomen ja Indonesian välille solmittava investoin-

tien edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus ei sinällään ole kovin erikoinen. Siksi on vähän erikoista, miksi ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja hetki sitten nousi korokkeelle ja miksi minäkin vaivaudun asiasta puhumaan. Se ei ole erikoinen jo pelkästään siksi, että Indonesian ja Suomen välillä on ollut vastaava sopimus voimassa jo vuodesta 92 alkaen. Suomella on myös vastaavan kaltaisia investointisuojasopimuksia useiden kymmenien kehitysmaiden ja myös muun kaltaisten maiden kanssa. Siinä suhteessa tämä on aivan normaalia kansainvälistä kanssakäymistä, jolla taloudellista vuorovaikutusta pyritään edistämään.

Tässä tapauksessa kuitenkin, kuten ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja hetki sitten totesi, on se erityispiirre, että Indonesia miehittää kansainvälisoikeudellisesti laittomasti Itä-Timoria. Mietinnössä todetaan, että "kumpikin sopimuspuoli turvaa omien lakiensa ja säännöstensä puitteissa omalla alueellaan toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksille oikeudenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun". Kun tiivistelmä sopimuksesta muotoillaan tällä tavalla, se saattaa synnyttää tulkinnan siitä, että Indonesia omilla laeillaan omalla toiminta-alueellaan tarkoittaa myös Itä-Timorin aluetta. Sen vuoksi ulkoasiainvaliokunta lisäsi sopimukseen passuksen, jolla halutaan nimenomaan korostaa sitä, että tällä sopimuksella ei oteta kantaa Itä-Timorin kansainvälisoikeudelliseen asemaan. Erityisesti ulkoasiainvaliokunta haluaa korostaa — ja sitä eduskunta päätöksellään toivon mukaan haluaa myös korostaa — että Suomen hallituksen tulee edistää kansainvälisiä toimia, joilla nimenomaan Itä-Timorin kysymykseen löytyisi oikeudenmukainen, kansainvälisoikeudellisesti perusteltu ratkaisu.

Mistä on kysymys? Mikä on tässä taustalla? Mikä on Itä-Timorin ongelma? Erityisesti tämän seikan esiin nostaminen nyt on ajankohtaista juuri siksi, että viime vuoden lopussa vuoden 96 Nobelin rauhanpalkintoja hyväksyttäessä kaksi itätimorilaista — piispa Belo itse Itä-Timorista ja maasta paenneiden itätimorilaisten ehkä tärkein puolestapuhuja, Sydneyssä asuva José Ramos-Horta — saivat Nobelin rauhanpalkinnon. Tällöin luonnollisesti Itä-Timorin kysymys oli kansainvälisen huomion kohteena ja entistä vakavammin joudutaan palauttamaan muistiin se, mitä tuon pienen saaren itäosissa on tapahtunut.

Lyhyesti, jos siitä haluaa sanoa muutaman sanan, Portugalin neilikkavallankumous vuonna 1974 johti Portugalin siirtomaajärjestelmän purkaantumiseen. Portugali pyrki sen jälkeen määrätietoisesti siihen, että sen entiset siirtomaat saisivat itsenäisyyden, voisivat päättää itse omasta kohtalostaan ja tulevaisuudestaan. Itä-Timorille ei kuitenkaan tätä autuutta suotu. Indonesian armeija miehitti Itä-Timorin joulukuussa vuonna 1975. Siitä lähtien alueella on käyty enemmän tai vähemmän intensiivisesti sotaa. Yli 200 000 itätimorilaista on kuollut, kymmeniätuhansia indonesialaisia sotilaita on kuollut. Yli 200 000 ihmistä tarkoittaa Itä-Timorin kokonaisväkiluvusta lähes kolmattaosaa. Itä-Timorilla asuu noin 650 000 asukasta.

On myös tapahtunut voimakasta siirtolaisuutta. Indonesia pyrkii systemaattisesti asuttamaan saaren itäosaa. Arvioiden mukaan 150 000 uutta siirtolaista on siirretty tuolle saarelle. Selvästi on luotu eriarvoiset rakenteet, joilla siirtolaisväestölle on annettu etuoikeutettu asema suhteessa paikallisväestöön.

Kansainväliset ihmisoikeusjärjestöt toistuvasti raportoivat hyvin vakavista ihmisoikeusloukkauksista alueella. Harjoitetaan kidutusta, ihmisiä katoaa jatkuvasti, ja avoin väkivalta pulpahtaa tuon tuostakin esiin. Tästä syystä sekä ihmisoikeusperusteista että ennen kaikkea YK-päätöksistä liikkeelle lähtien, joilla ei ole hyväksytty Itä-Timorin anneksiota Indonesiaan, on syytä korostaa juuri sitä, mikä ulkoasiainvaliokuntamme kannassa on lisäyksenä investointisuojasopimukseen, että me emme ota tällä sopimuksella kantaa Itä-Timorin kansainvälisoikeudelliseen asemaan.

Ed. J. Kukkonen: Arvoisa puhemies! Myös minä haluan kiinnittää huomiota tähän hieman erikoislaatuiseen, mutta sinänsä hyvin hyvänä lisänä tulleeseen muotoiluun ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä Indonesian asian osalta. Pidän siis merkittävänä sitä lisäystä, joka tänne on tehty ja jossa nimenomaan sanotaan, kuten ed. Kiljunen edellä yksityiskohtaisesti totesi ja kävi läpi, mistä on kysymys.

Minusta on sinänsä hyvän merkki se, että meillä Suomessa ja myös muualla länsimaissa aletaan yhä enemmän kiinnittää huomiota kansainvälisen kaupan yhteyksissä myös ihmisoikeusasioihin. Ihmisoikeudet ja maassa harjoitettava ihmisoikeuspolitiikka eivät ole ikään kuin erillisiä asioita tai osia sen kummemmin kaupankäynnissä mukana olevan kehittyneen maan, siis tässä tapauksessa Suomen, kuin vastaanottajamaan, sen toisen maan, kehitysmaan, elämässä ja

kaupassa ja politiikassa myöskään. Kyse on sellaisesta kokonaisuudesta, josta täytyy olla tietoinen ja josta täytyy myös keskustella kansallisesti, ja sen keskustelun tulee näkyä päätöksissä. Tässä mielessä käsillä oleva mietintö on hyvin hyvä. Siinä mielessä todella oli perusteltua, että myös valiokunnan puheenjohtaja käytti tästä asiasta puheenvuoron.

Suomen osaltahan kyse on siitä, kuten julkisuudessakin on esillä ollut, että myös Suomi on Indonesian suhteen aktiivinen. Suomalaiset yritykset ovat aivan oikein ponnistelleet Aasiankauppansa laajentamiseksi. Esimerkiksi metsäteollisuuden alalla Indonesian kohdalla on kyse myös metsän suojelua taikka paremminkin metsän kasvatusta ja metsäpolitiikkaa koskevista pitkänäköisistä ja pitkälle menevistä käytännön toimista.

Puolustusvälineteollisuuttamme koskevat keskustelut ovat tuttuja myös tästä salista. Siksi kannattaa tässä yhteydessä nyt uudelleen ottaa esille myös ihmisoikeusasiat. Meidän harjoittamamme kehitysyhteistyö ja Indonesian kanssa harjoitettu kaupallinen yhteistyö eivät siis ole erillisiä asioita, vaan ne kuuluvat siihen kokonaisuuteen, jossa Suomen nykyisen ulkopolitiikan mukaan täytyy ihmisoikeusasioiden olla myös yhtenä tarkastelukulmana.

Muotoilu on minusta myös sillä tavalla hyvä, että tässä sanotaan aivan selvästi, että ei oteta kantaa Itä-Timorin kansainvälisoikeudelliseen asemaan, mutta Suomen hallituksen edellytetään toimivan sen puolesta, että Itä-Timorin kysymykseen saadaan oikeudenmukainen, kattava ja kansainvälisesti hyväksyttävä ratkaisu.

Ajattelen, että on myös muita tällaisia maita. Esimerkiksi voisi esille ottaa vaikkapa Nigerian taikka ehkä jossain määrin jopa Kenian, jonka tilanteen ed. Kiljunen tuntee paljon paremmin kuin kukaan muu meistä, ja keskustella näistä asioista hyvinkin perusteellisesti eri yhteyksissä. Ehkä tämä keskustelu tänä iltana on pieni yksityiskohta ja pieni osa tätä näkökulmaa ja yleensä hyväksi, jotta meillä myös tästä puolesta puhuttaisiin.

Näen myös kaiken kaikkiaan hyvänä sen, että Aasian maat ja kehitys Aasiassa ovat tulossa esille paremmin myös suomalaisen kaupan ja kehitysyhteistyön osalta. Tässä mielessä herättää huomiota se, että juuri kun me tästä keskustelemme, Ipun ryhmä on lähtenyt Indonesiaan tai lähdössä ainakin, en ole tarkkaan perillä kellonajoista, mutta lähdössä sekä Indonesiaan että Etelä-Koreaan. (Ed. Aittoniemi: Turha matka!) Tällä kertaa en ole valtuuskunnan mukana, vaikka varajäsenenä olen monesti saanutkin olla. Kiinnittäisin nyt vain huomiota siihen, että toivon, että tuolla pienellä Indonesiaan pysähtymisellä he saisivat myös kattavan kuvan ja mahdollisimman perusteellisen selvityksen siitä, millainen tilanne paikallisesti siellä on. Me voimme siitä täällä myöhemmin esimerkiksi ihmisoikeusryhmässä keskustella.

Tilanteen seuraaminen on minusta siinä mielessä erityisen tärkeätä, että Indonesiassa on tulossa juuri nyt vaalit. Koko Itä-Timorin asia nousee niissä yhteyksissä varmasti esille, ja myös diplomaattiteitse saadut viestit kertovat siitä, että maassa sinänsä on varsin epävakaa tilanne Itä-Timorin asian vuoksi. Siksi on hyvin tärkeää, että ollaan perillä ei vain suomalaisen metsäteollisuuden intresseistä vaan myös siitä, millainen koko maan ihmisoikeustilanne on ja mitä erityisesti Itä-Timorille kuuluu.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, jos ja kun tämä on nyt merkki siitä, että kansainvälinen solidaarisuus on eräänlaisen kylmän sodan kauden jälkeen noussussa, niin tässä mielessä minä tervehdin ilolla sitä, että mietinnössä tämä asia on esillä.

Haluan lopuksi myöskin viitata siihen, että suuren valiokunnan viikkotiedote 21.3. sanoo näin: "Ulkoasiainministeri Halonen ja Eurooppa-ministeri Ole Norrback selvittivät tulevan yleisten asiain neuvoston 24.—25. maaliskuuta pidettävän kokouksen valmisteluja. Valiokunta keskusteli mm. Itä-Timorin kysymyksen vaikutuksesta Euroopan unionin suhteisiin Asean-valtioihin sekä Myanmarin suosituimman maan aseman lakkauttamisesta ihmisoikeusloukkausten vuoksi. Myös Turkin asema EU-jäsenyyttä hakeneiden maiden joukossa nousi esille."

On tavattoman merkittävä ja iso asia, että näistä nyt puhutaan. Olen kysynyt, ja tiedämme nyt, että tuossa kokouksessa maaliskuun lopussa on Myanmarilta eli entiseltä Burmalta viety ensisijaisuusasema, suosituimmuusasema, erityisesti ihmisoikeusloukkausten vuoksi. Aasian maita seuraavana ja niitten kehitystä huolestuneena katsoen voi olla tyytyväinen siihen, että myös meillä ja myös eurooppalaisissa yhteyksissä tämä asia myös EU:n piirissä on esillä eri maiden kanssa käytävää kauppaa ajateltaessa. Kyse ei ole ikään kuin tämän ongelmakentän ulkopuolelle tai yläpuolelle asettumisesta, vaan niiden todellisten tilanteiden selvittämisestä, joilla täytyy olla vaikutusta myöskin Suomen käymään kauppaan.

Myös merkillepantavaa oli se, että ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja täällä lupasi, että jatkossa myös sekä ihmisoikeuskysymykset että kunkin maan demokratiatilanne tullaan ottamaan näissä yhteyksissä vakavasti harkittavaksi.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on hyvin arvokas ja tärkeä, ja se, että se kohdistuu tähän ihmisoikeuskysymykseen, on tietysti hyvin keskeistä. Eduskunta voi olla tässä asiassa myös tyytyväinen siihen, että tämä asia nousi eduskunnan toimesta ja itse valiokuntatyöskentelyssä kansanedustajien huomion kautta esille. Eduskunta pystyy tällä tavalla myös ulkoministeriötä, virkamiehistöä ja ministereitä, tässä asiassa tukemaan jatkossa ja ihmisoikeuksien merkittävyyttä painottamaan. Suuressa valiokunnassa näin on tehty, niin kuin täällä ed. Kukkonen totesi. Todellakin ihmisoikeudet ovat valiokunnan, voisi sanoa, kestoaiheita eikä millään tavalla väheksyen, vaan niiden tärkeyttä nimenomaan korostaen haluan todeta, että ne ovat kestoaiheita ja tulevat jatkuvasti ja hyvin loogisesti esille.

Samoin tässä talossa ed. Ulla Anttilan ja nyt ed. Jäätteenmäen johdolla toimiva ihmisoikeusryhmä on näitä asioita pitänyt esillä. Toivoisinkin, että nyt tapahtuva matka Djakartaan ikään kuin ei kuittaisi sitä tarvetta, että myöskin ihmisoikeusryhmä voisi käydä paikan päällä nimenomaan Itä-Timorissa. Se ei todellakaan, ed. Aittoniemi, ole mikään huvimatka, eikä sitä voisi millään tavalla kuvitellakaan huvimatkaksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi, nimenomaan meidän ministereidemme työ myöskin Wto:ssa olisi sen suuntaista, että ihmisoikeuskysymykset olisivat sitten esillä siellä eivätkä jäisi jonkin muun asian varjoon.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä kaikkien niiden edustajien kanssa, jotka ovat puhuneet Itä-Timorista ja Itä-Timorin ihmisoikeuksien huomioon ottamisesta. En näitä argumentteja toista. Haluan vain kiinnittää huomiota ihmisoikeuskysymysten tämänhetkiseen painoarvoon kaupallisten kysymysten valmistelussa ulkoministeriössä.

Valiokuntakäsittelyssähän kävi ilmi, että sopimuksen valmistelijat eivät lainkaan olleet ottaneet huomioon kansainvälisoikeudellisia näkökohtia, joita tähän asiaan liittyy, eikä esittelijöiden toimesta myöskään, ei suullisesti eikä kirjallisesti, valiokunnalle tuotu esiin näitä näkökohtia. Se, että koko asia nousi esille, oli todella valiokunnan oman valppauden tulosta. Kun sitten kutsuimme kansainvälisen oikeuden asiantuntijoita kuultavaksi, kävi ilmi, että juuri saman tyyppisiä sopimustekstejä on käytetty argumentteina, kun on kiistelty siitä, onko Itä-Timor osa Indonesiaa vai ei. Kysymys oli todella poliittisesti tärkeästä asiasta.

Toivoisinkin, että myös ulkoministeriön kaupallisia asioita hoitavien yksiköiden toiminnassa ihmisoikeuskysymykset nousisivat entistä painokkaammin esille. Suomihan on pieni kansa, jolla tällä hetkellä on edullinen asema, mutta kuitenkin pitkällä aikavälillä on myös Suomen etu, että pienten kansojen oikeuksista pidetään kiinni ja niitä kunnioitetaan maailmassa.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Halusin vielä kiinnittää huomiota tähän yleisempään periaatteeseen siitä, missä määrin ihmisoikeusasiat ovat tulleet osaksi kansainvälistä kauppapolitiikkaa, mihin edelliset edustajien puheenvuorot jo osin viittasivat. Suomellehan tilanne on uusi, mutta vuoden 1995 jälkeen Suomen liityttyä Euroopan unioniin tämä asetelma on tullut yhä ajankohtaisemmaksi eikä ainoastaan ajankohtaisemmaksi vaan myöskin osaksi Suomen ulkosuhteita, kansainvälisiä taloudellisia suhteita. Euroopan unionin gsp-järjestelmä samalla tavoin kuin Lomé-sopimusjärjestelmä, jotka ovat erityisjärjestelyjä Euroopan unionin ja kehitysmaiden välillä, pitävät sisällään ihmisoikeusklausuuleja ja mahdollistavat sen, että tietyissä tilanteissa tätä suspensiopykälää voidaan käyttää hyväksi — täällä viitattiin muun muassa Myanmarin kohtaloon — voidaan peruuttaa etuuksia.

Tämä merkitsee myöskin sitä, että Suomen tulee olla herkempi myöskin omien bilateraalisten sopimustensa osalta siinä, että meillä on valmiutta tunnistaa nämä poliittiset ongelmat, ennen kaikkea ihmisoikeusongelmat. Siinä suhteessa tämä askel, joka nyt tässä investointisuojasopimuksessa on otettu, on merkittävä. Kuten on todettu, tarkoituksena on se, että ulkoasiainvaliokunta tulee paneutumaan näihin asioihin myöskin jatkossa entistä syvemmin.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ensinnäkin ulkoasiainvaliokunta on tehnyt tietyllä tavalla virheen sijoittaessaan mietintöönsä lausuman siitä, että se ei ota kantaa Itä-Timorin asioihin. Se merkitsee sitä, että se tavallaan hyväksytään meillä. Lausuman sanamuodon olisi pitänyt olla toisenlainen. Se on virheellinen.

Mutta välittämättä nyt siitä totean sen, että ei kauppapoliittisten keinojen käyttäminen ihmisoikeuskysymyksissä ole aina niin yksinkertainen asia. Yleensä ihmisoikeusloukkaukset tapahtuvat sellaisissa maissa, joissa on huono elintaso ja ääretön köyhyys. Jos sellaiset maat suljetaan rikkaimpien maiden toimesta ulos kauppapolitiikasta, kaupanteon ulkopuolelle, niin kuin on tapahtunut paljolti Kuuban suhteen, kurjuus ja köyhyys lisääntyvät, ihmisoikeusloukkaukset samanmukaisesti. Ei tämä ole niin yksinkertaista. Jos tällainen maa otetaan mukaan kansainväliseen kauppapolitiikkaan ja sillä on mahdollisuus vaurastua, myöskin ihmisoikeuskysymykset köyhyyden poistuessa saattavat saada toisen luonteen. Ne poistuvat. Täällä on varmasti viisaita ihmisiä, jotka näkevät tämän toisin, mutta minä näen tällä tavalla. Ei tämä niin yksioikoista ole kuin täällä on paatostettu siitä, että siitä vain kauppapolitiikat poikki, kun on köyhyyttä ja ihmisoikeusloukkauksia. Ajatelkaa nyt vähän, viisaat ystäväni!

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle on ominaista, että hän käyttää runsaasti puheenvuoroja, jotka monet ovat hyvinkin painavia. Mutta hänellä on eräs ongelma. Ilmeisesti muissakin puheenvuoroissa saattaa olla sama ongelma, että hän ei tutustu itse papereihin huolellisesti, jolloin hän saattaa päästää suustaan lapsuksia, kuten juuri hetki sitten, jolloin hän totesi, että ulkoasiainvaliokunta kannanotossaan, joka tässä tulee esille, ei ottaisi kantaa itse Itä-Timorin tilanteeseen. Ulkoasiainvaliokunta esittää selkeästi, että tällä investointisuojasopimuksella ei oteta kantaa Itä-Timorin tilanteeseen.

Sen sijaan — ja nyt teen sen, että käytän myöskin paperia, koska joudun siteeraamaan suoraan — tässä todetaan ulkoasiainvaliokunnan edellyttävän, ja tämä on aika voimakkaasti sanottu: "Lisäksi valiokunta edellyttää Suomen hallituksen toimivan sen puolesta, että Itä-Timorin kysymykseen saadaan oikeudenmukainen, kattava ja kansainvälisesti hyväksyttävä ratkaisu, joka kunnioittaa Itä-Timorin kansan intressejä ja oikeutettuja vaatimuksia kansainvälisen oikeuden mukaisesti." Tässä suhteessa otetaan selkeästi kantaa myöskin itse Itä-Timorin kysymykseen.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Itä-Timorin kysymys on hyvin usein askarruttanut meitä kansanedustajia tässä salissa. Kun luki ulkoasiainvaliokunnan mietintöä, kauppapolitiikankin osalta saattaa olla ihan tyytyväinen.

Kiinnitin huomiota ed. Aittoniemen puheenvuoroon, nimenomaan siihen seikkaan, kun hän totesi, että ulkoasiainvaliokunta ei ole ottanut kantaa tähän ongelmakysymykseen. Tavallaan ed. Kiljunen vei sanat suustani, koska olin nimenomaan alleviivannut mietinnössä juuri tämän kohdan, jota hän siteerasi. Minusta on erittäin tärkeätä, että ongelmakysymys nimenomaan Itä-Timorin osalta saataisiin jonkinlaiseen järjestykseen, sillä nimenomaan kauppapolitiikan osalta, erikoisesti siltä osin kuin Suomesta on myyty puolustustarvikkeita Itä-Timoriin, muistan hyvin vakavan keskustelun tässä salissa, ja sitä käytiin nimenomaan asekaupasta. Silloin oli sellainen hyvin ristiriitainen tulkinta siitä, että nähtiin kahdella eri tavalla ne ihmisoikeusloukkaukset, joita maassa harjoitettiin.

Nyt kun esimerkiksi Ipun valtuuskunta on matkalla sinne, rohkenen toivoa, että he saisivat todella aitoa, oikeudenmukaista tietoa, jota voisi edellyttää tällaisen arvovaltaisen parlamenttivaltuuskunnan saavan ehkä paremminkin kuin sadaan jotakin muuta kautta.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! Aina ed. Aittoniemen kanssa keskustellessa on kyse siitä, että ei tahdo aina tietää, milloin puhutaan aidasta ja milloin aidan seipäistä. Nimittäin osittain hänen päättelynsä on aivan oikea. Tarkoitan erityisesti, mitä merkitsee se, että jää kokonaan kansainvälisen yhteisön puolelle esimerkiksi kaupanteon pysähtymisen vuoksi. Se voi todella ylläpitää köyhyyttä hyvinkin pitkään. Mutta samallahan kyse on siitä, että ei kaupantekoa panna poikki tahallaan, vaan nimenomaan näillä painostustoimilla ja mahdollisella poikki panemisella yritetään vaikuttaa siihen, että ihmisoikeudet ja demokratiakehitys menisivät eteenpäin.

Ehkä ed. Aittoniemi ei myöskään tiedä sitä taustaa, mikä tälläkin asialla on, niin kuin monella muulla, että ihmisoikeuskysymykset ovat monille porvarillisille puolueille hyvin vaikeita siitä syystä, että he pitävät kaupan ensisijaisuutta niin keskeisenä asiana, että sitä vain ajetaan läpi ja yritetään sitä pitää yksinomaan esillä mutta ei tätä toista puolta, johon ilmeisesti ja oikein myöskin ed. Aittoniemi minusta huomiota kiinnitti.

Mietinnössä puhutaan myöskin kansainvälisestä oikeudesta ja siitä, miten sen tulisi nyt nimenomaan Itä-Timorin kohdalla tulla tunnustetuksi ympäri maailman ja kunnioittaa Itä-Timorin kansan intressejä. Eikö sitä kunnioitusta juuri merkitse esimerkiksi se, että Nobelin palkinnot

on annettu nyt Itä-Timorin kysymyksen vuoksi tietyille ihmisille? Jo se minusta velvoittaa myöskin meitä tekemään asiasta johtopäätöksiä ja toimimaan sen puolesta, että Itä-Timor saisi oikeutensa.

Ed. I. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys Venäjän federaation kanssa rautatieyhdysliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 246/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 5/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi Imatran Voima -konsernille kantaverkko-omaisuuden myynnistä myönnettävistä veronhuojennuksista

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 237/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja varallisuusverolain 34 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 249/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 2/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välisen sopimuksen niiden joukkojen asemasta ja sen lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 19/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Olisin kiinnittänyt valiokuntakäsittelyssä huomiota yhteen seikkaan. Meidän on annettu ymmärtää, että rauhankumppanuusjoukoilla, milloin sitten harjoittelevatkin ja missä vain, harjoittelu on kestoltaan suhteellisen lyhytaikaista. Nyt kuitenkin näissä sopimuksissa ei missään ilmene sitä seikkaa, että harjoitukset olisivat jotenkin lyhytaikaisia. Asia saattaa liittyä siihen, kuten kansainvälisessä mitassa on ollut tavanomaista, että rauhankumppanuusjoukkojen perheenjäsenet ovat myös sijoitettuina harjoittelumaihin. Tähän asiaan pyytäisin valiokuntakäsittelyssä kiinnittämään myös huomiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

11) Hallituksen esitys laiksi pakkokeinolain 5 a ja 6 luvun muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 20/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan, jolle pe-

rustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Vaikka ed. Kiljunen ei ole nyt kuuntelemassakaan, käytän lyhyen puheenvuoron.

Tässähän tietyllä tavalla laajennetaan sitä oikeutta, mikä poliisille aikanaan suotiin ns. salakuuntelun osalta. Se ei tietenkään tarkoita tätä. Poliisihan ei mitään salakuuntelua tee, kun se tekee laillisilla oikeuksilla puhelinkuuntelun. Tässä kuitenkin tietyllä tavalla laajennetaan tätä oikeutta eräälle katvealueelle, joka nimenomaan asianomistajan luvalla tapahtuu hänen puhelintaan koskien. Kun aikanaan tätä lakia tehtiin, tämä alue jäi tietyllä tavalla huomiotta, ja se on ongelma. On ihan hyvä, että tämä korjataan.

Kiinnittäisin tässä puheenvuorossani huomiota erääseen asiaan, josta olen tehnyt muun muassa kirjallisen kysymyksenkin. Meillähän poliisin oikeus puhelinkuunteluun aikanaan täällä eduskunnassa säädettiin, mutta ongelmana on ollut jatkuvasti se, että telelaitoksella, siis puhelinlaitoksella, ei ole ollut teknisiä valmiuksia eikä myöskään erikoisen paljon haluja tämän lain poliisille suoman tutkinnan toteuttamiseen. Tässä on ollut koko ajan kaikessa hankausta.

Nyt tässä on työryhmäkin ollut tekemässä työtä, ja toivon mukaan asiaan sitten saadaan korjaus sillä tavalla, että poliisi pystyy tutkintamenetelmäänsä myös toteuttamaan, mikä on ollut tähän asti hyvin vähäistä. Näin ollen tämä tarkoittaa sitä, että puhelinlaitoksille myös tietyllä tavalla teknisesti annetaan valmiudet ja ne pakotetaan siihen, että ne antavat poliisin käyttää oikeuden luvalla tätä tutkintamenetelmää, joka sille on sallittu.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! On erinomaista, että nyt ollaan purkamassa tarpeetonta tietosuojaa. Meillä on tietosuojan nimissä suojeltu ihmisiä niin, että se on ollut näille ihmisille jopa haitaksi monessakin tapauksessa. Tästähän käytiin pitkä keskustelu tänään alkuillastakin.

Siteeraan suoraan yleisperusteluista muutaman rivin, että huomataan, kuinka virheellistä lainsäädäntöä meillä on aikaisemmin tehty ja tehdään varmaan tulevaisuudessakin: "Esimerkiksi eräissä henkirikostapauksissa tutkintaa on vaikeuttanut se, ettei poliisi ole voinut tunnistamistiedoilla selvittää, keille uhri hallussaan olevalla matkapuhelimella mahdollisesti on soittanut välittömästi ennen rikosta tai onko uhrille soitettu. Törkeiden kiristysrikosten tutkinta saattaa vaikeutua sen vuoksi, ettei poliisi voi saada tunnistamistietoja sen selvittämiseksi, mistä teleliittymästä tekijä on ollut yhteydessä rikoksen uhriin. Toistuvissa kiristystapauksissa ei myöskään ole ollut mahdollista seurata, mistä rikoksen tekijä kulloinkin soittaa rikoksen uhrille."

Siis on hämmästyttävää, että on tämmöinen laki vuonna 87 hyväksytty, kun asia oli aivan kunnossa sitä ennen. Vanhassa telelaissa asia oli säädettynä ja oli huomattavasti helpompi saada nämä tiedot. Nyt tämä asia tulee jollakin tapaan kuntoon, kun laki näin muutetaan, mutta hyvin monimutkaisella tavalla. Tähän tarvitaan ilmeisestikin edelleen oikeuden lupa, niin että asianomistaja itse, joka on rikoksen uhri, ei saa antaa ilman oikeuden lupaa tietoja poliisille omasta puhelimestaan soitetuista puheluista, jos oikein olen lakiesitystä pikaisesti lukenut.

En voi olla ihmettelemättä, kuinka takavuosina todellakin eduskunta on hyväksynyt samanhenkisiä lakeja, joita nyt joudutaan purkamaan. Esimerkiksi muutama viikko sitten ulosotto-asioista purettiin tietosuojaa, nyt pakkokeinolaista, siis tästä laista, ja vielä lähitulevaisuudessa telelaista, mistä täällä illalla puhuttiin.

Arvoisa puhemies! Tietosuojaan liittyen, ei välttämättä tähän asiaan niin keskeisesti liittyen, mutta kuitenkin, ja antaen kuvan siitä hengestä, mikä meillä tietosuojassa on — tämä laki perustuu tietenkin paljolti tietosuojalakiin ja sen ohjeisiin — kyselin muutama viikko sitten kyselytunnilla, onko Kelalla velvollisuus antaa tietoja kaupungin sosiaaliviranomaisille. Ministeri Mönkäreen vastaus oli myönteinen. Tietosuojavaltuutettu kielsi tietojen antamisen, tai ei hän voi mitään kieltää, mutta Kela noudatti Tietosuojatoimiston ohjetta. Kaivelin asiaa lisää. Nyt Kela on antanut veteraanien nimet ja henkilötunnukset, mutta on kieltäytynyt antamasta osoitteita. On se hämmästyttävää, että tällä hetkellä, kun vietetään Suomen 80-vuotisjuhlavuotta, meidän veteraanejamme tällä tavalla pompotellaan. Annetaan nimet ja henkilötunnukset, mutta kieltäydytään antamasta osoitteet. Nyt ne joudutaan Oulun kaupungin toimesta ajamaan erikseen ja hankkimaan nämä osoitteet.

Edellä olevaan viitaten en voi riittävästi arvostaa Suomen tietosuojatoimintaa tällä hetkellä. Nyt asiassa kuitenkin ollaan menemässä tämän lain kohdalla parempaan suuntaan, mutta on

hämmästyttävää, että me joudumme jatkuvalla syötöllä, kuukaudesta kuukauteen, purkamaan näitä säännöksiä, mitä on. Eduskuntaa ei voi tietenkään moittia, mutta viisaudessaan se on näin aikanaan päättänyt, ja nyt ollaan menossa kuitenkin parempaan suuntaan.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Tässä voisi jatkaa tietosuojan tarkastelua sikäli, mitä on tapahtunut ja mitä ei ja mitä on puhelinkuunneltu aikaisempien lakien aikana ja mitä ei.

Nythän, arvoisa puhemies, eräs suojelupoliisin aikaisempi työntekijä toi esiin kuuntelutapauksen ja sitten suojelupoliisin johto myös totesi tutkimusten jälkeen, että oli ollut yksi, joka oli hyvin vähäpätöinen seuranta, ei mikään kovin merkittävä rikosepäily. Mutta kuitenkin käytettiin ns. salakuuntelua, tässä tapauksessa, ed. Aittoniemi, salakuuntelua, koska se ei ollut laillista.

Mutta kuitenkin on varsin todennäköistä, että ehkä siviilipoliisi mutta nimenomaan salainen poliisi kaiken kaikkiaan on harrastanut salakuuntelua siitä huolimatta, että sitä ei ole ikään kuin tunnustettu. Toisaalta apuna ovat olleet ehkä puhelinlaitoksen paikalliset työntekijät, niin ettei välttämättä itse vaan ikään kuin agentin kautta on tämä suoritettu.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minua ovat pitkään ärsyttäneet entisen komisario Nykäsen tekemät paljastukset. Sen jälkeen kun mies jää eläkkeelle ja lähtee televisiotoimittajaksi jonkun Supon aikanaan pidättämän toimittaja Dumellin kanssa tekemään juttuja ja tulee sitten synnintuntoon 60-luvulta, kyllä täytyy sanoa, että on huono poliisi; 60-luvulla niin pienestä asiasta, että selvittääkseen jonkun törkeän rikoksen on kuunnellut jotakin puhelinta tulee synnintuntoon 90-luvulla, niin kyllä on heikot hermot miehellä. En minä ymmärrä semmoista ollenkaan. Nimittäin minä en ole koskaan kuunnellut, mutta jos olisin kuunnellut, niin eläkkeelle lähtiessäni en taatusti kyllä tunnustaisi sitä. Se on varma, vaikka pääsisin minkälaiseen televisio-ohjelmaan.

Ed. Saarnio: Rouva puhemies! Puhelinkuuntelu on sinänsä aika vakava asia. Se ei ole ollenkaan vähäpätöinen seikka. Varsinkin yhteiskunnallisten vähemmistöjen kannalta meillä on ollut pitkän aikaa epäilyjä, että sitä on tapahtunut silloin, kun se oli vielä todellakin laitonta, ja siitä on olemassa myös näyttöä. Muistattehan sen muinaisen yhteyden, kun suoraan silloisesta Skdl:n ryhmästä saatiin yhteys erääseen aivan muuhun paikkaan, kuin mihin puhelun piti mennä. Tässä mielessä tietosuoja-asiat on yhteiskunnassa syytä pitää aika vakavina asioina, ja minusta niissä on parempi käyttää ylivarjelua kuin olla liian leväperäinen juuri siitä syystä, että saattaa loukata ihmisarvoa monella tavalla, jos ihmisen tietoja käytetään väärin hyväksi.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Minä olen yrittänyt päästä kahden vuoden aikana eroon poliisin manttelista mutta en tähän voi olla puuttumatta missään tapauksessa. En missään tapauksessa itse voi hyväksyä salakuuntelua. Se on aivan selvä asia. Mutta ainakin tässä salissa täytyy olla niin valistuneita kansalaisia, että he tietävät, ettei poliisi halua enempää kuulla ja kuunnella kuin on ihan välttämätön pakko. Poliisi saa aivan riittävästi tietää kodeista ja muualta ikäviä asioita ja pyrkii olemaan kuuntelematta ja joskus toivoo, ettei kerrottaisi meille. Ei heillä ole varmaankaan halua siihen. He vain virkatehtäviensä vuoksi ja lain puitteissa tätä asiaa suorittavat. Sanoisin, että tällainen asia on ajanut poliisimiehiä itsetuhoonkin, kun on liikaa saanut tietää ikäviä asioita eikä ole jaksanut niitä kantaa. Ei saisi syyttää missään nimessä Suomessa poliisia siitä, että se olisi salakuuntelua yleisesti harrastanut.

Komisario Nykäsen tapaus on valitettava, ja hän on ennenaikaisella eläkkeellä. Oli tapahtunut mitä tahansa, ei ole reilua omaa ammattikuntaa kohtaan olla näin rehellinen kuin hän on ollut.

Ed. J. Kukkonen: Arvoisa puhemies! Keskustelu menee hyvin mielenkiintoiseksi, vaikkakin tietty henkilökohtainen sävy tällaisella areenalla näitä asioita käsiteltäessä on minusta aina vähän kyseenalaista. Mutta on aivan oikein se, mitä ed. Saarnio sanoi siitä, miten vakavista asioista ihmisen oikeussuojan kannalta on kyse. Toisaalta kuitenkin aivan yhtä vakavista asioista on kyse silloin, kun on kyse yhteiskunnassa siitä, että pitää torjua rikoksia tahi niiden selvittämisessä käyttää laillisia keinoja. Siinä mielessä keskustelu on minusta hyvä, että olemme todella tulleet joillekin rajoille sen suhteen, missä ovat tietosuojan rajat käytännössä, ja niitä on meidän myös syytä pohtia.

Mitä tulee yksittäisiin tapauksiin, voisin kertoa jutun siitä, miten Kuivajärven mummo pyysi Kajaanista aina ortodoksipappia rajaseudulle yli sadan kilometrin päähän. Kun aina käsiteltiin

samoja asioita, kerran pappi kysyi tältä mummolta, minkähän takia me aina uudelleen ja uudelleen näitä asioita käsittelemme. Mummo sanoi, että "ka kun niitä on niin mukava muistella". Ehkä tämä pätee myös nimeltä mainittuun tapaukseen tietosuojan yhteydessä.

Ed. S a a r n i o : Rouva puhemies! En halunnut millään lailla puheenvuorollani hämärtää enkä kyseenalaistaa poliisin mainetta. Mutta niin kuin poliisimiehet itse, jotka ovat tässä salissa, tietävät, poliisissa on ihmisistä kysymys, eikä nyt niin kovin monta päivää taas ole, kun eräästä entisestä poliisista saatiin jälleen lisänäyttöä siitä, että poliisissakin on ihmisiä ja heitä on tuomittu lain edessä ihan yhtä lailla kuin muitakin kansalaisia. Siinä mielessä kysymys tietosuojasta on paljon laajempi. Mutta kuten ed. Kukkonenkin totesi, minusta on aivan selvää, että vakavissa rikostapauksissa, esimerkiksi huumausainehommissa, varmasti järkevästi ja laillisesti käytettynä esimerkiksi puhelinkuuntelulla on suuri merkitys rikoksien selvittämisessä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

12) Hallituksen esitys laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 21/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Puhemies! Hallituksen esityksessä korjataan eräs pulma, joka on ollut johtuen siitä, että meillä on ollut oppilaitoksia, joissa on erityisesti osakeyhtiömuotoisissa ylläpitäjämalleissa myös yksityisiä tahoja mukana sen ohella, että on täysin kunnallisiakin osakeyhtiöitä. Tämähän parantaa tilannetta siinä tapauksessa, jolloin jäsenyhteisönä on osakeyhtiö, jossa vähintään 90 prosenttia osakkeista on kunnan, kuntayhtymien tai eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi liittyneiden yhdistysten omistuksessa. Tässä tapauksessa työntekijät tulevat siis myös kuntien ja kuntayhtymien palveluksesta siirtyessään suojatuiksi saman eläketurvan piiriin.

Ongelma on tullut tietysti tässä tilanteessa, kun omistajapohjaa on muutettu ja ammattikorkeakouluja myös vakinaistettu. Tästä todetaan, että pitkällä aikavälillä tällä ei ole vaikutuksia taloudellisessa mielessä eläkelaitoksen menoihin, mutta kiinnitetään aivan oikein huomiota siihen, että jos syntyy jonkin yksityisen osakkaan maksukyvyttömyys konkurssin vuoksi tai muuten, tässä yhteydessä näyttää, että tässäkin tapauksessa kuntasektori yhteisvastuullisesti huolehtisi eläketurvasta. Jos siis konkurssi tulee, kuntasektori on sitoutunut vastaamaan eläkemaksuista kokonaisuudessaan.

Arvoisa puhemies! Eräs pulma on edelleen yksityisten oppilaitosten ja osakeyhtiöiden osalta, ja se on erityisesti osakeyhtiöitä koskeva arvonlisäverokysymys. Myös siihen asiaan pitäisi saada vielä korjaus.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävästä maksusta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 22/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan, jolle valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävästä maksusta on tietyllä tavalla surkuhupaisa. Tässä tarkoitetaan kai sitä, että kun tällainen yksityinen yritys alkaa kilpailla Postin kanssa postinkannossa rintamailla ja kuorii tällä tavalla kermaa päältä, se joutuu sitten maksamaan, jotta Posti, joka hoitelee Kajaanissa, Kuusamossa ja siellä postipalveluita, pystyisi sitten paremmin hoitelemaan ne tasapuolisesti siellä. Tästä tulee rahaa tällä laskelmalla nyt 1—2 miljoonaa ja myöhemmin 3—4 miljoonaa markkaa. Se menee valtion budjettiin, josta se tietysti pitäisi jollakin tavalla antaa Pos-

tille. Sitten on se kysymys, että Postin tulosvelvoitetta alennetaan tai tehdään jotain muuta.

Mutta kun Posti on jo lopettanut postinkantonsa pitkälle haja-asutusalueilla, poistanut postit pitäjistä ja ilmoittanut, että niitä ei enää karsita, en minä oikein käsitä, mitä tällä nyt sitten saadaan aikaiseksi. Jollakin tavalla tämä asia on sellainen ilmaanhuitaisu, jolla ei haja-asutusalueiden postinkantoa millään tavalla paranneta, vaikka tällaista maksua perittäisiinkin.

Liikenneministeri on nyt tuhannen taalan paikassa. Menisipä hän puhujakorokkeelle ja kertoisi vähän, mitä tällä oikein tarkoitetaan, kun tällainen yksinkertainen ihminen ei ymmärrä, miten tällä nyt sitten Posti-Pekka hoitelee paremmin näitä asioita. Jos jokin kermankuorija maksaa miljoonan tai kaksi valtion kassaan, miten tällä haja-asutusalueiden postinkantoa nyt sitten tervehdytetään ja pidetään kunnossa?

Ed. J. Kukkonen: Arvoisa puhemies! Tekisi mieli kehottaa ed. Aittoniemeä menemään itse entisen puoluetoverinsa Posti-Pekan luokse keskustelemaan näistä asioista.

Mutta mitä sisältöön tulee, voin vakuuttaa hänelle ja kaikille muille, kuinka paljon ja perusteellisesti liikennevaliokunnassa näistä asioista on puhuttu. En itse ole ollut valiokuntatasolla minkään muun asian kohdalla niin perusteellisen pohdinnan ja läpikäymisen paikassa kuin tämän postiongelman kohdalla tähän mennessä.

Tässä mielessä minusta on hyvä, että vaikka asia on monella tavalla kysymyksiä herättävä, itse tällä maksulla, josta asiassa on hyvin suurelta osin kyse, halutaan taata Postin postipalvelut kaikkialla maassa ja nimenomaan haja-asutusalueilla. Ymmärrän, että sen yksimielisyyden takana, jonka liikennevaliokunta asian julkisen kuulemisen jälkeen asiassa saavutti, oli juuri se huoli, josta myös ed. Aittoniemi puhui. Siksi, ed. Aittoniemi, ei kannata luovuttaa liian helpolla. Nyt me taistelemme edelleen hyvin tärkeän tasaarvokysymyksen parissa, kun puhumme Postista.

Liikenneministeri Aura: Arvoisa puhemies! Luulen, että selviän niin lyhyesti, että voin puhua paikaltani. Postitoimilakihan on kirjoitettu niin, että tulee antaa postitoimilupa. Kun Posti on yhtiöitetty, on hyvä, että sillä on myös kilpailijoita. Tähän on laitettu tällainen suojamaksu. Tiedän, että edeltäjäni vastusti suojamaksua. Oma kantanikin on ollut se, mutta kun hallitus on näin päättänyt, puolustan esitystä.

Itse näen, että suurempi vaara on siinä, että maksu on asetettu niin korkealle, että kilpailijoita ei tällä ehdolla tule ja Posti säilyy täydellisessä monopolissa, joka mahdollistaa sille myös velttouden ja huonon toiminnan.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Olen ed. Kukkosen kanssa täsmälleen samaa mieltä asiasta. En ota kantaa maksun tarpeellisuuteen, mutta koska esitys on täällä, on hyvä, että se viedään läpi ja rahat ohjautuvat siten, että postipalvelua voidaan hoitaa yksityisen palvelupisteen kautta niillä haja-asutusalueilla, missä Postin postikonttori on lakkautettu. Esimerkiksi tällä kynnysrahalla voidaan nyt tukea yksityisen mahdollisuutta hoitaa postipalveluja. Enemmänkin olisin "palvelukauppojen" suhteen huolissani siitä, että ne saisivat oikeuden myös hoitaa Postin rahaliikennettä, jolloin asukkaat tulisivat todella palvelluiksi.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Varmasti esityksellä on hyvä tarkoitus. Nyt kuitenkin herää epäily, pystytäänkö tällä menettelyllä todella varmistamaan se, että peruspalveluna pidettävä postipalvelu todella tasa-arvoisena on saatavissa kautta maan jatkossakin. Minusta on hyvin suuri vaara, että syntyy todella sellaisia kermankuorijoita, kuin ed. Aittoniemi totesi, ja että tämä lainsäädäntö ei kykene riittävästi varmistamaan sitä, että siellä, missä Suomen Posti Oy huolehtii peruspalvelun toteuttamisesta, se myös käytännössä toteutuu ja palvelun saatavuus ja tasaarvoisuus kyetään varmistamaan.

Ed. Kukkonen toi esille, että liikennevaliokunta on asiaan paljon paneutunut eduskunnassa. Nyt pitää toivoa, että myös tähän hallituksen esitykseen valiokunta perehtyy todella vakavasti ja varmistaa sen, että ilmeisen hyvä tarkoitus, jota tässä mahdollisesti ajetaan takaa, myös käytännössä toteutuu.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tämän lajin otsikko on ihan hyvä: haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamisesta perittävä maksu, mutta minulle on herännyt ihan samanlaisia kysymyksiä siitä, turvaako tämä todella postipalvelut koko maassa saman hintaisina, saavatko haja-asutusihmiset samalla hinnalla ja yhtä nopeasti postinsa kuin tälläkin hetkellä tiheämmin asutuilla alueilla asuvat.

Vähän vanhakantaisena ihmisenä tuli sellainen ajatus mieleen, pitääkö kaikki viedä kilpailuun, niin kuin tässäkin tapahtuu. Missä vaihees-

sa arvuutetaan, mitkä ovat sellaisia peruspalveluita, mitkä voitaisiin yhteisesti todeta, että ne on yhteiskunnan hoidettava? Pitääkö kaikki myydä pikkuhiljaa markkinatalouden alttarille, ettei tiedetä, mihin se oikein johtaa? Jossakin kuitenkin tulee raja tässä hommassa, ja näyttää siltä, ettei se raja vielä ole tullut, koska taas ollaan etenemässä tähän suuntaan. Toivon mukaan olettamukseni ovat vääriä. Mutta pelkään, että tämä ei välttämättä toimi, niin kuin on ajateltu. Joku voi tässä rahastaa ja joku kärsiä.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Olisin ottanut kantaa hallituksen esityksen periaatteellisempaan puoleen, en konkreettiseen esitykseen sinänsä.

Periaatteellinen puoli liittyy ylipäätään postipalvelujen luonteeseen yhteiskunnassa. Hieman juontaen siitä, mitä ed. Lahtela juuri totesi, mitkä suomalaisessa yhteiskunnassa katsotaan sellaisiksi julkisiksi palveluiksi, että haluaisimme varmistaa niiden olemassaolon riippumatta siitä, että meillä on selkeitä paineita myös sekä kilpailuttamisen suuntaan että ehkä sitä kautta syntyvän tehokkuuden suuntaan ja muodostuu ns. markkinavetoisuuden aspekti.

Postin osalta joudutaan vakavasti kysymään juuri sitä seikkaa, onko tämän suuntainen kilpailuttaminen tehokkain muoto, kun samanaikaisesti meidän tulee varmistaa se, että riippumatta ihmisen asuinpaikasta postin saatavuus tullaan varmistamaan tasapuolisesti kaikille Suomen kansalaisille. Tässä juuri tyypillisesti tulee vastaan se, missä määrin olemme antamassa markkinavetoisuudelle sijaa ja missä määrin olemme kunnioittamassa, voisiko sanoa, universaalia palveluperiaatetta.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Itsekin olen liikennevaliokunnan jäsen ja tiedän, kuinka tarkasti siellä asioita tutkitaan. Tämä tullaan, jos tämä sinne tulee mietinnöksi valmisteltavaksi, tarkkaan tutkimaan.

Tämä on varmasti ihan oikean suuntainen, mutta ottaen huomioon sen, että ainakin edellinen liikenneministeri tätä kyseenalaisti, joskus tulee vähän epäuskoa. Tuon tuosta tuli vastauksia siitä, että Suomessa on 1 700 postipaikkaa ja ne tullaan säilyttämään muodossa tai toisessa. Nyt kuitenkin jos otetaan esimerkiksi Oulun kaupunki — turha kai siihen on aina palata — tiedän varmasti, että sieltä neljä postipaikkaa lakkautetaan ja varmaan lakkautetaan monesta muustakin paikasta. Eli määrä ei ainakaan tule pitämään paikkaansa. Sen vuoksi tätäkin lakialoitetta on tutkittava siltä kantilta, onko siinä joku sellainen mutka, joka tulee aiheuttamaan hämminkiä Suomenmaassa.

Kaiken kaikkiaan tällainen kermankuorintasysteemi ei olisi hyväksyttävä. Tämä nyt tietenkin takaa sen, että rahaa voitaisiin käyttää hajaasutusalueille, mutta summat vaikuttavat aika pieniltä. Puhutaan miljoonasta, kahdesta ja kolmesta miljoonasta joissakin tapauksissa, mutta onko näillä sitten merkitystä?

Ed. Kallio merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa rouva puhemies! Lakiehdotuksen yhteydessä on todella syytä käydä periaatteellista keskustelua Postin peruspalvelujen turvaamisesta, siitä millä tavalla Suomi on aktiivinen EU-tasolla tässä suhteessa ja miten Posti tässä toimii.

Nyt, kun on liikenneministerikin paikalla, niin mielestäni pitää myös kysyä, mikä on valtion rooli Posti Oy:n ja PT Oy:n omistajana. Mehän tiedämme, että konsernikokonaisuus tuotti, en tiedä tarkkaa lukua, pitkälti toista miljardia voittoa ja myös Postin puoli satoja miljoonia voittoa, mikäli mielikuva, mikä minulla on, on oikea.

Tässä tulee myös kilpailuneutraliteetti huomioida varsinkin telepuolella, koska valtio ei ota telepuolelta sitä, mitä kuuluisi omistajan ottaa, ja kilpailuasetelma voi tulla yksityiseen teletoimintaan nähden virheelliseksi. Toisaalta, kun postitoiminta näin paljon kannattaa, onko nyt niin, että näitä varoja ei voida käyttää peruspalvelujen turvaamiseen postitasolla niin, että jokaisessa suomalaisessa kunnassa olisi peruspalvelut riittävästi turvattu?

Jään siis kysymään, mikä on valtion rooli omistajana sekä posti- että telepuolen osalta. Eikö todella ole, kun katsoo tuloksia, mahdollista turvata peruspalvelut? Rahasta ei voi olla kysymys, koska tulokset ovat tätä luokkaa. Mihin tämä maksu sitten tarvitaan, jos Postin toiminta noin kannattavaa tänä päivänä on?

Liikenneministeri A u r a : Arvoisa puhemies! On hyvä, että tällainen esitys tulee tänne minun ministeriurani hyvin alkuvaiheessa, toivon mukaan alkuvaiheessa, ja pääsen eräitä vääriä käsityksiä oikaisemaan. Voidaan tietenkin käydä pitkää periaatteellistakin keskustelua.

Tämän maksun tarkoitus ei ole tuottaa rahaa.

En ole ollut tämän kannattaja, mutta tämän tarkoitus ei ole tuottaa rahaa. Tämän logiikka lähtee aika lailla kilpailulainsäädännön logiikasta, kun annetaan tiettyjen postipalveluiden, lähinnä joukkokirjeiden ja toisen luokan kirjeiden eli tällaisten massakirjeiden, jakeluoikeus määrätyllä alueella. Kilpailulainsäädännöstä johtuen Posti ei voi hinnalla vastata sillä alueella siihen hinnoitteluun, vaan sen täytyy samaa hintaa noudattaa koko maassa. Tätä pääkaupunkiseutuahan tämä hakemus koski. Siksi on haluttu määritellä maksu, joka tekee sen, että ei tule tilannetta, jossa Posti joutuisi hinnalla vastaamaan. Sillä tasoitetaan kilpailutilanne, ja niin kuin sanoin, minun mielestäni on todennäköisempää, että tämän seurauksena on se, että sitä kilpailua ei tule.

Jos me katsomme Postin asemaa, niin paljon on kuulunut epäilyjä siitä, ja Posti itsekin sitä joskus sanoo, että se ei voi toimittaa postia kaikkialle. Postin ainoa todellinen kilpailuetu on sekä Suomessa että kaikkialla maailmassa, että se toimittaa lähetykset kaikkiin osoitteisiin. Minusta sellaiset käsitykset, että joskus siirryttäisiin tilanteeseen, jossa Posti ei sitä tee, ovat perusteettomia, koska Postilta loppuu liiketoiminnan mahdollisuudet, jos se ei sitä tee. Se on sen tärkein kilpailuetu, ja sen takia se palvelu ei tule poistumaan. Pidän myös hyvin teoreettisena niitä käsityksiä, joissa sanotaan, että Posti ryhtyisi perimään erilaisia postimaksuja eri alueille. En sellaisia järjestelmiä tunne ja en usko, että ne ovat mahdollisia. Tässä on ollut kysymys kilpailutilanteen tasapainottamisesta.

Toisaalta täytyy sanoa, että kun olemme lähteneet sille tielle, että Posti on yhtiöitetty, mikä on minusta ollut oikea tie, koska se on mahdollistanut Postin toiminnan tehostamisen ja myös sen kannattavuuden, niin silloin on sillä lailla, että täytyy olla joku kontrollikeino, ja se kontrollikeino on kyllä kilpailu. Meillähän on siinä mielessä ollut aina aika lailla vapaa maa, että meillä ovat monet sellaiset toiminnot olleet sallittuja, jotka joissain muissa maissa on katsottu postimonopoliin kuuluviksi. Esimerkiksi tämmöiset kuriiripalvelukset, DHL ja vastaavat, joita tunnetaan, monissa muissa maissa on katsottu postimonopoliin kuuluviksi ja meillä sinänsä on ollut hyvin liberaali lainsäädäntö.

Ed. Ala-Nissilä mainitsi telepuolen. Telepuolellahan, vaikka aikaisemmassa keskustelussa se ei oikein tullut esille eli telemarkkinalaista keskusteltaessa, kilpailun avulla, kun meillä on avattu kaukoliikenne ja ulkomaanliikenne ja nyt paikallisliikenne kilpailulle, maksutasoa on aivan olennaisesti pudotettu. Se on pudonnut todella runsaasti. Voisi jopa olla mahdollista, että näin tapahtuisi Postissakin. Mutta semmoiseen massiiviseen kilpailun avaamiseen ei näytä olevan tarvetta. Minusta on hyvä, että edes tämmöinen pieni kilpailun avaus täällä tehdään. Mutta niin kuin sanottu, minusta tuntuu, että tämä suojaraha, jota olemme täällä Suomen Postille säätämässä, on niin korkea, että saattaa olla, että sitä kilpailua ei käytännössä tule.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Mitä kilpailuun tulee ja niin kuin ministeri itsekin totesi, mikään muu EU-maa ei ole avannut liikenneministeriön hallinnonalan sektoreita kilpailulle niin väljästi kuin Suomi. Tässä on varmasti hyviä puolia, esimerkiksi jos ajattelemme Nokian menestymistä, mutta on myös kielteisiä.

Mutta tähän uskottavuuskysymykseen kansallisesta näkökulmasta kyllä lyö aikamoisen loven, kun tiedän, että Suomen PT Oy on tehnyt lähellä 2 000:ta miljoonaa markkaa olevan voiton, siis huomattavasti yli miljardin voiton, viime vuonna. Samaan aikaan todella postipalveluverkosto näivettyy, sitä amputoidaan hyvin voimakkaasti ja aika raa'asti ei ainoastaan Pohjois- ja Itä-Suomessa vaan kaikkialla Suomessa. Tämä on kysymys, joka kansalaisten näkökulmasta asettaa eduskunnan aika kyseenalaiseen valoon ja myös liikennevaliokunnan, joka on nähnyt todella paljon vaivaa, on pidetty julkisia kuulemisia.

Kaikesta tästä huolimatta ikään kuin mikään ei muutu. Nämä valtion omistamat laitokset — niin kuin täällä on todettu, monellakin tavalla on valtion, myös Postipankki on valtion omistuksessa — siis Suomen PT ja Postipankki yhdessä lopettavat toimintaansa. Tämä asettaa todella suuren kysymyksen, eikö eduskunta pysty tälle asialle tekemään mitään. Tässä tapauksessa, kun nyt vielä ministeri on vaihtunut, niin varmasti toivoa tällä tavalla voidaan osoittaa uutta liikenneministeriä kohtaan ja toivoa, että tilanne muuttuisi.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Todella liikenneministeri Auralle parhainta menestystä niiden näkemysten läpisaannissa, joita äskeisessä puheenvuorossanne esititte.

Minusta se, että postipalvelu pidetään peruspalveluna keskeisiltä osin, kansalaisten kannalta tasavertaisena saatavuuden osalta ja myös tasahintaisena, on hyvin tärkeä näkökulma. Minusta tässä keskustelussa on tullut tämä periaatteelli-

nen puoli hyvin esille. Pitäisi todella nyt selkeästi määritellä, mikä on se peruspalvelu, joka kaikille on huolehdittava ja joka olisi Postin, nimenomaan valtion Postin, tehtävä.

Tässä on noussut esiin se, että tämänkin esityksen taustallahan on EU:n direktiiviehdotus postipalvelujen kehittämisen yhteisistä säännöksistä. Olisi hyvä, mikäli ministeri Aura nyt tähän asiaan hyvin ponnekkaasti paneutuisi ja ministerineuvoston kokouksessa huolehtisi siitä, että tämä asia nyt ei meidän osaltamme ajaudu liian nopeasti sellaiseen kilpailutilanteeseen, että meillä todella edelleen suuressa osassa maata palvelu heikkenee. Suomen tilanne on aika lailla erilainen kuin useimpien muiden EU-jäsenmaiden. Meillä on pitkät välimatkat, harva asutus, monet liikenteelliset ongelmat. Kyllä tämä postiasia on minusta sellainen, että siinä, jos missä, pitää olla oma selkeä linja Suomen osalta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. J. Kukkonen: Arvoisa puhemies! Myös minä haluan olla hiukan samalla linjalla kuin ed. Lahtela siinä, että mieluummin hiukan enemmän vanhakantainen kuin liian moderni, jos sillä moderniudella tarkoitetaan sitä, että kilpailu ja täysin vapaa markkinatalous tässä mielessä tulisivat vallitsevaksi tavaksi Suomenmaassa. Ymmärrän, että tällä lailla nimenomaan halutaan turvata se, että postin samahintaisuus ja saatavuus kaikkialla maassa jatkossakin on jokaisen kansalaisen tasa-arvoinen perusoikeus. Ymmärrän, että valiokunta todella paneutuu, niin kuin tähänkin asti, näihin postiasioihin tämän lakiehdotuksen kohdalta hyvin perusteellisesti.

Se julkinen kuuleminen, joka joulukuussa postiasioista täällä pidettiin, tuotti monta hyvää hedelmää. Yksi niistä on se keskustelu, jota valiokunnassa käytiin perusteellisesti, ja tiivistäen minun mielestäni se päätyi yksimielisyydessään kahteen hyvin tärkeään periaatteeseen. Toinen on se, että postitoimintalaki tulee avata ja siinä yhteydessä määritellä täyden palvelun postin periaate, ja siitä me ymmärtääkseni olemme täällä nyt antaneet eväitä, vaikka se yksityiskohtainen hiominen jääkin sinne valiokuntaan. Toinen hyvin keskeinen periaate on silloin se, niin kuin yksimielisessä lausunnossa sanotaan, että turvataan kirjepostin osalta kaikkialla maassa samahintaisuus. Jos se on vapaan markkinatalouden rajoittamista, niin kyllä minä sosialidemokraattina pidän kiinni siitä, että meillä on oltava oikeus siihen, ministeri Aura, myöskin tässä markkinataloudessa jatkossakin ihmisten tasa-arvoisuuden takia.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Kukkonen ja eräät muut liikennevaliokunnan jäsenet ovat täällä kertoneet, kuinka ponnekkaasti liikennevaliokunta on tähän postikysymykseen puuttunut ja kuinka täällä on ollut julkisia kuulemisia ja kaikkea. Hiukan jää se ajatus kuin luulisitte, että tämä asia on täällä eduskunnassa nyt vasta ensimmäisen kerran oikein ponnekkaassa keskustelussa.

Ne, jotka olivat täällä ennen vuoden 1991 vaaleja, muistavat, kuinka kiihkeä tunnelma täällä salissa oli, kun Vennamo oli silloin jo siirtynyt Postin pääjohtajaksi ja alettiin leikkauksia, jotka olivat varsin vähäisiä. Täällä salissa oli melkein tulipalotunnelma. Täällä ehdotettiin silloista 200:aa miljoonaa markkaa Postille, jotta se voisi luopua näistä leikkauksista. Sitä ei silloin täällä hyväksytty, ja ne leikkaukset, jotka sellaisenaan olivat varsin vähäisiä silloin, suoritettiin. Mutta tämä eduskunta vannoi kaikkien pyhien kauriitten nimiin, että tämä oli ehdottomasti viimeinen leikkaus, mitä Posti saa tehdä Postin toimintojen ja palvelujen osalta.

Mutta katsotaanpas tänä päivänä. Eihän ole kuin pieni tynkä jäljellä koko Postista ja postipalveluista siihen verrattuna kuin vuonna 1990.

Todettakoon vielä, että tuskin mitään pientä puoluetta on postiasioilla niin pahasti hakattu päähän kuin silloista Suomen maaseudun puoluetta; en tiedä vastaavaa. Sitä lyötiin todella kuin vierasta sikaa silloin. Tietysti oli aihettakin: Miksemme pitäneet Vennamoa puolueessamme, vaan päästimme sellaisen miehen tuonne saneeraamaan?

Toisin sanoen kun katsotaan, mitä eduskunta silloin päätti, niin kyllä tällä eduskunnalla ei ole mitään päätösvaltaa yhteiskunnan asioissa, jos katsellaan, minkälaiseksi Posti on kehittynyt. Suomessa on kuntia, ei nyt kovin suuria, mutta kuitenkin, joissa ei ole lainkaan postitoimistoa. Jossakin nurkassa on asiamiesposti, se on ainoa. Viimeksi Viialan kunta Hämeessä menetti postinsa, onko siellä nyt sitten joku asiamiesposti jossakin vai eikö ole lainkaan. Näin surkeaan tilanteeseen on menty.

Minulla on kuitenkin, herra puhemies, kun täällä liikenneministeri on paikalla, sellainen aja-

tus, että Postin johto ja Vennamo eivät hallitse sitä toimintaa, jota kentällä tapahtuu. Siellä määräilevät näissä postipiireissä — onko se nyt Keski-Suomen vai Sisä-Suomen postipiiri, josta on tämä esimerkki — tällaiset herrat, jotka ovat nousseet tiettyyn asemaan kannettuaan 30 vuotta säärensä vääräksi postia laukussa, sitten tulleet jonkinlaisiksi piirin apulaisesimiehiksi. Kun he pääsevät käyttämään valtaa, silloin sitä todella käytetään, eikä Vennamo tiedä täällä Helsingissä hölkkäsen pölähtävää, mitä maakunnassa tapahtuu.

Kovelahdessa Ikaalisissa oli Posti kyläkaupassa, erittäin vilkas kylä, paljon taloja, ja varmasti Posti sinne kuului, mutta sitten tuli kyläkaupassa jotakin häikkiä siinä. Eikö ollut aina postimerkkejä kaupan tai oliko jotenkin tällä tavalla? Posti otti asiamiespostin kaupasta pois. Totta kai tehtiin pientä eduskuntakyselyä, joka oli tietysti virhe, koska se ärsytti tätä entistä postinkantajaa entistä enemmän, kun kansanedustajat puuttuvat tällaiseen asiaan. Mutta Posti vastasi kuitenkin liikenneministeri Linnainmaan kautta, että kun löydetään sopiva paikka Kovelahden kylässä Postille, se palautetaan sinne välittömästi. Eihän siellä voinut monta paikkaa olla: oli tämä kauppa ja sitten pieni Kovelahden Osuuspankki, jolla oli ainoastaan yksi konttori.

Kovelahden Osuuspankki ilmoitti, että he ovat valmiit ottamaan Postin sinne. Silloin tuli semmoinen vastaus Postilta, että vuonna 1991 on päätetty, että kilpailullisesta asemasta johtuen ei voida hyväksyä Osuuspankkia postipaikaksi, koska se on kilpaileva pankki Postipankille. Vastaus oli silloin tämä. Keksivät tällaisen hätävastauksen siitä asiasta, että näin se on. Siellä oli vain se kauppa ja pankki, ja Osuuspankkiin sitä ei voitu antaa. Minä rupesin tutkimaan asiaa tarkemmin, ja seuraava vastaus oli se, että kyllä tällainen Osuuspankin kelvottomuus postitoimipaikaksi on kumottu, mutta pankki ei ole sopivasti auki Kovelahden kylässä. Toisin sanoen Postia ei voida sinne antaakaan, koska pankki ei ole sopivasti auki, vaikka se oli ihan samalla tavalla auki kuin se kyläkauppakin.

Sen jälkeen, kun pankki edelleen on ilmoittanut, että se on valmis ottamaan Postin, nämä Keski-Suomen piirin ihmiset eivät ole suostuneet vastaamaan mitään, vaikka Linnainmaan allekirjoittamassa vastauksessa aikanaan vakuuttivat, että heti kun tulee kunniallinen ja kelvollinen paikka, Posti palautuu Kovelahteen. Tällaisten mutkien kautta on menty, ja sitten kun ei ole mitään muuta enää selitettävää, niin he eivät ole suostuneet enää kylätoimikunnan tiedusteluihin vastaamaan, vaan ovat vetäytyneet hiljaisuuteen.

Minulla on ihan sellainen tunne, että tällaiset Keski-Suomen piirit siellä tekevät ihan omin nokkinsa näitä päätöksiä omien mielijohteittensa mukaisesti, ilman että täällä Posti-Pekka — ei kai hän nyt loukkaannu, jos näin sanotaan, se on yleisesti tunnettu nimi — siis pääjohtaja Vennamo, tietää mitään eivätkä hänen alaisensa kuriirit tiedä mitään, mitä ne siellä Tampereen suunnassa tekevät posteille. Se on, arvoisa ministeri, väitän, osaksi täysin mielivaltaista touhua. Siinä mielessä minä aikanaan ministeri Linnainmaallekin puhui siitä, eikö ministeriö voisi tarkastella pikkuisen näitä asioita, mitä siellä postipiireissä tapahtuu, missä lyödään alas näitä postitoimipaikkoja tavalla, joka ei ole enää millään järjellisellä asialla selitettävissä.

Jos joku yleensä isännänvaltaa pitää, ei tämä eduskunta, tämä kollegio, sillä tavalla sitä pysty pitämään, mutta kyllä liikenneministeriön pitäisi kartoittaa näitä asioita, pistää kentälle pari kolme elliot nessiä, lahjomatonta miestä, jotka kiertäisivät, katselisivat ja kuulisivat kylätoimikuntien näkemyksiä niistä kylistä, joista Posti on poistettu, ja etsisivät sen totuuden. Jos näissä minun näkemyksissäni ei ole perää, sitten minä saan hävetä omia puheitani, mutta epäilen, että asiassa on ainakin Kovelahden postin kohdalta selvästi nähtävissä, että se touhu oli äärettömän epärehellistä; uskallan sen sanoa.

Kaikkein pahinta kuulemma oli se, että kansanedustajat tekivät eduskuntakyselyn. Se oli paha virhe. Sitä ei olisi pitänyt mennä tekemään. Kovelahti menetti postinsa lopullisesti tämän eduskuntakyselyn takia. Tässä on edustajien ja kansanedustajien valta tässä yhteiskunnassa, kun sanotaan, herra puhemies, ihan suoraan.

Ed. Lahtela: Puhemies! Ilmeisesti olisi parempi olla hiljaa tässä tilanteessa. Voidaan tehdä iso vahinko.

Niin kuin tässä on todettu, missään muualla Euroopan maassa ei ole tämän tyyppiseen vielä menty. Kun ottaa Suomen erityisolosuhteet huomioon harvaan asuttuna maana, sellaisena yksinapaisena maana, jossa on Helsinki, jossa on porukkaa, ja muu Suomi kovin harvaa, todennäköisyys on kuitenkin, että systeemeitä rakennetaan ikään kuin Helsinkiä varten sinällään, että tulee kilpailua, koska ei kukaan lähde kilpailemaan ja ostamaan näitä juttuja tuolla muualla.

Joku puhui siitä, että tällä poistettaisiin velttoutta — sillä nimellä kuulin — Postin piirissä. Ehkä tällä haetaan tehokuutta, kovaa kilpailua. Samalla tavalla tuli tässä mieleen, miten olisi verotuksen puolella. Kun verottaja on ollut tehoton perimään veroja — jää vuosittain hyvin paljon perimättä — onko sekin kohta sellainen alue, joka laitetaan kilpailulle alttiiksi elikkä myydään? Kuka sanoo, että perii tehokkaammin ja edullisemmin verot keinoja kaihtamatta, saa verotusoikeuden. Tämä on vain vertaus tähän.

Elikkä on ratkaistava, mitkä asiat meillä ovat Suomessa sellaisia, jotka meidän on syytä pitää yhteisessä hanskassa, valtion hanskassa, eikä myydä eikä tehdä kauppaa niillä. Minusta posti on sellainen perusasia, joka pitäisi säilyttää yhä edelleen, niin kun tämä on ollut hyvin pitkään, tavallaan eduskunnankin alla, vaikka ed. Aittoniemi vähän toisella tavalla todisti.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Kun ei anneta vastauspuheenvuoroja, joudun tällä tavalla pääpuheenvuoronomaisesti kysymään liikenneministeriltä hänen puheenvuoronsa johdosta, ymmärsinkö oikein hänen puheenvuoronsa, kun hän totesi, että hän kannattaa kilpailua postitoiminnassa. Kysyn häneltä, miksi hän tuo tänne sitten lakiesityksen, joka hänen mukaansa korkean, 20 prosentin, suojamaksun vuoksi ei johda todelliseen kilpailuun. Ymmärrän hyvin, että liikenneministeri Aura on ministeriuransa alussa — ja toivon sille menestystä. Ymmärrän, että hän ei ole alun perin vastannut tämän lakiesityksen valmistelusta. Mutta eikö tilanne ole sen kaltainen, että hän olisi ehtinyt hyvinkin vetää tämän esityksen täältä pois, jos kerran se hänen mukaansa todellisuudessa on vaikutuksiltaan torso?

Liikenneministeri A u r a : Arvoisa puhemies! Ei ministeri Linnainmaa eikä ministeri Aura ole tätä esitystä tänne tuonut. Tämän esityksen on valmistellut ministeri Alho, ja maksua on koko ajan kannattanut valtiovarainministeri. Minä katson, että minun tehtäväni paikalla olevana valtioneuvoston jäsenenä on täällä vastata teidän kysymyksiinne ja olla tätä puolustamassa. Liikenneministeriö on kannattanut postiluvan myöntämistä, mutta on vastustanut tätä maksua. Mutta itse hyväksyn, kun on tämä ratkaisu tehty eli postilupa on myönnetty, että ehtona on, että tämä maksu eduskunnassa nyt hyväksytään.

Ed. S a a r n i o : Herra puhemies! Ed. Aittoniemi kertoi täällä historian, miksi hän on siirtynyt keskustapuolueeseen. Ymmärrän häntä erittäin hyvin.

Vakavasti sanoen meillä liikennevaliokunnassa on ollut iso huoli postipalvelujen kehityksestä Suomessa. Keskustelu, joka tässä salissa nyt on käyty, on hyvä siinä mielessä, että täällä on selvästi noussut se tahto esiin, että pitää olla postipalvelut kaikkien saatavilla. Minusta se on se lähtökohta, josta meidän tulisi pitää kiinni.

Luulen, että jossain kylässä on samantekevää, kenen palveluksessa Postia edustava henkilö on, jos hän pystyy kaikki Postin palvelut antamaan. Se ei ole tässä olennainen kysymys, vaikkakin näen, että Posti on tehnyt aika huonoa henkilöstöpolitiikkaa ja hoitanut huonosti henkilösuhteitaan esimerkiksi sillä, että on sanottu paljon ihmisiä irti samaan aikaan, kun tällaisia voittoja tuodaan kuitenkin esiin, mitä viime vuodeltakin Posti on tuottanut.

Toivoisin, että tämä eduskuntakäsittely nyt johtaisi siihen, että koko eduskunnan tahdolla ilmaistaisiin se, että Suomessa pitää kaikkien kansalaisten saatavilla olla tasahintaisesti ja jotakuinkin tasa-arvoisesti myös Postin palvelut.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Minäkin kannatan esitystä, että postitoimintalakia avattaisiin. Nythän tilanne on johtanut siihen, että esimerkiksi Varsinais-Suomessa Turun liepeillä on sellainen alue, missä 20 kuntaa nyt jää ilman omaa postitoimipaikkaa, tulee asiamiespostijärjestely. Ihmiset ja kunnat ovat siellä hyvin tyytymättömiä. Siellä on seutukuntia, missä on toistakymmentä kuntaa, ja kolmeen jäisi vain postitoimipaikka. Muihin menisi asiamiesposti. Tämä ei ole oikeaa kehitystä. Kun kunnat ovat olleet vielä valmiita maksamaan, että kannattava postitoimipaikka voisi säilyä, niin sekään ei ole käynyt.

Tästä tulen siihen, että PT Oy:llä kokonaisuutena on Suomen vahvin tase kaikista yrityksistä, luulen näin. En tiedä toista suomalaista yritystä, millä olisi niin vahva tase suhteellisesti ottaen kuin Suomen PT Oy:llä, tällä konsernikokonaisuudella. Toisaalta tietysti, niin kuin sanottiin, voitto on pitkälle yli puolitoista miljardia. Mihin sitä kannattavuutta jokaisessa toimipaikassa tarvitaan, jos kannattavuus kokonaisuutena on tätä luokkaa? Olisi todella hyvä kuulla, mihin ne rahat käytetään. Käytetäänkö niitä telepuolella? Otan uudestaan Turun esimerkin: Siellä nyt telepuoli on menossa suurella alennusmyynnillä val-

taamaan markkinoita ja ostamaan todennäköisesti vähän ylihintaan kunnallisen puhelinlaitoksen. Vallataan markkinat ja käydään veristä kilpailua, joka välttämättä ei ole perusteltua tässä tilanteessa.

Haluaisin liikenneministeriltä kuulla, mikä on se liikenneministeriön omistajan rooli Posti-konserniin nähden. Eikö kannattavuuden taso jo ole riittävä? Mitä vielä halutaan lisää? Miksi pitää kannattaviakin yksiköitä lakkauttaa?

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on noussut esille postipalvelujen säilyminen niin, että ne todella vastaavat niihin tarpeisiin, joita ihmisillä, yrityksillä, kunnilla, palvelujen käyttäjillä ylipäätänsä on. Nythän on tullut vastaan ongelmia, joihin ed. Aittoniemi erinomaisella tavalla puheenvuorossaan viittasi ja samoin ed. Ala-Nissilä.

Ei oikein tiedetä, minkä takia postitoimipaikkoja pitää lopettaa. Ei myöskään tiedetä, minkä takia asiamiespostien osalta tapahtuu niitä muutoksia, jotka heikentävät palvelujen saantia, lisäävät epävarmuutta, ja ylipäätänsä ei oikein tiedetä, mikä on Postin linja näiden palvelujen järjestämisessä erityisesti juuri haja-asutusalueilla, mutta myös kaupungeissa.

Muun muassa Joensuussa on nyt postitoimipaikkoja lopetettu ja postipalveluja keskitetty yhteen pisteeseen. Se on tuonut jo mukanaan Joensuussakin monenlaisia ongelmia palvelujen saatavuuden osalta.

Tuntuu siltä, että Posti elää paljolti omaa elämäänsä irrallaan siitä, missä sen pitäisi olla ihmisten palvelujen järjestäjänä. Tämän vuoksi olisi kyllä erittäin tärkeää, että nyt kun uusi liikenneministeri on aloittamassa ja aloittanut tulevaa, toivon mukaan pitkää uraansa, niin nämä asiat tulisivat perusteellisesti otettua esille jo alkuvaiheessa.

Ed. R i m m i : Herra puhemies! Ed. Väistö totesi äsken, että tuntuu siltä, että Posti elää omaa elämäänsä, ja tästähän on ihan hyvä jatkaa.

Samanlaiseen käsitykseen olen itse tullut. On tullut semmoinen tunne, että ei ihmisten tarpeita tunneta tai sitten niitä ei haluta kuunnella. Ei varmaan ole ylisanoja, kun toteaa sen, että Postin palveluiden supistaminen ja erikoisesti postitoimipaikkojen supistaminen on ollut erittäin raju ihan koko maassa. Se koetaan hyvin ongelmallisena niin kaupungeissa kuin haja-asutusalueilla. Täällä joku totesi, että on saatu postiyhtiössä lähes 2 miljardin markan vuotuinen voitto ja kuitenkin samanaikaisesti postitoimipaikkoja supistetaan.

Pirkanmaan kansanedustajat järjestivät eduskunnassa kuulemistilaisuuden, jossa meillä oli Postin ja Postipankin edustajat, siis se oli meidän alueemme kansanedustajille, ei mitenkään laaja, vastakkain kertomassa tästä tilanteesta. Aika hupaisaa toisaalta oli se, että he syyttävät tavallaan toinen toisiansa. Postipankki sanoo, että ei voi pitää yllä enää toimintaa, kun se ei ole kannattavaa pankkitoimintaa, ja Posti sanoo, että ei voi pitää yllä postitoimintaa, kun Postipankki ei ole siinä yhteydessä mukana. Eli asiaa pallotellaan keskenään. Kuitenkin nyt osoitetaan, että esimerkiksi tällainen voitto on tullut. Kansalaisten on aika mahdotonta uskoa kannattamattomuuteen.

Mitä tulee tähän lakiesitykseen, on kuitenkin minusta parempi, että tämä maksu tässä on, jos tätä kautta kyetään turvaamaan se, että ei aivan villi kermankuorintatoiminta lähde tässä maassa postitoiminnan osalta liikkeelle.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Posti väittää, että konttorin muuttaminen asiamiespostiksi ei tule sen halvemmaksi eikä sen kalliimmaksi, kuin jos itse Posti siellä olisi, mutta kun Postipankki lähtee pois, heidän on pakko näin menetellä, jotta palvelut säilyisivät parempina kuin sillä tavalla, että pelkkä Posti on siellä paikan päällä.

Minunkin mielestäni on sama, kuka sen hoitaa ja kenen palveluksessa postinhoitaja on, kunhan hän vain hoitaa sen, mutta siinä tulee käymään todennäköisesti niin, jos pahaa saan ennustaa, että kauppiaat ottavat mielellään asiamiespostin. Sitten he sopivat keskenään, että nostetaan vain vähän hintaa, ja hinta nousee niin korkeaksi, että Postin ei enää kannata sitä antaakaan sinne lainkaan tai katsotaan, ettei kylällä ei ole sopivaa postinpitäjää ollenkaan. Sen jälkeen on hyvä ottaa koko Posti pois sieltä.

Vaikka nyt ei ole kysymyksessä mikään kyselytunti, toistaisin ed. Aittoniemen kysymyksen, kun ministeri on täällä paikalla: Onko todellakin joitakin esteitä olemassa siinä, ettei postipalvelujen hoitamista voida antaa esimerkiksi Osuuspankille, Säästöpankille tai muulle pankille? Mihin tämmöinen seikka voi perustua?

Ed. V i h r i ä l ä : Herra puhemies! Haluan myös omalta osaltani todeta tässä sen seikan, että Vaasan vaalipiirin, käytän nimenomaan sitä sa-

naa, alueelta poistuu 23 kunnasta kiinteä postitoimipaikka. Nythän me emme käsittele postitoimintalakia, mutta tässä yhteydessä on syytä todeta, että edellisellä vaalikaudella, kun myös Suomen keskusta oli hallituksessa mukana, Posti yhtiöitettiin. Ei varmasti silloin arvattu, vaikka oli myös varoittavia ääniä, että näin ei pitäisi tehdä. Tämänpä vuoksi keskustan eduskuntaryhmä on asiaa käsitellyt useampaan kertaan ja on valmis siihen, että nyt postitoimintalaki tulisi avata ja tehdä nimenomaan Postista edelleen liikelaitos ja uskoa, että tällä tavalla voitaisiin paremmin nimenomaan turvata ne palvelut, mitkä Posti kansalaisille koko maassa voi antaa. Me emme usko, että Posti Oy tällä toiminnalla pystyy niitä turvaamaan, niin kuin oikeudenmukaista olisi.

Liikenneministeri A u r a : Arvoisa puhemies! En osaa näihin kaikkiin kysymyksiin vastata. Kuunnellessani ed. Aittoniemeä jäin siihen käsitykseen, että ei ollut periaatteellista estettä antaa asiamiespostitehtävää pankille. Täällä paljon keskustellaan asiamiesposteista, ja välillä jää se mielikuva, että mielipiteet vaihtelevat. Minulla on se käsitys, kun olen jopa ennen tätä tehtävää siihen perehtynyt, että asiamiesposteihin sinänsä ollaan hyvin tyytyväisiä. Niillä on usein pitemmät aukioloajat ja joustavampi palvelu, ja tyytymättömyys koskee nimenomaan pankkipalvelujen puuttumista.

Toisaalta olen vahvasti sitä mieltä ja tulen olemaan sillä kannalla, että valtion ei pidä lähteä subventoimaan pankkipalveluja, antoi niitä Postipankki tai mikä muu pankki tahansa. Me olemme 60 miljardia jo maksaneet tästä pankkihommasta, ja minusta se riittää.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! Vielä yhteen asiaan minäkin haluan osallistua tässä keskustelussa. Kyllä on todella tiedetty, miksi Posti häipyy. Kyllä se tiedetään. Se johtuu Postin ja Postipankin välisestä ristiriitatilanteesta ja siitä, että pankkitoiminta ei näiden väitteiden mukaan kannata. Minä tässä ihmettelenkin sitä — kun ministeri Aura on täällä kovasti puhunut ja meillä on yleistynyt käsitys, että erityisesti halutaan edistää kilpailua — että nyt Postin puolella halutaan edistää kilpailua, mutta pankkitoiminnan puolella estetään kilpailua. Mitäs te siitä sanotte, ministeri Aura? Eikö se ole vähän ristiriitaista? Minunkin kotiseutuni lähellä on suuri kasvava taajama, josta Postipankki vetäytyi ja sen perusteella Posti sieltä lakkasi postina. Mutta tällä vetäytymisellä aiheutettiin yhden pankin monopolitilanne sille paikkakunnalle.

Kun otin yhteyttä Postipankin johtoon, niin siellä vastattiin, että ovathan ne pankkipalvelut saatavissa puhelimitse. Minä sanoin, että kyllä Riistaveden mummo ei puhelimessa niitä pankkipalveluja hoida, mutta sen hän kyllä hoitaa, että käy Postissa ja pankissa silloin, kun hänellä on tarvis. Jotain on pielessä silloin, kun kilpailun edistämisen nimissä itse asiassa estetään hyvin keskeisen toiminnan eli pankkitoiminnan alalla kilpailua ja samalla aiheutetaan Postille ongelmia. Jos tämä nyt käsillä oleva esitys vähän edistää sitä, että edes Posti selviää tästä kriisistä, niin hyvä on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan, jolle valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

14) Hallituksen esitys laiksi eläintautilain 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 23/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 24/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys eräistä epätyypillistä työtä koskevista lainmuutoksista

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 25/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Työministeri J a a k o n s a a r i : Herra puhemies! Eduskunta saa nyt käsiteltäväkseen lakipa-

ketin, jonka tarkoituksena on parantaa pätkätöitä tekevien ihmisten turvaa. Hallituksen esityksen mukaan alle kuukauden työsuhteessa voitaisiin maksaa sairausajalta palkkaa ja lyhytaikaisestakin työstä saisi vuosilomakorvauksen. Myös työntekijän mahdollisuuksia pitää taukoja erityisesti kuormittavassa tai paikallaanoloa vaativassa työssä parannettaisiin. Tämän epätyypillisten töiden turvaa parantavan lakiesityksen ajatus on se, että tavallaan tällä lisätään myös työelämän dynamiikkaa, kannustetaan ihmisiä vastaanottamaan myös lyhytkestoisia työsuhteita. Se perustuu siihen, että hallitus on toteuttanut huomattavan määrän joustoja, helpottanut määräaikaisten työsuhteiden solmimista ja ikään kuin turvapuolella sitten parannetaan näiden työsuhteiden sosiaaliturvaa. Toivottavasti eduskunta käsittelee tämän hallituksen lakipaketin rakentavassa hengessä ja saataisiin todellakin tässä suhteessa sitä parannusta aikaan, jota hallitusohjelmassa on luvattu.

Ed. E l o : Herra puhemies! Ensinnäkin esitän tyydytykseni siitä, että tämä lakiesitys on nyt saatu eduskunnan käsittelyyn. Tässähän tapahtui kaikenlaisia yhteensattumia ja yhteentörmäyksiäkin viime vuoden aikana, mikä aiheutti muun muassa sen, että sairausajan palkanmaksuvelvollisuutta koskeva lakiesitys, joka nyt ehdotetaan ulotettavaksi rajoitettuna myös alle kuukauden kestäneeseen työsuhteeseen, jäi silloin antamatta. Sen lisäksi, niin kuin ministeri Jaakonsaari totesi, tässä myös ehdotetaan, että vuosilomalakia muutettaisiin siten, että työntekijällä olisi nykyistä huomattavasti laajemmin oikeus vuosilomakorvaukseen myös lyhytkestoisessa työssä. Nämä ovat, herra puhemies, hyviä ajatuksia ja ehdotuksia, ja kuten ministeri Jaakonsaari minä toivon myös, että eduskunta nämä nopeasti saattaa voimaan ja käsittelee nämä lait.

Mutta tässä yhteydessä esittäisin yhden tiedustelun, jos tiedustelun nyt voi tehdä, ja se koskee lyhyiden työsuhteiden eläkkeitä. Jos olen oikein ymmärtänyt, niin jo viime vuoden puolella useampaan otteeseen on ollut esillä se, että myös eläkkeiden kertymistä parannettaisiin lyhytaikaisissa työsuhteissa. Mielelläni kuulisin tilanteen, jos ja kun tämä nyt on työn alla hallituksella.

Herra puhemies! Lopuksi haluan todeta vain, niin kuin ministeri Jaakonsaarikin sanoi, että joustot ja toisaalta turvallisuuden lisääminen kuuluvat yhteen. Minun kysymykseni vain on ollut se, että kun täällä usein nimenomaan oikeistopuoli ja myös keskusta on kovasti puhunut työreformista puhuessaan joustojen puolesta, kuinka paljon pystytään osoittamaan, että on syntynyt todella työpaikkoja. Minä olen sitä mieltä, että aidot työpaikat syntyvät, vain kun on kysyntää tuotteista ja palveluista ja kun on rahaa käyttää niihin. Tällainen tiukka raha- ja talouspolitiikka, mitä maassa on nyt noudatettu viiden kuuden vuoden ajan, on pääsyy tähän meidän korkeaan työttömyyteemme. En minä usko, että näillä joustoilla kovin oleellisesti pystytään tähän meidän suurimpaan ongelmaamme pureutumaan.

Niin kuin lakiehdotuksen perusteluissa todetaan, kaksi kolmasosaa meidän työsuhteistamme on tänä päivänä lyhytkestoisia ja, herra puhemies, minä vain epäilen, että ne omalta osaltaan ovat olleet lisäämässä ihmisten epävarmuutta. Ei ole haluttu investoida, ostaa tuotteita ja palveluja.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa puhemies! On totta, että esitys tuodaan tänne sen jälkeen, kun sitä viime joulukuussa käsiteltiin. Siinä yhteydessä sekä iso sali että työasiainvaliokunta kiinnittivät selkeästi huomiota siihen, että ns. epätyypillisiin työsuhteisiin liittyviä asioita tuodaan sirpaleina eduskuntaan ja valiokuntaan käsiteltäväksi. Niinpä täällä on kirjattuna kannanotto, että näitä asioita haluttaisiin tuoda kokonaisuudessaan tänne. Tässä on myös kirjattuna selkeästi se, että tämän lainsäädännön on muodostettava sellainen kokonaisuus, joka ei aiheuta työnantajalle kohtuuttomia kustannuksia tai hallinnollisia rasituksia.

Tämä on mielestäni yksi sellainen merkittävä asia, joka tulee havaita tämänkin asian käsittelyssä, koska selkeästi perusteluista löytyy selvitys siitä, että tällä asialla ei ole välittömiä työllistäviä vaikutuksia, mikä tulee esille. Samoin tulee selkeästi esille, että tämä nostaa työnantajan työvoimakustannuksia. Sen sijaan ei osata arvioida, minkälaisia hallinnollisia lisäyksiä tämä mahdollisesti antaisi. Näiden osalta selvityksiä on tehty, mutta jos tämän päivän lehtiä lukee, niissä todetaan, että tällainen yhden luukun periaate ei ole edennyt, vaikka sitä sekä hallitusohjelmassa että monissa työryhmissä on mietitty. Se on varsin ikävä asia, kun tiedetään, että tähän liittyy keskeisesti isoja ongelmia nimenomaan pienten työnantajien osalta. Tähän toivoisi selkeästi enemmän ryhtiä asian eteenpäinviemiseen.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Minäkin pidän hyvänä tätä lakiesityskokonaisuutta siinä mielessä, että epätyypilliset työsuhteet tai ns. pätkätyöt mahdollistuvat sillä tavalla, että työntekijä voi ne paremmin vastaanottaa ja on tietty turvallisempi lähtökohta.

Mehän olemme siinä tilanteessa Suomessa, viittaan myös ed. Eloon tässä, että työllistämispäätökset tehdään yrityksissä ja työpaikoilla. Me emme eduskunnassa tee kovin suuria työllistämispäätöksiä, mitä nyt palkkaamme avustajan tai joitakin vahtimestareita tänne joskus. Työllistämispäätökset tehdään yrityksissä ja työpaikoilla. Meillä Suomessa on liian suuri työllistämiskynnys, ja se on iso ongelma. Me tarvitsemme Suomessa välttämättä rakenteellisia uudistuksia verotuksessa, ansiosidonnaisessa sosiaaliturvassa ja työelämässä voidaksemme parantaa työllisyyttä.

Ministeri Aura oli aivan oikeassa sanoessaan, että nythän hallituksen keinot ja tavoite ovat ristiriidassa. Ei pystytä työttömyyttä puolittamaan, vaan tarvitaan rakenteellisia muutoksia, jotka vain valitettavasti jäävät vasta seuraavalle hallitukselle. Mutta meidän täytyy nyt nopeasti talouden kasvaessa näitä aikaansaada. Vaikka tässä esityksessä on, kuten ed. Kantalainenkin sanoi, eräitä kustannuksia lisääviä puolia, näen kuitenkin tämän osana työreformia. Kun ministeri Jaakonsaari tuo kerrankin tällaisen lakiesityksen tänne, niin sitä tervehdin ilolla. Tästä pitäisi vain jatkaa.

Työministeri Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! On selvä asia, että silloin, kun kansalaisten sosiaaliturvaa parannetaan — tässä lakipaketissa lyhytkestoisia töitä tekevien ihmisten sosiaaliturvaa — niin totta kai se aiheuttaa kustannuksia ja hallinnollista häikkää. Mutta olisin kyllä toivonut, tämä ed. Kantalaisen puheenvuoroon, että edes yhden siunaaman hetken ed. Kantalainen olisi ajatellut ja kokoomus myös ihmisiä, jotka tekevät näitä töitä, ja myös yrittäjiä, jotka eivät halua keinotella alle kuukauden työsuhteilla. Nimittäin Suomessa on tullut suoraan sanoen aika kukoistavaakin liiketoimintaa juuri sen suhteen, että solmitaan nimenomaan alle kuukauden työsuhteita, jotta ei tarvitsisi sosiaaliturvaa maksaa. Nyt tässä kokonaisuudessa suositaan niitä työnantajia, jotka suosivat kokoaikaisia pysyviä työsuhteita. Ne työnantajat eivät joudu tällä tavalla huonompaan asemaan. Tässä on minusta suuresta periaatteesta kysymys myös yrittäjien kannalta.

Mitä tulee eläketurvaan, josta ed. Elo aikaisemmin tiedusteli, se on tulossa vielä tämän kevään aikana eduskunnan käsittelyyn.

Ed. Kantalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaarelle totean selkeästi, että varsin paljon lyhytaikaisia työsuhteita on käytetty nimenomaan julkisella sektorilla, ei niinkään välttämättä kovin paljon pienissä yksityisissä yrityksissä. Huoli, minkä tämän osalta esitin, keskittyy muun muassa siihen, että olemme tämän järjestelmän puitteissa asettamassa erilaiset työnantajat eriarvoiseen asemaan. Ne, jotka ovat selkeästi työsuhde- ja työsopimusjärjestelmän puitteissa, ovat toisen tyyppisessä asemassa kuin ns. järjestäytymättömät. Tätä ongelmaa ja tätä demokratiavajetta minä haluaisin viedä eteenpäin.

Ed. Uotila: Arvoisa puhemies! Kysymys epätyypillisistä työsuhteista pitäisi oikeastaan todella laittaa sitaatteihin, koska ns. epätyypillinen työsuhde on tänä päivänä nimenomaan tyypillinen. Noin 70 prosenttia uusista työsuhteista on näitä ns. epätyypillisiä. On aivan hyvin ja oikein, että hallitusohjelman mukaisesti turvattomuutta, joka epätyypillisiin työsuhteisiin sisältyy, poistetaan muun muassa tällä esityksellä. Olen toki sitä mieltä myös, että mahdollisimman nopeasti tämä pitäisi saada läpi eduskunnasta.

Yhden asian haluan tuoda julki tässä yhteydessä. Eräät edustajat kiinnittivät huomiota hallituksen esityksen valmistumisen aikoihin julkisuuteen, mitä se sai osakseen. Muun muassa Helsingin Sanomat varsin näyttävästi kertoi, että hallitus aikoo sallia villienkin työnantajien poiketa työehtominimeistä, mikä viittaa tässä yhteydessä suoranaisesti yleissitovuuden purkamiseen tältä osin.

Haluan osaltani todeta, että mikäli tässä yhteydessä hallituksen piirissä on tehty päätöksiä tai linjauksia yleissitovuuden purkamisen suuntaan, tulen kyllä hyvin voimakkaan torjuvasti ja uskon monen muunkin edustajan tulevan samalla tavalla toimimaan, mikäli tämän tyyppisiä esityksiä eduskuntaan tuodaan. Tämähän, niin kuin ed. Kantalainen totesi, lähtötilanteessa voi asettaa ne työnantajat, jotka ovat sopimustoiminnan piirissä ... Työehtosopimuksiinhan on laitettu muun muassa kuukauden määräaikoja sairausajan palkkamaksuvelvoitteeseen. Olen aivan varma, että hyvin pikaisesti seuraavalla työehtosopimuskierroksella nämä ongelmat poistuvat. Totta kai työehtosopimuksia muutetaan sil-

lä tavalla, että ne vastaavat käsittelyssä olevan lain henkeä. Toivoakseni ehdotus mahdollisimman nopeasti tässä yhteydessä tulee käsiteltyä ja hyväksyttyä, ja sillä parannetaan muun muassa uusissa työsuhteissa olevien sairasajan palkan saantioikeutta.

Ed. Vokkolainen: Arvoisa puhemies! Itse lakiesitykset ovat erittäin kannatettavia. Siinä mielessä on hyvä, että hallitus on asiat eduskunnan käsittelyyn tuonut. Toivotaan todella myös, niin kuin ministerikin sanoi, että tämä menee pikaisesti työasiainvaliokunnassa ja sitä kautta eduskunnassa läpi.

Oikeastaan ed. Uotila jo puuttui siihen, mikä oli esillä eduskunnan kyselytunnillakin, kun ihmettelimme, miksi asia jäi hallituksessa pöydälle. Silloin ministeri Häkämies selvitti, että se jäi stilistisistä ja teknisistä syistä, mutta nythän hallituksen lausuma osoittaa sen, että kysymys oli jostain aivan muusta. Oli kysymys periaatteellisesta asiasta, ja tulkinta on kyllä erittäin moninainen.

Minä ainakin tällä pitkällä verstaskokemuksella tulkitsen hallituksen lausuman niin, että tässä ollaan puuttumassa yleissitovuuteen, mikä on minusta hallitusohjelmassa tehdyn sopimuksen vastaista. Siitähän ei missään tapauksessa voi olla kysymys. Olen joskus aikaisemminkin puhunut, että tämä maa ei valitettavasti kestä sitä kokeilua, että lähdetään yleissitovuutta purkamaan ja sitä kautta pannaan pienyrittäjät vielä suurempaan ahdinkoon, kun he raastuvassa hoitavat asioita ja tulkintoja, mikä on oikein ja mikä väärin.

Samalla tavalla kuin ed. Elo haluaisin korostaa sitä, että eläketurva on kaikkein kovin ja isoin paketti epätyypillisten työsuhteiden, ns. pätkätöiden, osalta. Toivon mukaan siinä päästään nyt eteenpäin. Siitähän on sovittu, että sen elokuuhun mennessä pitäisi olla valmis. Toivon mukaan ministeri Mönkäre, jonka vastuulla asia on, saa sen etenemään.

Haluan tässä yhteydessä vain todeta, että missään tapauksessa ei tule yksimielisyyttä tässä salissa löytymään, jos hallituksen tarkoituksena on lähteä purkamaan yleissitovuutta. Sitä eivät tule hyväksymään työmarkkinajärjestöt, eikä sitä tule hyväksymään työasiainvaliokunta ainakaan yksimielisesti.

Ed. Karjula: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle eräistä epätyypillistä työtä koskevista lainmuutoksista on toki hyvä asia työntekijän näkökulmasta. (Min. Jaakonsaari: Se on tarkoituskin!) Siinä mielessä myös omasta puolestani näen, jos asiaa katsotaan työntekijän kannalta, tämän myönteiseksi, mutta erittäin pieneksi kehitysaskeleeksi. Sen vuoksi haluan tässä yhteydessä pysähtyä vähän syvemmin työttömyyden ongelmaan ihan senkin vuoksi, kun ministeri Jaakonsaari on paikalla. (Min. Jaakonsaari: Syventykää tähän pätkätyön tekijöiden ongelmaan!)

Hallitus on puolivälin krouvissa. Kyselytunnin aikana erityisesti pääministeri Lipponen perräänkuulutti tosiasioiden mukaan elämistä. Tässä mielessä kysynkin, koska nimenomaan pääministeri hyvin voimakkaasti otti propagandistisen näkökulman, ovatko hallitus ja ministeri Jaakonsaari lähteneet tosissaan puolittamaan työttömyyttä. (Min. Jaakonsaari: Kyllä!) Jos näin on, vielä on kaksi vuotta aikaa, mikä merkitsee sitä, että pitää löytää aivan toisen tasoiset työvälineet myös työelämän rakenteiden uudistamisessa. Toivon, että siihen keskusteluun me myös siirrymme, koska asia on erittäin suuri koko suomalaisen yhteiskunnan menestymisen kannalta tulevaisuudessa. Se edellyttää, että me löydämme sen yhteisen näkökulman, joka viime kädessä palvelee sekä työntekijöiden että työnantajien etua — korostan sitä, että viime kädessä palvelee molempien etua. Edelleen käymme keskustelua vanhasta blokkiutuma-asetelmasta: työntekijöiden edut — työnantajien edut, ja sen vuoksi ... (Min. Jaakonsaari: Alkakaa käydä nyt sitä keskustelua!) — Minä toivon, että ministeri jaksaa hetken kuunnella. (Min. Jaakonsaari: Minä toivon, että puhuja tekee niitä esityksiä!) — Teen myös esityksiä.

Tässä mielessä ajattelen näin, että on erittäin tärkeä asia ensiksi tehdä periaatteellinen lähtökohta selväksi, jatkammeko vastakkainasettelua sopimuspohjalta vai luommeko todellista sopimuspohjaa luottamuksellisen yhteistyön pohjalta. Minusta tämä on erittäin suuri periaatteellinen kysymys. Sen vuoksi toivon, että hallitus todella käy niihin tekijöihin, joilla vaikutetaan perussyyhyn, miksi epätyypilliset työsuhteet lisääntyvät, miksi myös työttömyys säilyy korkeana. Yksi perimmäisistä syistä on kaiken kaikkiaan työn sivukustannusten korkeus. Tämähän on tekijä, jonka vuoksi nyt eri työnantajat yhä vahvemmin siirtyvät lyhyisiin työsuhteisiin.

Minusta on erittäin olennaista nähdä, että tässä asiassa ei syyllistetä pienyrittäjiä eikä yrittäjiä yleensäkään, koska pätkätöiden ja lyhyiden työsuhteiden lisääntyminen on erittäin vahvaa ni-

menomaan julkisten työnantajien toimesta. Minusta tässä keskustelussa nyt hyvin helposti sekoitetaan myös työnantajatyypit, jotka viljelevät lyhyitä työsuhteita. Miksi myös julkiset työnantajat siirtyvät lyhyisiin työsuhteisiin, johtuu juuri siitä, että työn kokonaiskustannus on niin korkea. Nykyisillä ehdoilla sitoutuminen pitkiin työsuhteisiin koetaan ylivoimaiseksi. (Ed. Elo: Mikä on ed. Karjulan vaihtoehto?) — Tässä mielessä minusta on äärimmäisen tärkeää, että tämä peruslähtökohta nähdään. Meidän on ihan turha keskustella edes vaihtoehdoista, jos ei nähdä tätä peruslähtökohtaa. (Ed. Elo: Se nähdään, mutta mikä on vaihtoehto?) — Sen jälkeen tullaan nimenomaan siihen, että meidän pitää merkittävästi alentaa työn sivukustannuksia, (Min. Jaakonsaari: Me olemme alentaneet ja te nostitte edellisellä vaalikaudella!) ja tässä suhteessa minä toivon, että tämän tyyppisiin asioihin vielä tämän tulevan kahden vuoden aikana käydään rohkeasti kiinni. (Ed. Elo: Kuka pisti haittaveron?) — Tässä mielessä en mene niihin vanhoihin asioihin, koska on ihan turhaa peräpeiliin katsella, ed. Elo. Meidän pitää katsoa eteenpäin. Mennyt aika ei palaa koskaan. Sen vuoksi minä toivon, että te otatte hallituspuolueena vastuun, hallituksen kansanedustajina vastuun näistä ongelmista ettekä siirrä vastuun palloa jonnekin sivuun taikka menneisyyteen. (Ed. Elo: Olisipa keskusta ottanut viime vaalikaudella sen vastuun!) — Valitettavasti maailma oli toinen silloin. Maailma oli silloin toinen. Nyt nämä ongelmat ovat tässä, puolen miljoonan työttömän todellisuus, joka on Paavo Lipposen hallituksen tehtävänä hoitaa. (Ed. Elo: Joka on Esko Ahon hallituksen aikaansaama!)

Siksi haluan, arvoisa puhemies, vielä palata siihen, että nyt meidän pitää siirtää keskustelua niihin konkreettisiin ratkaisuihin, joilla työn sivukustannuksia alennetaan ja tätä kautta luodaan edellytykset työn tarjoamiselle niin julkiselle sektorille kuin myös pientyönantajille. Tämän jälkeen siirrytään niihin ratkaisuihin, joilla selvästi nykyistä vahvemmin tuetaan pienyritysten toiminnan etenemistä. Tämä on toinen alue, ja siksi haluan puuttua tähän, koska pidän tätä pienenä myönteisenä kehitysaskeleena. Kuitenkin painopisteen työelämän rakenteiden uudistamisessa pitää olla sillä puolella, missä luodaan edellytyksiä pienyritysten etenemiselle, niiden ihmisten toiminnan kehittymiselle, jotka ottavat yrittämisen riskin. Sitä kautta tarjoutuu myös työpaikkoja, ja tässä suhteessa ne ratkaisut, joita kuluneen kahden vuoden aikana on tehty, ovat täysin riittämättömiä. Yksityiskohtia löytyy niistä ratkaisuista tuoreesta vastapainetusta keskustan työreformista, joihinka yksityiskohtiin en mene tässä yhteydessä tarkemmin.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ministeri Jaakonsaarelle pitää antaa kiitos tästä esityksestä sinällään, vaikka se vähän aikaa veikin. Mutta kun muistetaan ne kommellukset, mitä viime vuoden puolella tapahtui, niin tietysti oman hiontansa vie, ennen kuin uudelleen saliin pullahtaa tämä. Toivon mukaan nyt tässä ei tapahdu samanlaisia kömmähdyksiä, mitä aikaisemmin sairausajan palkkojen ym. osalta tapahtui.

Edellä ed. Karjula puuttui semmoisiin asioihin, joita ei voi olla kommentoimatta. Ed. Karjula aikaisemminkin on puhunut siitä, että työn sivukuluja alentamalla työttömyys ratkaistaisiin. On hirveän helppo temppu näin todeta. Mutta siinä tapauksessa pitää nähdä myös se — hän puhui, että viime kädessä pitää näin tehdä — mitä ensi kädessä tapahtuu. Ensi kädessä tapahtuu sillä tavalla, että pitää kanssa pudottaa monia asioita pois meidän sosiaalisesta turvallisuudestamme, työntekijöiden turvallisuudesta tai pitää löytää siihen toinen maksaja. Eihän se systeemi toimi sillä tavalla, että pudotetaan sivukulut pois, jotka ovat eläkemaksuja, tapaturmavakuutusmaksuja, työttömyysvakuutusmaksuja, kaikkia mahdollisia. Ne ovat työn sivukuluja. Sitten on tietysti työntekijöillä vuosiloma, jonka ilmeisesti ed. Karjula tarkoittaa työn sivukuluiksi, kun se on maksettu semmoiselta ajalta, että ei ole töissä. Sehän tarkoittaa sitä, että puretaan kuitenkin systeemeitä, jotka turvaavat ihmistä.

Toivoisin, että keskusta esittää maksajat jatkossa, kun tämmöisiä puheita kuuluu, sillä kaikki on niin kuin ilmaan heittoa. Pitäisi keskustan kertoa kanssa, mitä se tarkoittaa työntekijöiden osalta, niiden osalta, jotka ovat työpaikoilla ja joutuvat leikkausten uhriksi, mitä tämä tarkoittaa.

Ed. R i m m i : Herra puhemies! On iloinen asia se, että tämä pätkätöitä tai epätyypillisiä työsuhteita koskeva lakiesitys nyt on eduskunnassa. Todella toivon myös sitä, että se saadaan nopeasti käsiteltyä ja nopeasti voimaan.

Myös omalta osaltani haluan ministeri Jaakonsaarelle lausua kiitokset siitä, että hän on sinnikkäästi asian eteen työskennellyt, että se tässä ja nyt on meillä lähetekeskustelussa.

Ihan nopealla selaamisella kun yritin katsoa

tätä, kiinnitin kanssa huomiota siihen, että eläketurvasta ei tässä ollut mitään. Mutta ministeri jo mainitsi, että se on tulossa. On todella tärkeätä, että se saadaan nopeasti myös tänne eduskuntaan, sillä jos missä niin lyhkäisten työsuhteiden eläketurvassa on erittäin suuri aukko, kun ajatellaan, mikä epäoikeudenmukaisuuden aikakello tikittää siltä osin, että näissä lyhkäisissä työsuhteissa ei eläketurvaa ole, koska suuri osa työsuhteista kuitenkin nyt näitä lyhkäisiä on. Mutta todella kiitos siitä, että luvassa on tämä lakiesitys.

Kun tätä katsoin, kiinnitin ilokseni huomiota siihen, että tässä ollaan myös muuttamassa työturvallisuuslakia ja nimenomaan tuodaan esiin välttämättömien taukojen mahdollisuus erilaisissa töissä, vallankin kun on pitkään oltu paikallaan, ja lähdetään siitä, että arvioidaan taukojen tarpeellisuutta.

Vaikka en kovin syvällisesti kerinnyt lukea, mitä kaikkea oli esitelty, haluan tässä yhteydessä jo kiinnittää huomiota siihen ja toivoisin, että valiokunnassa kiinnitetään myös, että tässä yhteydessä voitaisiin huomioida myös erittäin kuumissa työoloissa työskentelevät ihmiset. Näitä on myös aika ajoin esimerkiksi kesäaikana vaikkapa elintarviketeollisuudessa. Siellä saattavat työskentelylämpötilat nousta jopa 40 asteeseen.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Minusta ed. Rimmi kiinnitti oikeaan asiaan huomiota, siihen perusfilosofiaan, mikä liittyy tähän lakipakettiin. Se on se, että erityisesti nyt työelämän suuressa murroksessa tarvitaan työntekijän suojelua. Todellakin olisi ollut hyvä asia, jos eduskunnassa, muuallakin kuin vasemmistopuolueissa, olisi nähty tämä idea tämän hallituksen esityksen kaikkein tärkeimmäksi.

Hallitushan on keventänyt työnantajien maksuja. Esimerkiksi työnantajain työttömyysvakuutusmaksua on alennettu niin, että työnantajille on tullut lähes 3 miljardin helpotukset. Se, että on toteutettu verokevennyksiä, on niin pienten yrittäjien kuin muittenkin taholta todella koettu tervetulleena, koska se on lisännyt kysyntää ja sitä kautta parantanut ihmisten työllistämismahdollisuuksia.

Ed. Karjula puuttui aivan oikein siihen, että ei vastakkainasettelua tarvita. Se, missä tämä hallitus on todella saanut jotain aikaan, on, että se on luonut uuden yhteisymmärryksen ilmapiirin työntekijäin, työnantajien ja yrittäjien kesken. Sen takia me olemme saaneet muutoksia aikaan. Tämä on merkittävä uusi toimintakulttuuri ja eroaa siinä suhteessa edellisen hallituksen toimintalinjasta ratkaisevasti. Silloin työelämän kysymyksissä ei tullut kuin yleislakkouhkia ja pienintäkään muutosta ei saatu aikaan. Tällä sopimiseen, luottamukseen perustuvalla linjalla, yhteistyöllä työmarkkina- ja etujärjestöjen kanssa, on tarkoitus jatkaa.

Oma tavoitteeni on se, että pian kokoan uudelleen työmarkkinajärjestöt neuvottelupöydän ääreen, koska me olemme itse asiassa nyt toteuttaneet työelämää koskevat hallitusohjelman esitykset. Sitten kun eläketurvaa koskeva asia saadaan esitykseksi ja työsopimuslakikomitea antaa työnsä, niin sitä, mitä kaikkea teemme loppuvaalikaudella, kaikkea tätä pohditaan yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Ed. E l o : Herra puhemies! Kun puheenvuoro saattaa kestää yli kaksi minuuttia, niin käytän sen täältä korokkeelta.

Ensinnäkin tosiaan esitän myös iloni siitä, että ministeri Jaakonsaari kertoi eläkeuudistuksen, joka liittyy lyhyisiin työsuhteisiin, tulevan vielä lähikuukausien aikana tänne eduskuntaan.

Ed. Ala-Nissilä täältä on häipynyt, mutta hän samoin kuin ed. Karjula peräänkuulutti rakenteellisia muutoksia. Kun paikaltani yritin välihuudolla saada selville, mitä nämä rakenteelliset muutokset olisivat, niin ei siitä kyllä tullut hullua hurskaammaksi. Kun kuunteli sekä ed. Ala-Nissilää että ed. Karjulaa, ei tullut yhtään konkreettista ehdotusta, mitä tämä rakenteellinen muutos olisi. Ed. Karjula suositteli meille työreformin uutta painosta, mutta en minä tiedä, löytyykö sieltäkään ihan lopullista totuutta. Saattaa jopa keskustalle olla ehkä parempi, kun ei tätä työreformia niin kamalasti markkinoitaisi, jos ja kun pyrittäneen esimerkiksi seuraavien vaalien jälkeen vaikkapa samaan hallitukseen. Siitä muuten on aika lämpimästi täällä puhuttu, mutta on jo aikaisemminkin todettu, että jos tällaista työreformia, yleissitovuuden poistamista jne., aiotaan harjoittaa keskustan taholta, niin kyllä ilmeisen suuria ongelmia hallitusyhteistyölle sosialidemokraattien ja keskustan välillä syntyy.

Minä olen ymmärtänyt sillä tavalla, että rakenteelliset muutokset tarkoittavat oikeiston mielestä sitä, että palkat alas, työehdot huonommiksi, itse asiassa tämmöinen anglosaksinen, amerikkalainen, englantilainen malli, missä ihminen ottaa kaksi kolme työsuhdetta pystyäkseen elämään, niin kuin vanha tarina kertoo amerikkalaisesta, joka sanoo ylpeillen, että he ovat luoneet 3 miljoonaa uutta työpaikkaa tänä vuon-

na ja hänelläkin on niistä kolme, kun ihmiset eivät tule muuten toimeen, kun täytyy ne kolme työpaikkaa pitää.

Puhemies! Minun teoriani vahvasti on se, että Suomessa 90-luvun alussa harjoitettu erittäin väärä, erittäin vahingollinen raha- ja talouspolitiikka johti meidät tähän työttömyyden kierteeseen. Ensin Suomen Pankki tuli nopeasti alas inflaatiolla, lähes nollainflaatiolla, paljon nopeammin, kuin oli suunniteltu, pitämällä korot tarpeettoman korkealla varmuuden vuoksi, kun Emu-kelpoisuutta lähdettiin hakemaan. Sen lisäksi voidaan todeta, että Ahon hallitus leikkasi 40 miljardia markkaa, mikä tarkoitti sitä, että kulutuskysyntää vietiin pois niiltä, joilla olisi ollut välttämätöntä tarvetta kulutuskysyntään.

Kun 60 miljardia on leikattu kaiken kaikkiaan kansantaloudesta viimeisten viiden vuoden aikana, niin kyllä minä, ed. Karjula ja muut oikeistolaiset, sanoisin, että menkää katsomaan peiliin, kun te puhutte työreformista ja joustoista, mistä nämä todelliset ongelmat johtuvat. Kun luen esimerkiksi saksalaisia, ranskalaisia ja englantilaisia lehtiä, mitä talous- ja rahapolitiikka vaikuttaa, niin ei siellä kukaan esitä tällaisia Karjulan tai Ala-Nissilän esityksiä rakenteellisista muutoksista. Kaikki lähtevät vain siitä esimerkiksi Saksassa ja Ranskassa, että kun Emu-kelpoisuutta tavoitellaan, leikataan budjettia, mikä johtaa työttömyyteen. Te olette nähneet, miten Saksassa käy. Tämä tapahtui meillä Suomessa jo paljon aikaisemmin, Ahon ja Viinasen hallituksen aikana. Nyt Lipposen hallituksen aikana on todella suuria ongelmia, koska nyt on kuitenkin Suomi valmistunut Emuun ja me olemme yrittäneet pitää talous- ja rahapolitiikkaa kireänä.

Sen verran sanon, että minusta on ihan turha kenenkään esimerkiksi syyttää työvoimaministeriä siitä, jos maan asioita ei ole saatu kuntoon, koska kysymys on oleellisesti talous- ja rahapolitiikasta. Sieltä koko tämä muutos lähtee.

Voidaan todeta tässä, että kyllähän esimerkiksi verokiilaa on jo loivasti pystytty kuitenkin alentamaan. Verokiilaa on pystytty muuttamaan, mutta niin kuin sanottu, kun nyt Emu-kelpoisuutta tavoitellaan, niin sehän on ollut selvä este meille suomalaisille kovin nopeasti muuttaa talouspolitiikkaa. Ollaan sitten Emuun menemisestä mitä mieltä tahansa, mutta se on ollut selvä rajoite meidän talouspolitiikkamme osalta.

Mitä tulee epätyypillisiin työsuhteisiin, ed. Uotila sanoi minusta ihan niin kuin asia on: ne ovat todellisuudessa tyypillisiä työsuhteita tänä päivänä. Minun teoriani on kyllä se, että ne ovat luoneet enemmän epävarmuutta talouskehitykseen kuin tuoneet hyvää, kun ihmiset, kun heillä on määräaikainen työsuhde, eivät investoi mihinkään suureen, eivät paljon korjaa, puhumattakaan rakentamisesta yhtään mitään. Tämä on samanaikaisesti johtanut myöskin rakentamisen aikamoiseen lamaan. Totta kai siihen ovat monet muutkin tekijät vaikuttaneet. Kun ihmisillä on määräaikainen, puolen vuoden tai kolmen kuukauden tai vuoden, työsuhde, niin ei lähdetä investoimaan, koska ei tiedetä, koska seuraavan kerran ollaan taas töissä.

Mitä tulee lyhytaikaisiin työsuhteisiin, olen henkilökohtaisesti ajatellut semmoista lakialoitetta keskusteluun, että oikeastaan toistaiseksi voimassa oleva työsuhde, työsopimus, olisi se normaali ja täytyisi laissa määritellä, miten siitä voidaan poiketa. Esimerkiksi loma, vanhempainloma, työvuorotteluvapaa jne., tällaiset erityistapaukset, sallisivat tämän.

Ministeri Jaakonsaari ei maininnut nimeä, mutta olen maininnut itse nimen, tämän turkulaisen Extra-yhtiön, joka on tähän asti pystynyt käyttämään näitä porsaanreikiä, joita nyt ollaan tukkimassa tällä lakimuutoksella. Onko siinä jotain järkeä, että yrittäjä kilpailee toista yrittäjää vastaan käyttämällä sitä hyväksi, että lainsäädäntö antaa mahdollisuuden käyttää hyväkseen lyhytaikaisia työsuhteita? Niin kuin sanottu, tällä lailla se nyt tukitaan.

Mitä tulee villeihin työnantajiin ja heidän oikeuteensa poiketa työehtosopimuksista, luulen, että meitä kaikkia vasemmiston kansanedustajia niin kuin varmaan ammattiyhdistysliikkeen ihmisiä hätkähdytti uutinen Helsingin Sanomissa. Kyllä minä luulen, että ed. Kantalaisen iloa ja riemua, jonka hän on täällä tänäänkin tuonut jo esille, ehkä olisi syytä pikkuisen vaimentaa. Nimittäin jos yhteenottoa haetaan, varmasti tällaista yhteenottoa aikaansaadaan tältä osin.

Ed. Karjula myös puhui luottamuksellisesta yhteistyöstä. Ministeri Jaakonsaari jo siihen viittasi. Viime hallituskaudella Esko Aho johti hallitusta. Me muistamme kaikki hyvin, minkälaista "luottamuksellista yhteistyötä" saatiin aikaan. Jatkuva yhteenoton vaara oli olemassa, eikä suinkaan voitu puhua mistään yhteistyön ilmapiiristä.

Mitä tulee työn sivukustannuksiin, täällä eräs edustaja, en muista nyt nimeä, jo mainitsi sen tosiasian, että jos alennetaan sosiaaliturvamaksuja, se tarkoittaa alempaa sosiaaliturvaa. Edustajat Karjula ja Ala-Nissilä esimerkiksi voisivat reilusti sanoa, että me keskustassa kannatamme

alempaa sosiaaliturvaa ja samanaikaisesti me kannatamme myöskin alempia sosiaaliturvamaksuja. Minun mielestäni pitäisi olla aika rehellinen tässä. Amerikkalaiset ja englantilaiset ovat tehneet tämän järjestelmän sillä tavalla, ovat ottaneet käyttöön kaksi kolme työsuhdetta per ihminen, muutaman dollarin tuntipalkan ja käytännössä ei minkään näköistä sosiaaliturvaa.

Eräs saksalainen taloustieteilijä kirjoitti muutama viikko sitten, mitä sanovat anglosaksisen mallin kannattajat siitä, että 2 prosenttia työikäisestä miespuolisesta väestöstä istuu vankilassa jatkuvasti ja noin 5 prosenttia odottaa joko vankilaanmenoa tai on koeajalla, päässyt vankilasta. Siis 7 prosenttia amerikkalaisesta miestyövoimasta on jatkuvasti joko vankilassa tai vankilaan menossa. Kyllä minusta Euroopassa kannattaisi tämä keskustelu käydä, mitä se, ed. Karjula, tarkoittaa, mutta sitä keskustelua me Suomessa emme näköjään pysty ollenkaan käymään.

Ehkä ihan lopuksi vielä, herra puhemies, eräs tiedustelu, kun ed. Karjula mielellään puhuu esimerkiksi aina yrittäjien puolesta: Miten ed. Karjula suhtautuu esimerkiksi sellaiseen lakiesitykseen, jossa yrittäjät saisivatkin maksaa yhtä alhaisen eläkemaksun esimerkiksi kuin maanviljelijä tai että yrittäjä saisi samat lomaetuudet kuin maanviljelijä? Miten ed. Karjula suhtautuisi tähän asiaan?

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Minä voin vastata omasta puolestani ed. Elolle: Kun yrittäjällä ei ole varaa maksaa, hän hoitaa velvoitteet työntekijää kohtaan, sen jälkeen hän ei maksa itselleen eläke-etuja, ei maksa lomapalkkaa, ei lomaltapaluurahaa eikä palkkaakaan, koska hän on siinä tilanteessa, että hänellä ei ole varaa. Sitten kun tilanne menee riittävän tiukaksi, hän menee ja vetää itsensä hirteen. Siinä on yrittäjän sosiaaliturva tässä maassa.

Tähän sanoisin, kun kuulutettiin rakennemuutoksen perään, että varmasti tulee rakennemuutos, tulee sellainen rakennemuutos, että kun yrittäminen tehdään riittävän vaikeaksi, ei ole yrityksiä. Suuryritykset pakenevat maasta. Ne menevät sinne, missä on edullista tehdä töitä. Pienyrittäjät lopettavat yrittämisen ja heittäytyvät sitten hyvälle sosiaaliturvalle hekin. Näin minä näen tämän maan ... (Ed. Gustafsson: Monet tuhannet yrittäjät eivät valita ollenkaan; he sanovat, että asiat ovat hyvin! — Välihuutoja.) — Jos saisin minä nyt käyttää puheenvuoroni.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ei saa häiritä istuntoa!

Puhuja: Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa minä olen ymmärtänyt, että täällä on muillakin sananvapaus kuin sosialidemokraattisen puolueen jäsenillä.

Minä todella toivon, että suo sulaa ennen kuin kurki kuolee tässä maassa. Minä pidän lakiesitystä sillä tavalla hankalana, että tämä nostaa työllistämisen kynnyksiä. Ed. Vokkolainen kuulutti vielä senkin perään, että kun tämä saadaan ajettua vielä vakituisiinkin työsuhteisiin, maassa asiat ovat hyvin. Tulkitsen tätä nyt työntekijän kannalta ja ajattelen, että olisi myös sellaisia työntekijöitä — moni kuulutti näiden roistoyrittäjien perään — jotka käyttävät lain porsaanreikiä hyväksi. Entä jos meillä on työntekijä, joka käyttää kaikkia lain suomia etuja hyväkseen? Hän tulee työhön, olipa se vakituinen tai tilapäinen, on kuusi tuntia töissä ja sen jälkeen alkaa nauttia kaikkia hyvän työsuojan tuomia etuja. Kysynpähän vain, millä työllä yrittäjä tekee tuloksen.

On myös työntekijöiden välisiä eroja. On työntekijöitä, jotka ovat vastuullisia, hoitavat tehtävänsä. On myös työntekijöitä, jotka nauttivat saavutetuista eduista. He ovat ihmisiä siinä missä yrittäjätkin. On yrittäjiä, jotka käyttävät porsaanreikiä hyväkseen, mutta on yrittäjiä, jotka yrittävät henkensä kaupalla loppuun asti, koska heillä on kunnianhimo ja halu täyttää tehtävänsä ja hoitaa yrityksensä ja hoitaa velvoitteensa. Heidät vain vedetään valitettavasti tämän esityksen ja monien muiden esitysten mukana tiukoille.

Ministeri Jaakonsaari totesi, että kun tämä laki saadaan ja saadaan vielä yksi tuleva lakiesitys läpi, sitten on tehty kaikki hallitusohjelman mukaiset asiat. Entäpä ne esitykset, joista sovittiin pk-yritysten tukemiseksi, että byrokratiaa puretaan, päästään yhden luukun menettelyyn? Entä kotitalouksien työllistämismahdollisuudet ja muut? En minä ole nähnyt näistä minkään näköisiä esityksiä tulossa vielä. Niistä on puhuttu, niitä on kirjattu, varsinkin yhden luukun menettely, hallitusohjelmaan. Siitä ei ole kuulunut vielä yhtään mitään.

Ed. Karjula otti täällä esille, että pätkätyön suurimpia hyödyntäjiä ovat olleet kunnat ja julkinen sektori johtuen siitä, että heitä lakiesitykset ovat suosineet pätkätyöasiassa. He saavat työllistämistukia ja muita, jolloin se johtaa siihen, että kunnat hakevat, kun heidän osuuksiaan ja

rahoitustaan leikataan ja taloudet ovat kireällä, myös porsaanreikiä ja hoitavat asiansa laillista tietä tällä tavalla. Yrittäjät menettelevät vähemmän tällä tavalla, koska heille ei näitä kaikkia etuja ole suotu, joita kunnille on. Ymmärrän, että tällä on pyritty tukkimaan porsaanreikiä, mutta minä pidän tätä epäluottamuslauseena niitä tunnollisia yrittäjiä kohtaan, jotka ovat hoitaneet velvoitteensa. Tämä lisää heidän taakkaansa ja varmasti ... (Min. Jaakonsaari: Miten niin se lisää, päinvastoin parantaa heidän kilpailuetuaan!) — Minä en usko aivan näin, mutta katsotaan, mitä aika näyttää. Aika näyttää sitä, että työpaikkoja tulee syntymään entistä vähemmän.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Jottei jäisi väärää käsitystä, en suinkaan ole sanonut, että on toteutettu hallitusohjelman kaikki kohdat, vaan hallitusohjelman työelämää käsittelevät kohdat. Näistä puuttuu todellakin eläketurva- ja työsopimuslain kokonaisuudistus, joka muuten on erittäin mittava ja jossa tullaan keskustelemaan myös yleissitovien TESien soveltamisesta mutta pidetään varmasti kiinni yleissitovuuden periaatteista. Se on aivan ehdoton tosiasia.

Mitä tulee muuten edellisen edustajan puheenvuoroon ja alun ehkä retoriseen pessimismiin, se ei toden totta pidä todellisuuden kanssa yhtä. Nyt juuri sveitsiläinen tutkimus suitsutti Suomelle, kuinka Suomessa yritysten kilpailukyky on maailman huippuluokkaa ja Suomi on niitä harvoja maita, jotka ovat päässeet tietointensiiviselle kasvu-uralle. Monet muutkin merkit viittaavat todella hyvään kehitykseen. Se, että meillä on massatyöttömyys edelleen, vahvisti sitä kokemusta, mitä muissa Euroopan maissa on koettu, että kun työttömyyden annetaan päästä kerran oikein korkeaksi, sen alas painaminen on erityisen vaikeaa. Sen takia myös ne yrittäjien toiveet, joita liittyy työelämän kehittämiseen, on otettu vakavasti ja niitä on viety eteenpäin ja samalla todella sitten paitsi lisätty joustoja on esimerkiksi irtisanomissuojaa kevennetty, määräaikaisten työsopimusten solmimista on helpotettu, tehty joustokorissa erittäin paljon.

Tämä on nyt ensimmäinen turvakorin asia, ja sitäkään ed. Riitta Korhonen ei suostu nielemään. Tätä minä pidän pahana, koska tämä on naisten ja nuorten ja niitten kannalta erittäin tärkeää, joiden työelämä on erilaista, kuin mihin me olemme tottuneet. Mutta onneksi hallitus on saanut tämän esityksen aikaan, ja toivottavasti eduskunnassa nyt tämä ei kohtaa enää sitä väärinymmärrystä, joka ennen joulua tapahtui.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Aivan oikein, ministeri Jaakonsaari, työttömyys on kuin verenpaine. Kun se pääsee kerran nousemaan ylös, sitä on vaikea saada alas. Näin olen joskus sanonut.

Ed. Elo katseli yhteistyötä viime hallituskaudella Porin kirkon juurelta eikä paikan päällä, näin muistelen. Viime hallituksen aikana, keskustan hallituksen aikana, Suomi eli kohtalonhetkiään, sinä aikana jolloin sosialidemokraatit aikoinaan jäivät pois vastuusta, koska tiesivät, mihin ollaan menossa. Näin on, ed. Elo, kuulkaa asia! Mutta minkäänlaista yhteisvastuuta ette kantaneet. Minä olin monissa neuvotteluissa SMP:n edustajana mukana. Eivät minkäänlaista yhteistyötä eivätkä tukea antaneet sosialidemokraatit hallitukselle. Kaikissa asioissa löitte niin matalaksi, kuin voi vain lyödä, vaikka olitte päässeet kuin koira veräjästä aikoinaan luiskahtamaan vastuusta.

Mutta katsokaa: Tämän hallituksen aikana, vaikka nyt ei olla enää niin kovissa kohtalonhetkissä, koska talouden perusmuurit muurattiin Ahon hallituksen aikana ja saitte siitä jatkaa, siitä huolimatta ei keskusta oppositiopuolueena ole mitenkään häirinnyt teidän toimintaanne. Se on jopa antanut tukea teidän toimillenne koko ajan tässä asiassa, ja se on ero. Te olitte kuin hyeenat kimpussa 91—95 ja keskusta tänäkään aikana, jolloin olisi ollut arvostelemistakin, ei ole teitä arvostellut vaan antanut tehdä teidän rauhassa työtä, jopa sillä tavalla, että on ihmetelty, miksi keskusta on niin hampaaton. Keskusta antaa teille rauhallisen mahdollisuuden rakentaa siltä pohjalta, jonka peruspilarit olivat itse muuranneet, ja se on sivistynyttä politiikkaa, ed. Elo, Porin kirkon juureltakin katsottuna.

Ed. E l o : Herra puhemies! Minä ennemminkin katselin Porin teknillisen oppilaitoksen opettajanpöydän näkökulmasta kuin kirkon mutta katselin ulkopuolelta valitettavasti, ed. Aittoniemi, niin kuin olen todennut. Niinhän maan asiat menivät päin mäntyä sinä aikana.

Mutta rehellisesti sanottuna olen myös sanonut monta kertaa, ed. Aittoniemi, sen että sosialidemokraatit saivat 22,1 prosenttia vaaleissa 91. Me kärsimme suuren vaalitappion. Oli aika silloin antaa keskustan ja kokoomuksen näyttää, mihin ne pystyvät. Siitähän Suomen kansan piti oppia jotakin. Minä toivon nyt, kun seuraavat

vaalit lähestyvät, ettei käy samalla tavalla, että sosialidemokraatit taas saavat vaalitappion ja muodostetaan keskustan ja kokoomuksen hallitus, joka taas kerran saa viedä maan hunningolle, mutta en usko, että Suomen kansa sellaista virhettä enää tulee tekemään.

Mitä tulee ed. R. Korhosen puheenvuoroon, se oli aika merkillinen. Minä väittäisin, että pääosa suomalaisista yrittäjistä niin kuin työntekijöistäkin on rehellisiä, työteliäitä, kunniallisia ihmisiä, niin yrittäjät kuin työntekijätkin. Minusta tuollainen puheenvuoro, jonka ed. Riitta Korhonen käytti, oli oikeastaan solvaus molempia ryhmiä kohtaan.

Mitä tulee ed. R. Korhosen yhteen näkökohtaan, se on yhden luukun periaate, tuon esille vain erään kokemuksen. Kun olen Euroopan neuvoston talouskomitean jäsen, meillä oli viime vuoden lokakuussa seminaari pienten ja keskisuurten yritysten toiminnasta lähinnä uusissa sosialistisissa maissa, mutta siellä puhuttiin sitten yhden luukun periaatteesta ja byrokratiasta. Eräs espanjalainen talousasiantuntija sanoi, että he yrittivät Espanjassa tätä käyttää, mutta siitä ei vain tullut yhtään mitään. Se kokemus, joka esimerkiksi yhdessä — no vähän aikaa demokratiana olleessa — maassa oli, ei rohkaissut muuttamaan järjestelmää miksikään yhden luukun järjestelmäksi. Tämä oli viesti, jonka halusin sanoa.

Vielä se, mitä ministeri Jaakonsaari myös sanoi: Ensin tulivat joustot, ed. R. Korhonen ja kokoomuksen edustajat, ja sen jälkeen tulee sitten turvallisuus. Kai tämä on aika järkeenkäypä asia.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Mielenkiintoinen keskustelu työehdoista ja siitä, mitä hallitus on tehnyt ja mitä se ei vielä kenties ole tehnyt, mutta aika jännä kuulla, että se on tehnyt jo lähes kaiken työelämää koskevan.

Työntekijä on palkkansa ansainnut. Työntekijä on ansainnut lomapalkkansakin, mutta tässä laissa tietysti hirvittää se, mikä monien muittenkin lakien kohdalla tulee aina, että mitä sitten, jos sitä käytetään väärin. Tässä jäävät aika rankat väärinkäytön mahdollisuudet, mutta toivotaan, että niistä selvitään.

Sen sijaan kysyisin nyt ihan lyhyenä kysymyksenä ministeri Jaakonsaarelta, kun hän sanoi, että työelämän uudistukset on nyt yhtä eläkeasiaa lukuun ottamatta viety läpi, oliko hallitusohjelmassa — en muista, joten kysynyt nyt ihan suoraan — mitään yrittäjän sosiaaliturvasta. Mielestäni työpaikkojen syntyminen jatkossa tulee riippumaan myös siitä, onko yrittäjällä minkäänlaista sosiaaliturvaa. Se on aika olematon tällä hetkellä.

Sitten jatkokysymys vielä: Aloitteet voivat tietysti tulla opposition puoleltakin, mutta niitten läpimenolle ei silloin ehkä ole kovin suuria mahdollisuuksia. Onko hallituksella aikomus tehdä mitään yrittäjän sosiaaliturvan hyväksi?

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Eräässä puheenvuorossani sanoin, että nyt on tarkoitus minun koota vielä työmarkkinajärjestöjä ja yrityksiä keskustelemaan tästä kokonaisuudesta, millä tavalla ne ovat kokeneet hallitusohjelman työelämää koskevat asiat viedyiksi tähän saakka eteenpäin ja onko eri osapuolilla toivomuksia jatkon suhteen. On aivan selvä, että esimerkiksi työsopimuslain muuttaminen, joka on itse asiassa työelämän perustuslaki, jossa on kaikki, on niin mittava projekti, että siinä riittää loppukaudeksi työtä. On ollut erittäin hieno asia, että komiteassa on tehty aika ripeästi työtä.

Myös ed. Elo otti esille ns. yhden luukun periaatteen, joka jostakin kumman syystä muuten, vaikka sitä ovat kaikki hallitukset tähän saakka selvittäneet kaikissa maissa, ei ole oikein ottanut onnistuakseen. Olen tarttunut siihen Suomen Yrittäjien esitykseen, että nopeasti työvoima- ja elinkeinokeskukset ottaisivat ihan kaikkein pienimpien yritysten kohdalta tämän haasteen vastaan, niin kuin Kouvolan pientyönantajain palvelukeskus on osittain jo tehnyt. Tätä kautta saataisiin tähän tärkeään asiaan ratkaisu. Myös yrittäjien sosiaaliturvakysymyksissä on vielä hallitusohjelmassa asioita, joihin loppukauden aikana kiinnitetään huomiota. Prosessi ilman muuta jatkuu, mutta halusin tuoda esille tämän sen takia, että todellakin voitaisiin edelleenkin saada yhteistyössä uusia avauksia aikaan.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta ed. Elolle, että jos kerran luottamus ja kaikki muu on ollut aina näin hyvin ja minä täällä muka esitän solvauksia, niin mistä syystä me kaipaamme ns. porsaanreikien tukkimislainsäädäntöä, jos kerran ne asiat ovat niin hyvin kuin ed. Elo antoi ymmärtää.

Sitten haluaisin sanoa myös sen, että kyllähän yrittäjän asema on koko ajan huonontunut. Jos laman aikana bruttokansantuote on notkahtanut jopa 12 prosenttia negatiivisesti ja silti koko laman aikana palkat ovat nousseet toistakymmentä prosenttia, niin minä vain ihmettelen, mis-

tä tuloksesta ne maksetaan sivukuluineen kaikkineen. Eli jos me olemme vuosikymmenet rakentaneet tätä hyvää yhteiskuntaa joko velalle tai sellaisille nousu- ja tulosodotuksille, jotka ovat niin kuin tuhannen ja yhden yön taruista, niin kyllä silloin — jos me olemme rakentaneet epäreaalisen maailman — on täytynyt karsia, olipa se hallitus mikä hyvänsä. Jos sillä on yhtään reaalitalouden tajua, sen on täytynyt tehdä sellaista finanssipolitiikkaa, että se karsii silloin, kun on pakko karsia. Ei pitäisi jakaa eikä luvata, ja minä tässä pelkään sitä liikaa jakoa, jota me emme kykene maksamaan. Silloin se tarkoittaa sitä, että työpaikat vähenevät edelleenkin.

Ed. Karjula: Arvoisa puhemies! Minä hämmästyin sitä voimakasta hyökkäystä, mikä sosialidemokraattien taholta tuli, kun pyrin ihan rakentavasti nostamaan näkökulmaa, millä tavalla löydettäisiin uusia, merkittävämpiä ratkaisuja työelämän kysymysten ja rakenteiden uudistamiseksi, koska ongelma on todellinen. (Ed. Gustafsson: Se näkökulma ei enää riitä!) Siinä mielessä minusta oli miellyttävää kuulla, että ed. Elolla oli sama tilanne Ahon hallituksen aikana kuin minullakin, että me katsoimme ihan sivusta tätä päätöksenteon myllyä.

Mutta minä toivon, että me pystymme hallituspuolueiden ja opposition välillä käymään ihan rakentavaa keskustelua. Nimittäin hetken aikaa sitten Elinkeinoelämän valtuuskunta punnitsi kansalaismielipiteitä ja kansalaisten tuntoja, ja noin 75 prosenttia suomalaisista ajattelee, että maamme poliittisilla päättäjillä ei ole todellista tahtoa työttömyyden alentamiseksi. Minusta se on vakava haaste meille jokaiselle eduskuntatyössä ja poliittisessa päätöksenteossa mukana olevalle kansanedustajalle.

Ed. Elo: Herra puhemies! Ed. R. Korhoselle haluaisin vain todeta, kun hän ihmettelee, miten on mahdollista, että palkat ovat nousseet niin paljon siitä huolimatta, että meillä oli noin 13 prosentin notkahdus kansantuotteessa parin vuoden aikana, viime hallituksen aikana. Ed. Korhonen, jos joku Suomessa on joustanut, niin he ovat työttömät. 450 000—500 000 työtöntä joustaa jatkuvasti. Olin eräässä tilaisuudessa puhumassa ja sanoin, että ne, jotka ovat ansiosidonnaisella työttömyyspäivärahalla, joustavat noin 40 prosenttia siihen nähden, mitä heillä on ollut ansioita, kun he ovat olleet työssä. Siellä nämä työntekijät väittivät, että minulla ei ole edes tarpeellista tietoa asiasta, vaan että heidän ansionsa alenevat suurin piirtein 50 prosenttia keskimäärin. Mutta tietysti kun ottaa verotuksen huomioon, niin minä luulen, että minun arvioni on kuitenkin aika liki sitä oikeata.

Eli työttömät ovat, ed. Korhonen, olleet ne, jotka ovat sitten joustaneet, samanaikaisesti kun palkat ovat nousseet, myös meillä kansanedustajilla ja kaikilla muilla, vaikka en nyt kehu näillä kansanedustajan palkoilla. Ei näissä paljon kehumista ole.

Mutta loppujen lopuksi haluan kuitenkin vielä sanoa, että samanaikaisesti viime vaalikauden aikana yritysten kilpailukykyä merkittävästi parannettiin muun muassa arvonlisäverojärjestelmään siirtymisellä, ei pienten vaan suurten yritysten. 6—7 miljardia markkaa saivat suuret yritykset helpotusta ja, ed. Korhonen, kun kokoomus ja keskusta olivat hallituksessa, arvonlisävero säädettiin meidän EU-jäsenyytemme eräänä ehtona ja sitä kautta kyllä pienet yritykset joutuivat suuriin vaikeuksiin, pienet palvelualan yritykset, jotka tänä päivänäkin monet vielä kituvat.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kun ed. R. Korhosen puheenvuoroja kuuntelee, niin ymmärtää sinänsä taustan huomioon ottaen sen, että hän puhuu pienten ja ehkä vähän suurempienkin yritysten puolesta. Se kuuluu varmasti kokoomuksen tehtäviin. Mutta sitten välillä se pumppaa kaiken kohtuuttomuuden rajan yli esimerkiksi historiallisessa katsannossa. Minä olisin erittäin hiljainen puhuttaessa viimeisen kymmenen vuoden aikaisista tapahtumista. Sitä laskua, mitä yritysmaailma tuotti viime vuosikymmenen lopussa, maksavat meidän lapsenlapsemme. Ehkä eivät pysty maksamaan mitään muuta kuin korkoja siitä ja ulkomaille eläkesäätiöille. Sen tuloksena haluttiin pätkätyöjärjestelmään siirtyä. Sehän on onnistunut täydellisesti. 70 prosenttia uusista työsuhteista on juuri näitä pätkätöitä, juuri sitä, mihin pyrittiin.

Mutta tässä systeemissä tulee pää vetävän kouraan. Nimittäin yhtäkkiä huomataan, että ollaan täsmälleen samassa tilanteessa kuin Yhdysvalloissa, että niille, jotka tuottavaa työtä tekevät, toimitusvarmuus rupeaa pettämään, kehitystyö pysähtyy, ja sen jälkeen yritykset ovat todellisissa rakenteellisissa vaikeuksissa. Pikemminkin pitäisi, ed. R. Korhonen, puhua siitä, että tulisi pysyviä työsuhteita, koska se on yrityksen vihonviimeinen pelastuksen keino.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Pahoittelen sitä, että olen ehkä käyttäytynyt huonosti välihuudoillani. Sen vuoksi haluan tämän tärkeän ja mielestäni ihan ansiokkaan keskustelun vuoksi vielä sanoa omat sanani puhujakorokkeelta.

Kun oikealta laidalta ovat ehkä rankimmat puheenvuorot käyttäneet edustajat Karjula ja R. Korhonen, niin varta vasten hain juuri valmistuneesta tulevaisuusvaliokunnan mietinnöstä, jota olemme olleet yhdessä tekemässä, sen kaltaisia lausuntoja, joihin me minun mielestäni olemme yhdessä sitoutuneet ja jotka ovat kyllä minun mielestäni ristiriidassa tavallaan niiden hyvin kärjekkäitten puheenvuorojen kanssa, mitä mainitut sinällään mielestäni tähän asti ainakin hyvät edustajat ovat nyt puhuneet.

Suora sitaatti tulevaisuusvaliokunnan mietinnöstä: "Eräs viimeaikaisia edellä esitettyjä kannanottoja on Ranskan nuorten yritysjohtajien raportissa '21. vuosisadan yritys'. Siinä katsotaan yritysten ja yhteiskunnan suhteet tämän ajan vaikeaksi ongelmaksi. Ranska on maa, jossa kansalaiset ovat tottuneet osoittamaan mieltään ja marssimaan kadulle. Solidaarisuus on vahva voima. Helposti räjähtävän Ranskan nuoret yritysjohtajat varoittavat, että kapitalismi ilman säätelyä voi johtaa tuhoon. Se voi hajota. Se voi murentua kuin kommunismi, jos ihmistä ei pystytä palauttamaan yhteiskunnan keskukseksi. Talous voi kasvaa, vaikka yhteiskunta hajoaa työttömyyden, köyhyyden ja rikollisuuden kasvun ja perheiden hajoamisen myötä. Suuri osa ihmisistä — ehkä lopulta enemmistö — ulkopuolistuu eikä heillä tosiasiassa ole enää yhteyttä koko yhteiskuntaan."

"Lähes kaikissa Euroopan johtavissa talousmaissa on alettu kantaa huolta yritysten rationalisoinnin ja ulkoistamisen menemisestä liian pitkälle erityisesti henkilöstön suhteen." Luen siis edelleen yhteisen tulevaisuusvaliokunnan mietintöä. "Kun yritykset ovat ryhtyneet karsimaan kustannuksia voiton maksimoinnin nimissä, on ulkoistettu myös osaavaa henkilökuntaa. On ajateltu, että kuten yritysten ei tarvitse pitää kiinteinä kustannuksina laboratorioita tai siivousta vaan ne voidaan siirtää yrityksen ulkopuolisiksi ostopalveluiksi, on omaksuttu yksioikoinen ajattelu, että koko henkilöstö on yhtä suurta ostopalvelua."

Tämä lopputulos ei vastaa käsitykseni mukaan tulevaisuusvaliokunnan ja meidän siellä olleiden jäsenien näkemyksiä. Tämän seurauksena: "Henkilöstö tuntee turvattomuutta, kun heillä ei ole pysyviä työsuhteita ja varmuutta työn jatkuvuudesta. Perheet eivät voi suunnitella elämäänsä. Vanhenevat osaavat työntekijät ahdistuvat pelätessään nuorempien ottamista tilalle. Jatkuva epävarmuus johtaa siihen, että työpaikkoja ja työnantajia ei koeta omiksi. Niihin ei kiinnitytä eikä sitouduta eivätkä ihmiset kykene parhaisiin tuloksiin. Molemmat osapuolet ottavat työn irrallisina suorituksina. Työ on elatuksen väline, ei muuta. Useissa Euroopan maissa yritysjohtajat ovat huolissaan siitä, että työntekijät tekevät työtä useille työnantajille."

Edelleen luen yhteistä tulevaisuusvaliokunnan mietintöä. "Työn laatu laskee, kun ketään näistä ei koeta isännäksi, mihinkään ei samastuta, minkään useista työnantajasta kanssa ei jaeta mitään yhteisiä arvoja. Työantajan ja työntekijän väliltä katoaa lojaalisuus. Työpaikkaa vaihdetaan heti, jos joku maksaa enemmän. Tämä työelämän malli ei voi olla pidemmällä tähtäimellä menestyvän yrityksen etu."

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Minä toivon, että tästä ei tule mikään duelli tai kaksitaistelu kenenkään kesken, mutta haluaisin jatkaa ed. Gustafssonin puheesta. Minä allekirjoitan sen, mitä sinä esitit, mutta minä myöskin puhun sillä 25 vuoden yrittäjäkokemuksella, mitä minulla on työnantajana ja itse pk-yrittäjänä ja hartioista repimisenä.

Hyvälle yritykselle on työntekijä kultaakin kalliimpi, ja työnantaja, joka haluaa yritystoimintansa jatkuvan, varmasti sitouttaa sen hyvän työntekijän. Mutta työntekijöitä on liikenteessä myös monenlaisia. On työntekijöitä, jotka sitoutuvat yritykseensä, samaistuvat siihen, antavat työpanoksensa, ja näitä varmasti työnantaja mielellään vie eteenpäin. Ei yksikään yritys toimi ilman työntekijöitä ja se hyvä työnantajan ja työntekijän suhde, se luottamuksellinen suhde on kaikkein tärkein.

Mutta on myös työntekijöitä, jotka valvovat omia etujaan ohi yrityksen edun. On myös ulosmittaamista työntekijäpuolella, niin kuin on toki työnantajapuolella. Silloin, kun mainitsit tästä, että ostopalveluita ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. R. Korhonen, hän on ed. Gustafsson, ei "sinä".

Puhuja: Anteeksi: ed. Gustafsson. — No, nyt minun ajatukseni katkesi. (Ed. Elo: Mutta puhetta tulee silti!) — Kiitoksia, ed. Elo.

Kun yrityksissä on monen tyyppistä työtä, kaikkea ei kannata tehdä, vaan silloin käytetään ostopalveluja. Niin kuin tuossa esimerkissä puhuttiin, on siivouspalveluja, toimistopalveluja, jotka voidaan aina ostaa, riippuen yrityksen toimialasta.

Se, mikä minusta tässä keskustelussa on hankalaa, on se, että täällä puhutaan vanhoista juoksuhaudoista, ja minä toki puhun yrittämisen juoksuhaudoista, niin kuin ed. Pulliainen otti esille. Puhun siitä syystä, että minä haluan myös sen puolen karmaisevat asiat nostaa esiin. Eduskunnassa on 18 yrittäjää ja puolet heistä viljelijätaustalla ja meitä taitaa olla tällä hetkellä maksimaalinen määrä tästä 200:sta, joten se näkemys, joka sillä kentällä ja nimenomaan pk-kentällä on, ei välttämättä ole aina kantautunut tähän saliin asti. Ne ihmiset, jotka ovat olleet itse kyynärpäitä myöten yrittämisen savessa, kyllä tietävät. Siitä syystä minä kunnioitan ed. Karjulaa. Hän on kulkenut hyvin pitkän tien ylhäältä alas yrittäjänä, ja hän, jos kuka, tietää, mitä se on, samoin kuin ed. Kantalainen. Siitä syystä ei pidä väheksyä myöskään yrittäjäpuolen hätähuutoja.

Kun ed. Pulliainen otti esille historian, niin siihen kuuluu myöskin, että näiden kymmenen vuoden aikana ja nimenomaan viime vuosina, kun talous sukelsi, jolloin minä en ollut myöskään päätöksiä täällä tekemässä ja lakeja säätämässä, 35 000 yritystä ajautui konkurssiin. Niillä yrittäjillä ei taatusti ollut mitään sosiaaliturvaa, koska heillä oli yleensä akka, talo ja lapset velkojensa panttina kuvaannollisesti sanottuna. Tässä tilanteessa on hyvin monia tragedioita syntynyt.

Yhteiskunta maksaa pankkivelkaa, pankkitukea, jonka edellinen eduskunta päätti. Talousvaliokunnan papereista näkyy, että oletus oli, että se olisi 4 tai 8 miljardia. Se voi teoreettisesti olla 40 tai 80 miljardia, eli on tehty päätös, jonka laskua maksetaan nyt. Se päätös on varmasti tehty hyvässä uskossa, ja näitä hyvän uskon päätöksiä on varmasti tässä laitoksessa tehty viimeisen neljännesvuosisadan ajan, kun minäkin olen yrittänyt, hyvin paljon. Yrityskenttä on selkänahassaan ne tuntenut, eikä minusta ole yhtään paha, jos joku joskus, vaikka värikkäästikin, täältä korokkeelta kertoo, miltä se tuntuu sillä puolella.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Minusta ed. Gustafsson käytti hyvän puheenvuoron, ja olen edelleen sitoutunut siihen tulevaisuusselonteon mietintötekstiin. Mutta minusta on olennaista nyt nähdä se, mitä merkitsi 80—90-lukujen murros suomalaisessa työelämässä, millä tavalla kymmeniätuhansia pienyrityksiä kuoli. Tämä johti siihen, että edelleen tänä päivänä julkisen sektorin rooli työelämässä työnantajana on sama, mitä se oli 80-luvun loppupuolella. Avoin sektori ei ole pystynyt suhteessa kasvattamaan työpaikkojen määriä sillä tavalla kuin olisi pitänyt.

Tässä mielessä toivon, että löydämme, vaikka otetaan välissä vähän lujemmallekin, yhteisen ymmärryksen, mitä merkitsee se, että pienyrittäjien ja työntekijöiden pitää löytää toisensa ja luoda sellaiset pelisäännöt, joiden riman yli molemmat pääsevät. Vasta sen kautta tässä kansainvälisessä työn kilpailussa pystymme luomaan uusia työpaikkoja, löytämään ihmisiä, jotka ottavat yrittämisen vastuun ja tällä tavalla kehittävät suomalaista yhteiskuntaa.

Ed. E l o : Arvoisa puhemies! Lupaan, että tämä on lähes viimeinen puheenvuoro tänään. Mutta paikaltani haluan sanoa vielä pari asiaa.

Kun täällä on jatkuvasti oikeiston taholta, johon lasken myös keskustan, puhuttu joustoista ja rakenteellisista muutoksista, niin esitän vielä kerran sen kysymyksen: Kuka pystyy sanomaan, kuinka monta työpaikkaa todellisuudessa joustot ja rakenteelliset muutokset ovat tuoneet? Minun väittämäni on, että keskeisesti Suomen työttömyys on kiinni väärästä raha- ja talouspolitiikastamme, aivan liian tiukasta raha- ja talouspolitiikastamme, jopa eurooppalaisittain katsottuna jo 5—6 vuoden ajalta.

Toiseksi, kun nyt ilmeisesti oikeisto on hakemassa mallia Amerikasta ja Englannista, anglosaksista mallia, missä on paljon joustoja ja ihmisillä huono olo, niin miksi ette katso mallia esimerkiksi Japanista tai Etelä-Koreasta? Minulla oli tilaisuus tammikuussa olla Euroopan neuvoston talouskomitean edustajana Japanissa siihen aikaan, kun Etelä-Koreassa lähdettiin lakkoilemaan siitä, että ensimmäisen kerran oltiin tuomassa lakiin mahdollisuutta yleensä irtisanoa työntekijä. Ajatelkaa, Etelä-Koreassa, joka on hirveän kilpailukykyinen valtio esimerkiksi Suomeen nähden ei ole ollut aikaisemmin oikeutta irtisanoa ollenkaan työntekijää. Japanissa se on edelleenkin käytännössä mahdotonta. Miksi ette puhu ollenkaan näistä? Ne ovat erittäin kilpailukykyisiä maita, sekä Etelä-Korea että Japani.

Ihmettelen sitä, että esimerkiksi kokoomuksen edustajat eivät ota sen voimakkaammin kantaa esimerkiksi koulutukseen. Kyllä koulutus on minun mielestäni paljon tärkeämpi, se että meillä

on ammatillinen koulutus, ammatillinen osaaminen, niin aivojen kuin käsienkin, jonka tuotteita pystymme viemään sekä ulkomaille että kauppaamaan kotimaassa. Kun esimerkiksi Englannin työväenpuolueen puheenjohtaja Tony Blair sanoi, mitkä ovat hänen kolme tärkeintä teemaansa, niin ne olivat koulutus, koulutus ja koulutus. Minun teemani on ihan sama: koulutus, koulutus ja koulutus. Vain korkeammalla osaamisella pärjäämme, emme sillä, että olemme ovelia yrittäjiä, saamme pikkuisen ryöstettyä tuolta tai täältä. Sillä ei kyllä Suomea rakenneta.

Lopuksi vielä sanon, kun ed. Gustafsson lainasi tulevaisuusvaliokunnan mietintöä, että lukekaa maailman suurimman spekulantin George Soroksen ajatuksia. Hän sanoo, että hän harrastaa niin kauan spekulaatiota, kun maailman poliitikot sen sallivat, mutta hän ei hyväksy sitä, mitä syntyy tämän päivän markkinataloudessa maailmalla.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Ed. Elo sanoi joustoista ja rakenteista, miten niistä voitaisiin joustaa. Työntekijöiden pitäisi joustaa niin yksinkertaisessa asiassa kuin palkkapolitiikassa. En halua osoittaa ketään sormella, mutta miksi palkkoja on nostettu? Miksi kunnat nostavat palkkoja, vaikka samanaikaisesti kunnassa on 10—20 prosenttia työttömiä? Eikö työttömiä kohtaan olisi solidaarisuutta se, että lisäpalkkojen sijasta rahat käytettäisiin uusien työpaikkojen luomiseen. Työpaikkoja olisi esimerkiksi vanhustenhoito niin sairaaloissa kuin muissakin laitoksissa. Kunnissa palveluelinkeinoissa olisi aivan määrättömästi työtä tarjolla, kunhan siihen olisi rahaa käytössä. Olisi mukavaa tietää, kuka ottaisi vastuun palkankorotusrahojen käytöstä vain työssä olevien hyväksi.

Oulun kaupungissa olisimme saaneet luotua vuoden palkankorotusrahoilla noin 600—700 uutta työpaikkaa, mutta piti nostaa palkkoja. Kuka on vastuussa tästä, että työssä olevien palkkoja nostetaan? Itse kukin ottaa lisää palkkaa vastaan, niin minä kuin muutkin, mutta eikö olisi parempi, jos käytettäisiin ne rahat uusien työpaikkojen luomiseen palveluelinkeinoissa?

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Myllyniemi niin kuin muutkaan keskustan tai kokoomuksen edustajat eivät ole ollenkaan huolissaan siitä, että samanaikaisesti, kun työntekijät ovat tyytyneet lähes nollapalkankorotuksiin, yritysten voitot ovat kerta kaikkiaan moninkertaistuneet. Muistan 95 syksyllä, kun yritin sosialidemokraattisena kansanedustajana puhua esimerkiksi Porin paperitehtaan työntekijöille siitä, että kannattaisi tämä tuporatkaisu tehdä solidaarisuuden nimissä. Nämä työntekijät kysyivät, minkä takia he suostuvat 2 prosentin palkankorotuksiin, kun metsäyritykset ottavat 8—9 miljardin markan voiton siltä vuodelta. Minusta tämä on hyvä kysymys, ed. Myllyniemi.

Onko ed. Myllyniemikin sitä mieltä, että yritysten suuret voitot ovat paljon tärkeämpiä kuin se, että ihminen, joka on palkkansa ansainnut, myös palkkansa saa? Minusta tämä on aivan väärä asettelu. Jos metsäyritykset saavat 9 miljardin voiton, mikseivät ne investoi, luo uusia työpaikkoja sitä kautta? Jonkin verran on tietysti tehty sitäkin. Ed. Myllyniemi, tästä sitä totuutta ei löydy.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelen vain yhtä asiaa kerrallaan ja puhun vain tästä palkka-asiasta tällä erää. Tosiasia on todella, että 600—700 työpaikkaa Oulun palkankorotusrahoilla olisi pystytty luomaan. Kyllä kai ne, jotka ovat työssä, pärjäävät joka tapauksessa paremmin kuin työttömät. Minä en rupea katsomaan ollenkaan tätä työnantajaosaa tässä yhteydessä, vaan palaan tähän palkkakysymykseen. Siihen ei tullut vastausta.

Ed. R i m m i : Herra puhemies! Varsin värikästä keskustelua olemme saaneet aikaiseksi epätyypillisten työsuhteiden lakiesityksistä.

Kun ed. R. Korhonen käytti puheenvuoron, hän sanoi, että työnantajia on monenlaisia ja työntekijöitä on monenlaisia, on hyviä työntekijöitä, mutta on työntekijöitä, jotka valvovat etujaan ohi työnantajan edun. Se oli sellainen lause, joka kovasti jäi minua askarruttamaan, mikä sen sisältö on. Onko se jotain sellaista, että työntekijä pitää kiinni esimerkiksi työehtosopimuksen eduista, siis niistä peruseduista, vaikka se saattaisi olla jossakin vaiheessa työnantajalle kireäkin kohta, vai mitä kenties sillä tarkoitetaan?

Täällä on moneenkin otteeseen tullut esiin pk-yrittäjien ongelma, ja itsekin heitä varmasti kovinkin pitkälle ymmärrän. Mutta haluan nyt vain muistuttaa esimerkiksi sellaisesta seikasta, että viime eduskuntakaudella eri yhteyksissä yritimme tältä puolelta salia saada erilaisia helpotuksia pk-yrittäjille muun muassa joissakin sosiaaliturvan maksuissa ja siltä laidalta kaksi kokoomuksen kansanedustajaa yritti olla siinä touhussa mukana, mutta ei onnistuttu.

Ed. Korhoselle haluaisin erikoisesti sanoa, että kyllä se vastustus nimenomaan pk-yrittäjän aseman helpottamiseen erilaisten palkkojen sivukustannusten ja muiden osalta on tullut lähinnä sieltä kokoomuksesta ja nimenomaan suurteollisuuden puolelta. He eivät ole valmiita muuttamaan näiden maksujen suuntausta esimerkiksi liikevaihtoon tai jollain muulla tavalla.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ed. Rimmille halunnut sanoa sen, että näinhän se tietysti on, että pk-sektorin problematiikka on pikkasen erilainen kuin suurteollisuuden. Kun pk-teollisuuden edustus eli Suomen Yrittäjät eivät ole olleet vielä missään kolmikantapöydissä mukana, se problematiikka ei vain ole noussut, tietoisuus siitä, valtakunnan tasolle. Se ongelmakenttä on niin toisenlainen, koska siellä, jos missä, työnantaja ja työntekijä istuvat täsmälleen samassa veneessä. Jos siellä soudetaan eri suuntaan, se vene kyllä uppoaa hyvin nopeasti.

Sillä, mitä minä yritin kauniisti muotoilla, minä tarkoitin vilpillistä työntekijää.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tässä on tullut nyt semmoisia asioita esille, että on välttämätöntä tulla tänne eteen ja palauttaa mieleen, mitä historiassa on tapahtunut. Ed. R. Korhosella, kun hän puhuu pankkituesta, on ehkä jonkin verran syy ja seuraus mennyt sekaisin. Nyt palautetaan mieleen, mitä polkua pitkin ajauduttiin pankkitukeen.

Sen koko polun alku ja juuri oli täällä kokoomuksen silloinen puheenjohtaja, kansanedustaja Ilkka Suominen, myös kauppa- ja teollisuusministeri. Hän tuolta viereiseltä puhujakorokkeelta puhui silloinkin, kun tänne vuoden 87 huhtikuun alussa satuin pääsemään taikka joutumaan ehkä pikemminkin, hän puhui silloin siitä, kuinka yritysmaailma vaatimalla vaatii rahamarkkinoiden vapauttamista, koska sille on olemassa, niin kuin hän sanoi, markkinatilaus. Yritysmaailma ei voi toimia muutoin kuin nimenomaan rahamarkkinoiden vapautuneessa tilassa, ja sillä on kiire. Se pitää ryminällä toteuttaa. Se operaatio oli aloitettu jo vuonna 1985, mutta se huipentui 87—88. Se operaatio päättyi vuonna 91.

Millä tavalla kävi sitten, kun se tilaus oli ja eduskunta sen toteutti yritysmaailman toivomuksesta? Se johti juuri siihen tilanteeseen, minkä, ed. R. Korhonen, äsken kuvasitte. Tuli 35 000 konkurssia, ehkä 40—50 miljardia nettomääräisesti maksettavaa pankkitukea, kun on realisoitu se, mikä niistä kiinteistöistä ja muista on saatu realisoitua eli takaisinpäin. Siis kaikki on lähtöisin sieltä. Siihen tilaukseen eduskunta on vastannut. Se on johtanut tähän.

89 tältä samalta paikalta lausuin, että minusta tässä on menty aivan liian nopeasti ja aivan liian väärille urille. Muun muassa vuonna 88 liikepankit olivat ottaneet 20 miljardia markkaa ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Nyt, ed. Pulliainen, jo lähemmäs epätyypillisiä työsuhteita!

Puhuja: Tulevat nyt justiin ne epätyypilliset, arvoisa puhemies, ne tulevat nyt juuri. Oli otettu tätä dumpattua rahaa, ja juuri siitä seurasi, kun piti maksaa ne bullettilainat takaisin, että yritykset menivät konkurssiin ja siirryttiin epätyypillisten työsuhteitten maailmaan. Juuri tästä se oli seurausta. Siis se 20 miljardia markkaa ulkomailta otettua vippiä oli se nimenomainen ja erityinen syy, ed. R. Korhonen, ja se on varma asia. Se on todettu tutkimuksissa, muun muassa Vaasan yliopiston tutkimuksessa, yksityiskohtaisesti.

Toinen seikka liittyy tähän palkkapolitiikkaan. Ed. Myllyniemellä ei näy olevan kovin hyvää tietoa siitä, millä tavalla palkankorotusjärjestelmä on tässä maassa toiminut. Siitäkin on tehty tutkimuksia, ja se liittyy, arvoisa puhemies, epätyypillisiin työsuhteisiin ja pätkätöihin. Nimittäin vielä tämän vuosikymmenen alkupuolella 60 prosenttia palkankorotuksista oli liukumia eivätkä ne olleet työntekijöitten vaan työnantajien liukumia. Vain 40 prosenttia palkankorotuksista oli sopimuskorotuksia. Toisin sanoen historiallinen tieto tässäkin on paikallaan. Juuri se oli mukana, siis yrittäjien ja suurten yritysten käyttäytyminen, oli johtamassa siihen, että ajauduttiin siihen tilanteeseen, että nyt ollaan pätkätyösysteemissä ja korjaamassa ja turvaamassa ja tekemässä kaikenlaisia operaatioita.

Mutta millä tavalla työmarkkinat itse ovat käyttäytyneet? Ne ovat käyttäytyneet niin, että tänä vuonna ei ole penninkään palkankorotuksia, inflaatio on 0,5 tai 0,1, arvoisa puhemies, pätkätöitten olosuhteissa. Toisin sanoen tässä on erittäin vaikea mennä osoittelemaan sormilla nyt näihin suuntiin, mihin tässä edustajat R. Korhonen ja Myllyniemi ovat osoitelleet.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ollaan puhumassa pätkätöistä. Nyt on tietysti

muuttunut yhteiskunnan rakenne hyvin merkittävästi eli rytmitysmuutos on tapahtunut kokonaan. Sehän tarkoittaa sitä, että ei ole enää varastoja, tehdään jot-tuotantoa. Tilauskanta pitää aika lyhyellä välillä toimittaa. Siitä johtuen tarvitaan pätkätöitä. Nyt tällä systeemillä, mikä tässä ollaan luomassa, päästään vähän lähemmäs siinä, ettei sitä kiertotietä olisi, jolla pätkätyö ja pötkötyö olisivat erihintaiset. Siihen jää vielä ero eläkesysteemien osalta ja muutenkin jää eroja vielä jonkun verran.

Aikaisemmassa keskustelussa on käsitelty palkkapolitiikkaa ja kaikkea muuta, koko kansantaloutta. Kysymys kokonaisuutena palkkapolitiikan osalta on tietysti siitä, että meillä on työn niukkuudesta kyse, rahan niukkuudesta. Jos joku oli kuuntelemassa taloustieteilijä Rifkinin luentoa, minä satuin olemaan siellä, niin siinä kuvastui aika hyvin se muuttunut yhteiskunta ja muuttunut koko maailma, joka tulee leviämään myös niihin maihin, mitkä eivät ole hyvin teollistuneita. Elikkä työtä on yhä vähemmän.

Sen takia kinan läpi, mitä tässä on käyty siitä, että työn sivukulut pitäisi Suomessakin vetää alas, kurjistaa ja vetää sopimussysteemeitä alas, pitäisi nähdä, että ihmisillä pitäisi olla perustoimeentuloturva palkan kautta, jottei tarvitsisi mennä hakemaan mistään luukulta sitä. Sen takia minusta tämä pätkätyökeskustelu tuntuu aika hassulta. Eikö meidän pitäisi saada kaikki työ samanarvoiseksi?

Ed. U o t i l a : Herra puhemies! Ed. Pulliainen erinomaisella tavalla oikeastaan kertoi sen, mitä aioin sanoa. En palaa niihin taustoihin, jotka tosiasiassa nykyisten ongelmien takana ovat, mutta palaan tähän pätkätyöhön sinällään vielä. Vanha slogaani ja paljon käytetty sanonta on, että ihminen on tärkein voimavara työpaikalla. Siihen liittyvät epätyypilliset työsuhteet. Tällä esityksellä pyritään siihen, mikä aivan oikein on, mutta tarvitaan vielä lisäponnisteluja, lisäratkaisuja, muun muassa eläkekertymän suhteen. Näillä on mahdollista luoda turvallisuutta, luoda sitä tunnetta, että ihminen on tärkein myös ns. epätyypillisissä työsuhteissa, hänen turvallisuutensa lisääntyy, kiinnittyminen työyhteisöön lisääntyy, vastuu omasta työstään, työpaikastaan lisääntyy, hän rohkenee tehdä henkilökohtaisia ratkaisuja omassa elämässään, hänen suhteellinen itsenäisyytensä kasvaa. Tällä tavalla sillä on paljon myös välillisiä, yleiskuntaa eteenpäin vieviä vaikutuksia.

Sen takia nämä eivät ole pelkästään markkoja eivätkä pelkästään rahakysymyksiä, nämä ovat kysymyksiä myös suomalaisen työvoiman kokonaisuudesta, itse asiassa siitä laadusta ja siitä tehosta ja tuottavuudesta, mitä suomalaisesta työvoimasta saadaan irti. Sitä voimaa ei saada irti sillä, mihin monessa muussa maassa on pyritty, että ainoastaan nälkäpalkalla ja epätyypillisillä työsuhteilla pakotetaan ihmiset työskentelemään vailla minkäänlaista turvallisuutta. Tämä on valinta, ja minusta hallitus on tehnyt oikean valinnan, kun on lähtenyt tähän suuntaan, mihin tällä lakiesityksellä pyritään.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Minä yritän vastata ed. Pulliaiselle lyhyesti. Totta, hallitus ja silloinen eduskunta tekivät päätöksen pankkituesta, mutta täytyy myös muistaa, että voi tehdä eduskunta huonojakin päätöksiä. Se ei päätöksentekijältä vie vastuuta pois, olipa sen päätöksen alkuunpano missä tahansa. Jos minä teen yrittäjänä huonon kaupan, niin minä siitä vastuun kannan, vaikka joku minut siihen olisi houkutellutkin. Tästä tässä on kyse. Ei pidä pakoilla vastuuta myöskään huonoista päätöksistä. Toki siinä taustalla oli maailmassa hyvin paljon muitakin muutoksia eli Venäjän talouden romahtaminen ja kaikki muut. (Ed. Elo: Kyllä äänestäjät muistavat meidän tekomme!) Eli se oli semmoinen lumipalloihmisiä, mikä tapahtui.

Sitten minä haluaisin ed. Pulliaiselle sanoa, miksi palkat tänä vuonna nousivat nolla prosenttia. Me teimme 2,5-vuotisen sopimuksen, jossa palkan nousu oli 1,87 prosenttia, ja liukumineen ne olivat nousseet 5—6 prosenttia. Eli kyllä siellä nousua tapahtuu.

Mitä pätkätyöhön tulee, on hirvittävän hyvä, että työntekijää suojellaan, mutta minä pelkään pahoin, että me suojelemme työntekijät niin lopullisesti työltä, että työllistämisen kynnys vain kasvaa. Siitä tässä on kyse. Jos me rakennamme lakeja sillä perusteella, että työnantaja on epäluotettava ja täytyy tukkia porsaanreikiä, emme me rakenna ainakaan mitään luottamusta, ja sen luottamuksen puolesta minä olen täällä yrittänyt huutaa kurkku suorana.

Ed. V i i t a m i e s : Herra puhemies! Haluan ilmaista ymmärtämystä ed. R. Korhosen lähtökohdalle tai näkökulmalle, että halutaan tuoda yrittäjiä koskevia asioita tällaista lainsäädäntöä käsittelevään keskusteluun. Olen itsekin sitä mieltä, että yleisesti ottaen pk-yritysten perusta-

mista tulisi helpottaa ja toimintaedellytyksiä tulisi yhteiskunnassa parantaa.

Mutta tässä laissa on nimenomaan kysymys nyt työntekijöiden oikeuksien varsin kohtuullisesta oikaisemisesta lähemmäs ns. normaalien työsuhteiden ehtoja. Totta on sekin tietysti, että jonkin verran työvoimakustannuksiin tällä lainsäädännöllä saattaa olla lisääviä vaikutuksia, mutta yritysten toimintaedellytysten kannalta on silti olennaisempaa se, että yhteiskunnassa on vakaa taloudellinen toimintaympäristö ja talouskasvu vallitsee. Täytyy olla matalat korot, jolloin investoinnit tulevat kannattaviksi jne.

Siitä huolimatta, että työntekijöiden oikeuksien puolesta toivottavasti tässä lainsäädännössä saadaan tuloksia aikaan, säilyy edelleen työnantajalla mahdollisuus siihen, että työn luonteen mukaisesti voidaan harkita työsuhteiden ehtoja. On se mahdollisuus työnantajalla edelleen tämän lain hyväksymisen jälkeenkin käytettävissä. Mielestäni on aivan oikea perustelu se, että työsuhteen ehtojen valinta tehdään nimenomaan työn luonteen perusteella eikä sen, mitkä ovat työvoimakustannukset erilaisissa työsuhteissa.

Ed. E l o : Herra puhemies! Vaikka jo vähän lupasin, etten enää puheenvuoroa käytä, niin kun olen kuunnellut ed. R. Korhosen sinänsä terhakoita ja hyviä puheenvuoroja — annan arvon hänelle siinä, että hän terhakasti puolustaa yrittäjien etuja — kyllä tulee mieleen vähän, että hänellä ei ole kuitenkaan riittävää asiantuntemusta. Se perustui myös ed. R. Korhosen antamiin haastatteluihin, joissa hän on todennut, ettei hän ole käynyt, esimerkiksi niin kuin me miesedustajat, ravintolassa tutustumassa pätkätyötä tekeviin naisiin.

Herra puhemies! Kyllä tämän jälkeen minä ehdottaisin, että ed. R. Korhonenkin kävisi tutustumassa, miten sitä pätkätyötä oikein tehdään ja mitä siellä harrastetaan, mitä me miesedustajat harrastamme siellä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laeiksi hallintomenettelylain 10 §:n, kuntalain 52 §:n ja valtion virkamieslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 26/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä pitkälti toteutetaan jo nyt noudatettu käytäntö, jossa keskeisenä on eriyttää hallintomenettelyssä ohjaus ja valvonta toisistaan. Tavoite on oikea ja erittäin kannatettava. On turvattava luottamus hallinnon puolueettomuuteen.

Arvoisa puhemies! Hallintomenettelylaissa jo nyt 10 §:n 1 momentissa nämä periaatteet aika lailla toteutuvat, ja varmaankin tämän pykälän 1 momentin 6 kohta, joka on jonkinlainen yleislauseke, pitää sisällään aika lailla nyt hallituksen esitykseen sisältyvän periaatteen. On varmasti paikallaan saattaa tämä ajan tasalle. Voi olla, että kun valiokunta tätä tutkii ja selvittää, nousee esiin joitakin ongelmakohtia, mutta pääpiirtein tämä näyttäisi olevan sen periaatteen mukainen, joka meillä muuten hallinnossa ja erityisesti kuntalain yhteydessä on jo myös omaksuttu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys laiksi taidenäyttelyiden valtiontakuusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 27/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys laeiksi luopumiseläkelain ja maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 25 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 28/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Nyt valiokuntaan lähetettävä laki luopumiseläkelain ja

maatalousyrittäjien luopumiskorvauksista annetun lain 25 §:n muuttamisesta on mielestäni tärkeä ja myös tarpeellinen tässä muuttuneessa maatalouspoliittisessa tilanteessa. Lakiehdotuksen mukaan luopumiseläkkeelle tai luopumiskorvaukselle jäänyt maatalousyrittäjä voi nykyistä vapaammin luovuttaa omistukseensa jääneitä peltomaitaan lähialueen päätoimisille maatalouden harjoittajille tai käytettäviksi luonnonsuojelu- ja maisema-alueena.

Viljelemättömyyssitoumus lisättiin luopumiseläkelakiin vuonna 86 yhdeksi vaihtoehtoiseksi luopumismuodoksi. Siinä viljelijä luopumiseläkeoikeuden saamiseksi sitoutuu olemaan käyttämättä tai vuokraamatta tilan peltoja ja rakennuksia tuotantokäyttöön. Viljelemättömyyssitoumus oli todella 1980-luvun maatalouspolitiikan väline, jolloin pyrittiin maataloustuotannon tasapainottamiseen peltoalaa supistamalla.

Mutta niin ovat ajat muuttuneet nyt kun olemme EU:n jäseniä, että tärkein tehtävä on maatilojen, ainakin puheiden mukaan, kilpailukyvyn parantaminen tilakokoa kasvattamalla ja myös se, että pellot pidetään viljelykäytössä. Se on tullut keskeisimmäksi asiaksi. Tämähän tietää tietenkin ajatellen suomalaisen maatilatalouden ja perusmaatalouden rakennetta, että pien- ja perheviljelmistä ollaan luopumassa ja siirtymässä entistä suurempiin tilayksikköihin. Erityisesti nyt viljelemättömien peltojen palauttaminen viljelykäyttöön lisää myös EU:lta saatavan, viljan sekä öljy- ja valkuaiskasvien viljelijöille maksettavan hehtaarituen perusteena olevaa peltopintaalaa. Näinhän asia tänä päivänä on.

Lakiehdotus tuo toteutuessaan valtiontaloudellisia säästöjä, myös näin perusteluissa todetaan, jos täyttä luopumiseläkettä saavat luovuttaisivat sitoumuksen mukaista peltomaatansa ja heidän eläkkeensä muuttuisi vähennetyksi eläkkeeksi nykyistä aikaisemmin. On tietenkin niin, että jos sopimus irtisanotaan, niin näin käy. Mikäli sopimus jatkuu, näitä muutoksia ei tule. Perusteluissa todetaan, että kustannussäästö on arvioitu noin 15 miljoonaksi markaksi, jos tuhat täyden luopumiseläkkeen saajaa luovuttaa peltomaat lakiesityksessä ehdotettuun käyttöön. Tämä on todella vapaaehtoista, mutta kun tänä päivänä viljelemättömyyssopimusten piirissä on peltoalaa noin 120 000 hehtaaria, on arvioitu, että jos näistä kolmannes palaisi maataloustuotantoon, se lisäisi myös Suomen saamaa captukea noin 36 miljoonaa markkaa vuodessa.

Arvoisa puhemies! Tulin tänne puhujakorokkeelle tästä puhumaan todetakseni, että eduskunnan pitäisi käsitellä tämä lakiesitys, jonka hallitus on antanut, kuitenkin mahdollisimman nopeasti, jotta lakiesitystä voitaisiin käytännössä myös jo soveltaa, kun kevätkylvöt ovat alkamassa maatalouden kohdalla. Kyllä tämä varmasti myös on omalta osaltaan erityisesti nuorten viljelijöiden asemaa helpottamassa sellaisilla alueilla, joilla on ollut puutetta sopivasta lisämaasta.

Tietenkin tässä on sitten vaaratekijöitä, miten käy esimerkiksi maan hinnan ja vuokratason ja tuleeko tämä nostamaan maan hintaa ja vuokratasoa. Mielestäni valiokunnan tulisi nämä asiat nyt selkeästi tutkia, mutta ennen kaikkea nopeasti asia käsitellä. Tämä on maatalouden kannalta tässä tilanteessa tärkeä lakiesitys, ja siinä mielessä toivoisi tälle asiallista, mutta ennen kaikkea nopeaa käsittelyä nyt eduskunnassa.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Aivan, kuten ed. Vihriälä jo totesi, tämä hallituksen esitys olisi syytä saada valiokuntakäsittelyssä mahdollisimman ripeästi eteenpäin ja myös täällä salissa käsiteltyä niin, että ne myönteiset vaikutukset, joita tähän sisältyy, voitaisiin jo viljelykauden alkaessa saada realisoitumaan tai ainakin voitaisiin luoda vähän sellaista uskoa, että jollakin tapaa tilarakennetta, lisäpeltoasiaa, voidaan nyt hoitaa niillä alueilla, missä pellon saanti on ollut hyvin pulmallista.

Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että meillä tilakokoa tulisi suurentaa. Ehkä tämä on ylipäätänsä koko hallituksen politiikan linja: nykyistä suurempi tilakoko. Se on ehkä liian yksioikoinen linja Suomen oloihin. Me tarvitsemme kaiken kokoisia tiloja — se on meidän vahvuutemme — ja myös monipuolista tuotantoa.

Ehkä tässäkin suhteessa tietysti esityksellä voisi olla myönteistä vaikutusta muun muassa marjatuotannon osalta. Ainakin Pohjois-Karjalassa monet marjatilat ovat olleet ongelmissa, kun eivät saa lisäpeltoa käyttöönsä. Myös muun erikoisviljelyn osalta olisi tarpeen luoda edellytyksiä viljelykelpoisen, nyt poissa tuotannosta olevan maan palauttamiseen takaisin viljelyyn.

Siis lähtökohdat tässä varmaan ovat kaikin puolin hyvät. Kuten ed. Vihriälä totesi, tämä on myös kansantalouden kannalta edullinen. Se on edullinen myös yksittäisten tilojen ja alueiden kannalta, kun vain huolehditaan, että tähän ei todella tule sellaista peltojen vuokrauksen tai hintatason hissiä, joka sitten lisäisi jatkavien tilojen kustannuksia. Niiden tuottajien osalta, jotka nyt tämän järjestelmän piirissä ovat luopumiseläkkeellä tai luopumiskorvauksen saajina, tie-

tysti tulisi huolehtia siitä, että heillekään ei syntyisi tästä taloudellisia menetyksiä, vaan se korvaus, joka vuokrana tai pellon myynnistä tulisi, kattaisi tämän taloudellisen puolen.

Kaikkinensa tämän esityksen vaikutukset, joita hallitus itse arvioi taloudellisten ja tilakokoon ja viljelyedellytyksiin liittyvien seikkojen osalta, näyttäisivät olevan myönteisiä sekä valtiontalouden että kansantalouden kannalta ja toivon mukaan myös sellaisen myönteisen ilmapiirin kannalta, että tuotantoa jatkavilla tiloilla nyt olisi edellytyksiä vahvistaa tilarakennettaan ja tuotantopohjaansa. Kuitenkin samaan aikaan myös hallituksen tulisi osaltaan olla näitä edellytyksiä myös muulla tavoin tukemassa, ei vain niin, että peltoa nyt olisi kenties mahdollista saada lisää. Tarkoitan tällä sukupolvenvaihdosten rahoituksen parantamista ja kehittämistä ja myös investointitoiminnan pitkäjänteistä tukemista koko maan osalta.

Nythän meillä on varsin vähän investointeja. Itä- ja Pohjois-Suomen tiloilla koetaan hyvin paljon epävarmuutta. On koettu niin, että niillä tiloilla ei tule olemaan nykyisen hallituksen maatalouspoliittisen linjauksen pohjalta mitään elämisen ja selviytymisen edellytyksiä, ja se on lamaannuttanut hyvin paljon näillä tiloilla myös nuoria viljelijäperheitä. Myös sukupolvenvaihdosten teko on hyvin vähäistä, ja siitäkin syystä tietysti pitäisi laajemminkin olla nyt edesauttamassa myös maatalouden henkisen ilmapiirin paranemista ja tulevaisuudenuskon palautumista.

Toisaalta ehkä tällainen maaseutupoliittinen ajattelu meillä on ainakin juhlapuheissa saanut hyvin paljon sijaa, sen sijaan että pitäisi nähdä kansallisesti ja yhteisesti, että tuotantoa jatkavat perinteiset maatilat sittenkin — pääosin siis kotieläintuotantoa harjoittavat tilat — muodostavat sen rungon, jonka varaan voi muuta maaseudun yrittäjyyttä ja asutustoimintaa rakentua jatkossakin. Ehkä ollaan vähän muodikkaasti puhumassa kaikesta muusta yritystoiminnasta ja maaseutupolitiikasta, mutta varsinainen elämisen ja elinvoiman runko eli maatilat ja maatilatalous, karjatalous ja niiden edellytykset ovat jääneet vähemmälle. Ehkä tämä hallituksen esitys on yksi askel nyt oikeaan suuntaan ja ainakin olisi edesauttamassa viljelykelpoisen pellon saamista takaisin tuotantoon, kunhan vain muilta osin edellytykset myös turvataan.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Tunnelmat tässä isossa salissa vaihtelevat hetkestä toiseen. Tästä asiasta kaksi opposition kansanedustajaa, jotka ovat hyvin tuottajia lähellä olevia kansanedustajia, on käyttänyt hyvin myönteisen puheenvuoron, mikä osoittaa, että Lipposen hallituksen maatalouspolitiikka tältä erin on ihan oikeaan suuntaan menossa.

Kun tässä äsken kaivattiin sitä, että tämä tarvitsisi ohelleen jotakin muutakin, ja kun aivan erityisesti ed. Väistö kiinnitti huomiota siihen, että pitäisi ottaa huomioon sukupolvenvaihdoksen toteutuminen, niin tähän todettakoon, että hallitus asetti maatalouspoliittisen työryhmän, jota Mapoliksi on kutsuttu. Sen työn keskeinen ajatus oli juuri se, minkä ed. Väistö äsken totesi, että onnistumisen mittari on sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen eli että maataloudesta ei tule kertakäyttötaloutta. Silloin se ei voi olla vain tämän esityksen varassa, joka liittyy tähän pakettiin, vaan tähän liittyy suuri joukko muita esityksiä. Tänä päivänä mainitussa ns. Hemilän ryhmässä kiirehdittiin, että saataisiin kaikki esitykset eduskuntaan mahdollisimman pian. Tavoitteena tulee olla sen, olen aivan samaa mieltä, että tämä erityinen esitys on ensi torstai-iltana täällä mietinnön kanssa. Se on minusta kohtuullinen aikataulu. Kaksi päivää ensi viikolla riittää tämän käsittelyyn valiokunnassa ja torstai-illaksi sitten ensimmäinen käsittely tänne. Silloin asiat ovat kohdallaan.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Itse olen työskennellyt tämän ajatuksen puolesta sillä täydennyksellä, että Pohjois-Karjalassa on lähinnä vaikka Ilomantsin alue, jossa marjan, maustekasvien ja yrttien viljelijöillä on ollut se ongelma, että he eivät ole saaneet lisää maita käyttöön, koska maat ovat vieressä paketissa. Jos pakettia ruvetaan purkamaan, niin menetetään kovasti etuuksia. Se on vähän ollut junttu-rissa. Itse olen ajatellut, että semmoista tuotantoa, missä ei ole ylituotantoa Suomessa eli tuodaan ulkomailta jotain viljeltävää tuotetta, erityisesti pitää kotimaista suosia. Tuntuu järjettömältä, että meillä on tämmöisiä esteitä ollutkaan ja miksei näitä ole purettu aikaisemmin. Tosin tämä ajatus lakiesityksessä on laajentunut siihen suuntaan, että tämä käsittää huomattavasti isomman yhteyden, myös muun viljelytoiminnan. Mutta sinällään tämä edistää sitä rakennekehitystä, mitä maataloudessa on tapahtumassa ja tapahtuu edelleen.

Mutta yleisesti ottaen koko maatalouspolitiikasta jollakin tavalla meillä kyllä ajatellaan aika vanhakantaisesti. Sehän perustuu kuitenkin kokonaan pysyvään tukiaisajatteluun. Minusta pi-

täisi päästä erikoisviljelyyn ja vähän parempiin asioihin. Pelkillä bulkkituotteilla me emme ainakaan viennissä pärjää. Tosin meillä on vahvuuksia, puhtaus ja moni muu asia, joita keskieuroppalaiset maat eivät pysty tuottamaan. Siinä mielessä kannatan lämpimästi tätä lakiesitystä myös valiokunnassa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Niin kuin aikaisemmin totesin, sosialidemokraatit olivat viime hallituskaudella keskustan kimpussa kuin hyeenat kaikkia esityksiä estämässä. Tässä nähdään, miten keskusta järkeviä esityksiä lämpimästi kannattaa ja pyrkii solidaarisuuteen. Tämä on aivan elävä esimerkki, minkä ed. Pulliainenkin tuossa oikein herkällä mielellä äsken toi esiin.

Tässähän on kysymys siitä, että kun me olemme nyt yhteiskunnassa EU-sopimuksen jälkeen tottuneet siihen, että pienellä ei pärjää ja kaikki suuri on kaunista, niin on selvä, että silloin on pyrittävä myös toteuttamaan se, millä katsotaan pärjättävän. Tämä on yksi esimerkki siitä, kun pyritään tilakokoa suurentamaan. Tästä on sekä eläkkeellä oleville maiden omistajille etua että myös niille, jotka haluavat saada viljelystä lisää. Se on välttämätöntä.

MTK:kin on mennyt ihan selkeästi jo tänä päivänä tälle kannalle. MTK:n lakimies oli ulosottolain käsittelyn yhteydessä lakivaliokunnassa. Kun kysyttiin, että jos on neljä lehmää talossa ja velkaa ja toisessa talossa kolmekymmentä lehmää, mitä tehdään, lakimies sanoi selkeästi, että neljä lehmää myydään paukautetaan ja verot pois, ei mitään sääliä. Mutta sitten kun on kolmekymmentä lehmää, ne jätetään myymättä ja odotellaan, että maidon kautta tulisi jotakin tuloa myös ulosottomiehelle. Toisin sanoen pienelle pannaan nuijaa otsaan ja ison annetaan elää. Se on selkeästi MTK:ssakin hyväksytty. Vähän ihmettelimme lakivaliokunnassa tätä näkemystä, mutta tällaista se on, herra puhemies. Kaikkeen uuteen on totuttava, kun muuta mahdollisuutta ei ole.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Tätä esitystä on tässä jo kehuttu monella suulla, ja siihen on helppo yhtyä. Se vie sitä rakennekehitystä eteenpäin, joka nyt linjaksi on otettu. Toisaalta se mahdollistaa myös sen, että pienemmät tilat voivat rakenteellisesti kehittyä siihen suuntaan, kuin eri lainsäädännössä edellytetään, jotta ne voivat tulla myös erilaisten investointimahdollisuuksien piiriin.

Herra puhemies! Itse asun alueella, missä on seutukaavassa merkintä perinnemaisema-alueesta. Se ei ole kuitenkaan luonnonsuojelulain mukaista aluetta. Sattuu olemaan niin, että tällä alueella on eräs varsin suuri viljelijä, joka on luopumiseläkelain piirissä ja tehnyt tämän sopimuksen, ja maat ovat viljelemättä ja myös, ikävä kyllä, hoitamatta. Nyt, jos tätä esitystä haluaisi jotenkin kehittää, niin melkein toivoisi, että tutkittaisiin, olisiko mahdollista, että tuleva työvoima- ja elinkeinokeskus voisi olla aktiivinen ja tällaisilla alueilla ryhtyä myös tämän lain puitteissa aktiivisiin neuvotteluihin, jotta keskus voisi ostaa maan itselleen ja vuokrata edelleen tai sitten välimiehenä koettaisi saada maan ikään kuin hoitovelvoitteen piiriin tekemällä pellosta aktiivista peltoa, jolloin se tulisi maisemallisesti hoidettua. Ainakin minun silmiäni hieman särkee siellä puhtaalla maatalous- ja hienolla maisema-alueella, että siellä on tällainen plantti. En tarkoita, että se olisi kenenkään syy; se on enemmänkin järjestelmän syy.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Aivan yllättäen tämän asian yhteydessä ed. Lahtela käytti oikein mielenkiintoisen puheenvuoron, kun ottaa hänen puoluekantansa huomioon, kun hän pahoitteli, että maataloudessa on siirrytty pysyvien tukien järjestelmään. Sehän sattuu, arvoisa puhemies, johtumaan siitä, että liityimme Euroopan unionin jäseneksi. Siitä päästään vain sillä, että eroamme Euroopan unionista. Tervetuloa vain, ed. Lahtela, tänne edistyksellisten joukkoon! Eiköhän tämä ryhmä tästä rupea kasvamaan niin, että enemmistö on sitä mieltä, että lähdetään sieltä lätkimään.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen oikeastaan totesi sen olennaisen, mikä minunkin korviini särähti ed. Lahtelan puheenvuorossa. Kyllähän EU:n maatalouspolitiikka on kaikkinensa mitä suurimmassa määrin juuri tukipolitiikkaa, emmekä me siitä Suomena voi lähteä erilleen, ellei järjestelmää tykkänään muuteta tai ellemme jää sitten itsenäiseksi, eroa koko EU:sta.

Se, mikä myös särähti ed. Lahtelan puheenvuorossa, oli, että hän aliarvioi nykyistä elintarvikkeiden tuotantoa eräänlaisena bulkkituotantona. Minusta maatilat ovat investoineet paljon. Siellä on erittäin paljon osaamista. Suomessa tarvitaan ruokaa joka päivä. Suomalaiset tilat ja elintarviketalous kaikkinensa tuottaa puhdasta hyvää ravintoa. Kyllä se on laadukas tuote, pit-

källe jalostettu tuote ja välttämättömyystuote. Sen rinnalla tietysti tarvitaan myös uutta toimintaa, mutta eivät ne pysty korvaamaan esimerkiksi olemassa olevia karjataloustiloja Itä- ja Pohjois-Suomen alueella millään muotoa työn ja toimeentulon antajana. Jos vastaava elintarvikevirta sitten tuodaan jostakin muualta meille, niin kyllä me saamme hirvittävästi kehitellä kaikenlaista tuotantoa, ennen kuin korvataan se kansantaloudellinen tilanne tai kauppatasetilanne, joka näin menetettäisiin. Kyllä minusta pääpainon pitää olla olemassa olevan tilarakenteen kehittämisessä, tilojen tuotannon kehittämisessä, toimeentuloedellytysten vahvistamisessa ja sen ohella sitten tukea ja kehittää myös muuta toimintaa.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Pulliaiselle voisi todeta, kun totesitte tukipolitiikasta, että maatalous on rakentunut myös EU:ssa nimenomaan tukipolitiikaksi. Luulen, että se tulee muuttumaan pikkuhiljaa. Jos EU laajenee ja jos tällaista tukipolitiikkaa saman tasoisesti viedään Itä-Euroopan suuntaan, niin tämähän romahtaa koko systeemi, eihän tätä jaksa kukaan maksaa. Sen vuoksi se tukiaispolitiikka minusta tulee ainakin tasollisesti jossakin vaiheessa kyllä muuttumaan ja laskemaan. Jos puhutaan yritystoiminnasta, eikö maataloustuotantokin ole yritystoimintaa jollakin tavalla tai pitkän päälle pitäisi olla? Tällä hetkellä se ei vain toteudu sillä tavalla eikä ole mahdollistakaan.

Mutta sitten bulkkituotannosta, mihin ed. Väistö puuttui, minä näenkin asian toisinpäin: Millä tavalla voidaan viedä ulos tuotteita? Elintarvikkeet ovat meillä tasollisesti korkeat laadultaan, ja meidän pitää kotimainen tarve tyydyttää sillä tuotannolla. Mutta minulla on isompi ajatus: Millä tavalla pärjäisimme myös ulos vietäessä niillä tuotteilla? Silloin tarvitsee korostaa erityisiä asioita, joita ed. Väistökin totesi. Siihen ei riitä pelkkä kaurankasvatus — no, kaura voisi olla — tällainen perusjuttu. Kauraa kun ei muualla viljellä, niin se voisi olla jossakin mielessä vientituotekin.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Kun nyt on nimenomaan maatalouspoliittisen työryhmän hedelmistä kysymys ja kun ed. Lahtela kiinnitti huomiota siihen, että jos Kie-maat hyväksytään Euroopan unioniin, varmaan haluaisivat, niin tämä mietintöhän käsittelee juuri tätä asiaa. Se oli varsinainen syy koko tämän työryhmän asettamiseen. Siinä voidaan todeta se, että jos mentäisiin ed. Lahtelan äsken mainitsemaan malliin, niin kyllä Suomessa loppuu maataloustuotanto aivan kokonaan. Se on yhden yön rysäys, kun se loppuu. Ei täällä kannata tuottaa yhtään mitään.

Ed. V i h r i ä l ä : Herra puhemies! Ihmetyttää todella se, mitä ed. Lahtela totesi maatalouden tukemista. Toteaisin vielä ed. Lahtelalle, että ei kai löydy yhtään sellaista maata maailmasta, joka ei tukisi omaa elintarviketuotantoaan. Jos ed. Lahtela lähtee siitä, että meidän pitäisi pyrkiä ajamaan sellaista linjaa, että suomalaista elintarviketuotantoa ei missään vaiheessa tueta, kyllä käy juuri niin kuin ed. Pulliainen sanoi, että meiltä silloin loppuu tuotanto varmasti tässä maassa, jos ei minkään näköistä tukipolitiikkaa ole.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 29/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä muutetaan kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annettua lakia ja oikeastaan tällä mahdollistetaan tilakohtaisten kiintiöiden eli viitemäärien sopeuttaminen sille tasolle, mitä maakiintiö meiltä edellyttäisi.

Tämän asian osalta ei kyllä kaiketi voi hallitukselle ja hallituksen toimille kaikkinensa kiitosta antaa. Uskon, että tähän arviointiin yhtyvät myös ne paikalla olevat maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenet, jotka ovat asiaa eri tavoin nostaneet julkisuuteen ja olleet monin tavoin, näin olen ymmärtänyt, vaikuttamassa myös hallituksen toimintaan ja myös maa- ja metsätalousministeriön ja -ministerin ratkaisuihin ja vieläpä aivan oikean suuntaisesti.

Ministerillähän oli alun alkaen aikomuksena

kertaheitolla leikata vain kiintiöitä tiloilta ja jättää tämä menetys korvaamatta kokonaan. Se synnytti hyvin suuren huolen ja epävarmuuden maitotiloilla ja aivan aiheellisesti. Kaiken aikaahan tuotantoa jatkavat tilat ovat, ja sitä on myös tilojen muun muassa investointimahdollisuus edellyttänyt, hankkineet lisää kiintiöitä ja maksaneet, kuten hallituksen esityksen perusteluissa myös kerrotaan, keskimäärin varsin korkean hinnan hankkimastaan tuotanto-oikeudesta. Jos hallitus nyt olisi ilman korvausta lähtenyt leikkaamaan näitä kiintiöitä, se olisi ollut varsin kohtuuton ja epäoikeudenmukainen toimenpide ja arvattavasti myös sellainen puuttuminen varallisuusarvoiseen omaisuuteen, mikä ei hevin ymmärtääkseni perustuslakivaliokunnassa olisi edes mennyt siinä muodossa läpi.

Maitokiintiökeskustelu on siis synnyttänyt huolta ja epävarmuutta maitotiloilla, ja se on synnyttänyt sitä myös alueellisesti. Nythän on esitetty myös nykyisen tilanteen muuttamista niin, että alueellisesti voitaisiin maitokiintiöitä ja maidon tuotantomahdollisuutta siirtää muille alueille. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa tällainen keskustelu on koettu hyvin ikävänä. On katsottu, että siellä on juuri erikoistuttu niin tiloilla kuin myös alueella sijaitsevissa — voimme vielä monikossa puhua ja toivottavasti jatkossakin — maitoa jalostavissa laitoksissa. Siellä on pitkälle kehitettyä osaamista, ja olisi onnetonta, jos tämä mahdollisuus kaventuisi sen seurauksena, että vapautuvia tuotantomahdollisuuksia siirrettäisiin muualle Suomeen ja siellä investoitaisiin uudelleen, hankittaisiin uudelleen ammattitaito niin tiloilla kuin maidon jalostuksen piirissä ja tällä tavoin vaikutettaisiin merkittävästi myös maan alueelliseen kehitykseen hyvin negatiivisella tavalla.

Hallituksen esityksessä, arvoisa puhemies, lähdetään siitä ajatuksesta, että viitemäärien sopeutus korvataan tuotantoa jatkaville tiloille ja korvaaminen tapahtuisi korottamalla lisähintaa loppuvuoden aikana tuotetulle maidolle. Tämä tuotantotuen korottaminen keskimäärin merkinnee hallituksen esityksen mukaan noin 65 penniä litralta.

Mielestäni tähän sisältyy kuitenkin eräs ongelma, ja toivon, että valiokunnassa se selvitetään. Kysymys kuuluu: Kohdistuuko tämä korvaus nyt oikeudenmukaisesti tuotantoa jatkaville tiloille? Voihan olla, että tilanne on sukupolvenvaihdoksesta tai investoinneista tai kenties juuri siitä johtuen, että kiintiö on vasta tilalle ostettu, erilainen ja tuotanto ei ole vielä lähelläkään sitä viitemäärää, sitä tuotantomahdollisuutta, joka tilalla tällä hetkellä on. Näin ollen leikkaus tapahtuu viitemäärän tasosta, mutta korvaus tapahtuu toteutuvan tuotannon tasosta. Tästä syystä ehkä oikeampi ratkaisu olisi ollut näin äkkipäätään ajatellen, että korvaus olisi sittenkin sidoksissa tilan viitemäärään. Mutta tämä valiokunnassa tutkittakoon.

Arvoisa puhemies! Sitten tähän saattaa liittyä ongelma, joka ilmeisesti myös jollakin tapaa korjataan. Kun nyt edellytyksenä investointituen saannille on vahvistettu tilakohtainen viitemäärä ja siitä määräytyy, millaisen investointituen tila on oikeutettu saamaan, syntyykö tässä ongelmaa tilakohtaisesti niin, että kun on ostettu tilalle kiintiöitä juuri siinä tarkoituksessa, että jokin investointiraja ylittyy, ja nyt kiintiöitä leikataan? Ilmeisesti tässä on tarkoitus poistaa mahdollinen ongelma. Nyt pitää vain varmistaa, että sellaista tilannetta ei pääse missään tapauksessa syntymään.

Arvoisa puhemies! Kuten totesin, tämän asian osalta ei hallitukselle kaikin tavoin voi kiitosta antaa, mutta lopputulos ainakin tällä haavaa näyttää paremmalta kuin se tilanne, josta alkukeskustelut käynnistyivät. Kuitenkin mielestäni olisi sittenkin pitänyt päästä siihen tilanteeseen, että ei lainkaan olisi kiintiökeskustelua ja erityisesti kiintiöiden leikkauskeskustelua tarvinnut meillä käydä, vaan meille olisi saatu todella mahdollisuus sopeuttaa pidemmällä aikavälillä tilakohtaisen tuotannon taso maakiintiön tasolle ja olisi voitu luottavaisin mielin tiloilla jatkaa ja kehittää tuotantoa.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Niin, minkäs takia tähän nyt sitten ajauduttiin? Olen ed. Väistön kanssa ihan samaa mieltä siitä, että parempi olisi, että tätä operaatiota ei olisi lainkaan tarvittu, mutta tämähän on niin kuin moni muukin itse aiheutettu sillä tavalla, että muuan virkamies sai päähänsä hankkia erään päivämäärän, oliko se tämän kuun loppuun mennessä, jolloin tämä asia piti hoidettaman. Jos ei EU:lta tätä päivämäärää olisi menty hankkimaan, meillä ei olisi tällä hetkellä oikeastaan koko tätä keskustelua tarvinnut käydä ollenkaan. Tämä on karu totuus tässä asiassa.

Kun ed. Väistö totesi, että hallitus ei nyt kovin paljon ruusuja ansaitse, niin kyllähän tässä on ollut erittäin syvällinen näkemysero maa- ja metsätalousvaliokunnan, oikeastaan voidaan sanoa, että in corpore koko valiokunnan, ja maatalousministerin välillä. Me olemme olleet tässä ihan eri

planeetalla. Aktiivisen toimintamme tuloksena on nyt päästy tähän tulokseen. Ilman sitä, että on näin tehty, kuin täällä eduskunnassa tehtiin ja yksimielisesti asetuttiin tälle kompensaatiokannalle, eihän tässä olisi näin käynyt.

Arvoisa puhemies! Tässä on yksi suuri merkittävä näkökohta. Kun nyt on selvitetty sitä, missä se valta oikein loppujen lopuksi näissä EU-kulttuuriasioissa on, onko se hallitustenvälistä työtä, niin kuin se periaatteessa on tietysti, niin mikä on kansallisen parlamentin tosiasiallinen rooli? Ja jos EU-järjestelmästä jotakin seuraa, niin hoiteleeko sitten se hallitus, mikä kulloinkin on, yksin suvereenisesti nämä asiat vai annetaanko parlamentaariselle ulottuvuudelle jokin merkitys?

Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin hyvä asia, että viime päivinä on käynyt juuri niin kuin on käynyt eli oikeuskanslerin puoleen jouduttiin asiassa kääntymään. Oikeuskanslerin lausunnossa sanotaan, että kun eduskunta lausui asiassa painavia, vielä oli yksimielinen kannanotossaan, niin eduskunnan puoleen pitää kääntyä tämän ratkaisun oikeellisuuden arvioinnissa. Siis nyt eräällä tavalla erään tapauksen tiimoilta luotiin käytäntöä siihen suuntaan, että kansallisella parlamentilla on merkitystä näissä asioissa. Se oli minusta hyvin merkittävä ennakkotapaus eikä oikeastaan vain ennakkotapaus vaan toimenpiteen linjavalinta. Mitä aktiivisempi eduskunta näissä asioissa jatkossa on, sen varmemmin eduskunnalla on valtaa. Kysymys on siitä, että on olemassa potentiaalista valtaa, ja kysymys on siitä, kuka sitä loppujen lopuksi käyttää hyväkseen.

Arvoisa puhemies! Ed. Väistö äskeisessä puheenvuorossaan kiinnitti huomiota ongelmiin. Hän kuvasi erään ongelman, joka liittyy siihen, ehtiikö tällä systeemillä saada kompensaation plakkariinsa vuoden loppuun mennessä. Hän kuvasi aivan oikeita asioita, oikeita erikoistilanteita, ja nekin olivat tänä päivänä ns. Hemilän työryhmässä esillä ja todettiin, että ne on syytä nyt eduskunnan kannanotossa tuoda kaikki esille. Jos arvoisat edustajat keksivät tällaisella simulaatiomallilla vielä lisää, mitä epäoikeudenmukaisuustilanteita saattaa syntyä, meidän pitää mietinnössä ja isossa salissa ne käsitellä niin, että yhtään väliinputoajaa tähän systeemiin ei jää. Se on ehdoton vaatimus. Nyt, kun on tälle tielle lähdetty, tämä homma hoidetaan myös asiankuuluvasti kotiin.

Sama liittyy investointiasiaan, investointitukien perusteitten olemassaoloon. Siinä täytyy tehdä nyt korjaukset, kun viitemäärät muuttuvat, ja tämänkin pitäisi olla nyt hallituksen sisäisen toiminnan tuloksena siinä mallissa, että tässä asiassa ei ole huomauttamisen sijaa. Arvoisa puhemies! Mutta jälleen on todettava, että jos tuntuu siltä, että on, kuitenkin sen perusteella, mitä tietoon on saatettu, siihen on syytä puuttua. Ihan yhtä hyvin opposition kuin hallituspuolueitten kansanedustajien tulee olla aktiivisia tässä asiassa.

Vielä, arvoisa puhemies, lopuksi, kun ed. Vuorensola on paikalla ja on puheenvuoron pyytänyt: Minulle jäi mieleen viime syksyltä ed. Vuorensolan puheenvuoro, jossa hän sanoi, että asiassa nyt on touhuttu, mutta en minä taida oikein uskoa sitä, että nämä hommat onnistuvat sillä tavalla kuin me eduskunnassa aiomme. Minä nyt odotan, arvoisa puhemies, että ed. Vuorensola tunnustaa, että me yhteisesti teimme ihan hyvää työtä.

Ed. V i h r i ä l ä : Herra puhemies! On helppo yhtyä ed. Pulliaisen käsitykseen — kun nyt olemme lähettämässä maa- ja metsätalousvaliokuntaan, voi sanoa näin, maitokiintiölakia ja kiintiökysymystä, josta on paljon puhuttu — siinä mielessä, että kerrankin eduskunnan yksimielinen päätös on taivuttanut uppiniskaisen hallituksen. Tämä on avoimesti sanottava, että ellei maa- ja metsätalousvaliokunta ja eduskunta olisi ollut niin yksimielinen, että kiintiöleikkaus on korvattava, se ei olisi varmastikaan tapahtunut. Minusta tästä on avoimesti annettava eduskunnalle tunnustus, että näin on käynyt, ja tietenkin todettava, että hallitus ei ole tehnyt tästä luottamuskysymystä niin kuin jostakin muusta asiasta vaan on alistunut eduskunnan tahtoon. Kai niin on, että kun eduskunnan tahto on yksimielinen, hallituksen on viisasta ottaa se myös huomioon.

Kokonaisuutena on helppo yhtyä niihin näkemyksiin, joita ed. Väistökin toi esille, mitä ongelmia tähän liittyy. Mutta jos ajatellaan maidontuotannon tulevaisuutta ns. Maito-Suomessa, valtioneuvostossa tehtiin päätöksiä kolmesta tukialueesta. Puhun nyt siitä joustosta, jota tulee, kun kiintiöt voivat siirtyä tukialueiden sisällä. Tarkoitan A- ja B-tukialuetta, C1- ja C2-tukialuetta ja kolmantena pohjoisinta tukialuetta. Myönnän, että tähänkin liittyy ongelmia ja ennen kaikkea alueellisia ongelmia. Mutta ajattelen nyt lähinnä tietenkin C1- ja C2-tukialuetta eli ns. Maito-Suomea pidän sitä, että nämä kiintiöt voivat siellä jollakin tavalla edes liikkua, kuitenkin negatiivisista tekijöistä huolimatta hyvänä asiana, sitä että tällainen mah-

dollisuus tuli, ja annetaan edellytyksiä maitotilojen kehittymiselle.

Ikävää mielestäni on kuitenkin se, että lakiesityksellä puututaan Maatilatalouden kehittämisrahastoon ja lähdetään sieltä ottamaan niitä tärkeitä markkoja, jotka on tarkoitettu nimenomaan maatalouden rakenteen kehittämiseen. Tavallaanhan ne siihenkin menevät ja välillisesti, mutta ne varat on tarkoitettu suoranaisesti rakenteen kehittämiseen. Pitää muistaa vielä — tänä iltana on muidenkin lakien yhteydessä muisteltu menneitä hyvinkin pitkään — että muistaakseni kymmenen vuotta sitten eli vuonna 87 tehtiin viimeinen siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon Toivo Yläjärven ollessa maa- ja metsätalousministerinä. Sen jälkeen sinne ei ole valtion varoja siirretty vaan tämä rahasto on karttunut muulla tavalla, ja sieltä on aina siirretty tärkeihin hankkeisiin rahoja. Siinä mielessä, jos Maatilatalouden kehittämisrahastoa lähdetään eri päätöksillä murtamaan, tämä on valitettava asia. Mutta ehkä tässä tilanteessa nyt ei muitakaan rahoituskeinoja taas ole ja hallituksen on ollut helppo löytää tästä yksimielisyys.

Herra puhemies! Mitä muuten tulee viljelijöiden ja viljelijäväestön luottamukseen Lipposen hallitukseen, kyllähän siitä on tehty monenlaisia selvityksiäkin. Kun meillä on tutkimuslaitoksia ja kaiken näköisiä tutkijoitakin, on hyviä ja vähemmän hyviä tutkijoita, ainakin eräissä tutkimuksissa on selkeästi voitu todeta, että jos käytetään kouluarvosanoja, nimenomaan Lipposen hallituksen maatalouspolitiikka yltää juuri numeroon 5+. Tämä varmaan kuvaa sitä ilmastoa, joka maatalousväestöllä on tällä hetkellä nykyistä hallitusta kohtaan.

Siinä mielessä nyt nämä kaksi lakiesitystä, jotka tänä iltana lähetetään valiokuntaan, ehkä tuovat pientä toivon pilkahdusta siitä, että jotakin parempaa voisi olla tulossa. Ehkä on myös niin, että hallitukselle ovat tulleet omantunnon tuskat, että nyt täytyy ruveta pikkuisen ryhdistäytymään, kun vaalitkin lähestyvät ja vaalikausi on jo ohi puolen ja alkaa myös taistelu taas maaseudun tosin vähentyneistä äänistä. Väki on sieltä vähentynyt, mutta on jokin sellainen kuvitelma, että hallitusta kiinnostaa tässä tilanteessa myös viljelijäväestö.

Onhan myös syytä muistuttaa tässäkin, että kyllähän Lipposen hallitus ensi töikseen purki kansallisen tukipaketin. Se oli petos. Se oli petos monessa mielessä viljelijäväestöä kohtaan ja ennen kaikkea myös Suomen kansaa kohtaan. Uskon, että EU-sopimus hyväksyttiin juuri sen takia — ja oli vähästä kiinni sen hyväksyminen — että asiaan oli keskeisenä vaikuttamassa myös se, että osa viljelijöistä kallistui kansallisen tukipaketin myötä myönteisiksi kuuluisassa kansanäänestyksessä.

Toivon myös, että lakiesitys mahdollisimman nopeasti valiokunnassa käsiteltäisiin, ja siinä mielessä voi olla kerrankin tukemassa tätä lakiesitystä tietenkin sillä tavalla, kuten on edellisissä puheenvuoroissa tuotu esille, että niitä korjauksia, joita voidaan tehdä, voitaisiin yksimielisesti tehdä ja sitä kautta tämä lakiesitys toisi pienen valonpilkahduksen ennen kaikkea maidontuotannon tulevaisuuteen.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Juuri siitä syystä, jota ed. Pulliainen aikaisemmin eritteli, kävelin puhujakorokkeelle korkealle paikalle antaakseni tunnustusta tietysti eduskunnalle mutta myös ed. Pulliaiselle siitä sinnikkäästä toiminnasta, joka tämän asian hoitamiseen liittyy. Se analyysi, jonka silloin siitä asiasta tein — ehkä olin hiukan pessimistinen tai taisin olla oikein paljon pessimistinen — perustui varsin vakavahenkiseen keskusteluun, vielä nykyisenkin, maa- ja metsätalousministerin kanssa. Oma käsitykseni oli silloin, että hän tulee pitämään kannastaan kiinni, mutta todennäköisesti nämä "yleiset syyt" ovat vaikuttaneet asiaan niin paljon, että hän on esitystään aika tavalla korjannut.

Ed. Pulliaisen puheenvuoro oli myös muussa mielessä aika viisas, ja ennen muuta minua miellytti se, että hän käsitteli meidän EU-kulttuuriamme, suomalaisten suhdetta EU:n päätöksentekoon. Jotenkin tulee silloin tällöin ja varsin usein mieleen se, olemmeko me olleet todella alistujia näissä asioissa ja unohaneet hyvin herkästi kansallisen näkökulman. Minä luulen, että näissä asioissa, kun ne kuitenkin EU-kokonaisuuden osalta ovat varsin pieniä, meitä kuullaan ja kuunnellaan, mutta kyllä kai niin on, että on pakko sitten olla myös tosissaan. Meidän menettelymme tässäkin asiassa, että me käymme kysymässä lupaa ja pyydämme vielä päivämääränkin, on vallan vailla vertaa varmaan käytäntönä Euroopan unionin sisälläkin. Me olemme todella kuuliaisia verrattuna vaikka naapurimaahan Ruotsiin, joka normaalisti kai ilmoittaa asiat kirjeellä EU-komissiolle ja ilmoittaa, miten tulee asian toteuttamaan, ja odottaa sitten, mitä EU sanoo, mutta pitää kiinni siitä, minkä linjan on omalta osaltaan kansallisesti määritellyt.

Tässäkin asiassa käsitykseni mukaan olisi voitu kansallisesti ilman näitä seikkailujakin päättää tämä asia, ilmoittaa siitä komissiolle ja todeta, missä aikataulussa asia hoidetaan pois päiväjärjestyksestä Suomessa. Silloin ei olisi ollut tällaista h-hetkeä 1.4., joka nyt tähän on kirjattu käsitykseni mukaan pääosin meidän omasta toimestamme.

Koko maitokiintiöleikkauksen historian kaikki tuntevat ja ainakin ne, jotka nyt ovat paikalla, aika hyvin. Siitä on turha kinastella. Käsitykseni on se, että jos päätöksenteko olisi tapahtunut tällä tavalla selkeästi ja vaiheittain ilman tätä seikkailua, todennäköisesti, jos nyt olisi eletty vanhan järjestelmän puitteissa vuodenvaihteeseen asti, leikkaustarve olisi huomattavasti pienempi vielä. Tässähän syntyi välillä sellainen kausi, jolloin kiintiökauppaa ei käytännöllisesti katsoen käyty ollenkaan. Se aiheuttaa sen, että tuo leikkaus kuitenkin sitten noinkin korkeaksi kuin 4,5 prosenttiin menee. Se on aika korkea aktiivituottajalle ja juuri sellaiselle tuottajalle, joka on vastikään esimerkiksi kiintiöitä ostanut. Hänen asemansa tässä on sen verran ongelmallinen, että kannattaa valiokuntatyöskentelyssä miettiä, mitä sen kanssa tehdään.

Käsitykseni mukaan pitäisi esimerkiksi pyrkiä järjestelmään, kun kerran tiedetään, ketkä ovat viime aikoina kiintiöitä ostaneet, että yhden tai kahden edellisen eli tästä taaksepäin olevan vuoden osalta niiden kohalla, jotka ovat ostaneet kiintiöitä, oston osalta ei tätä leikkausta suoritettaisi. En ole laskenut, kuinka paljon se rahassa merkitsisi, mutta niiden, jotka ovat ostaneet tarpeeseensa — näillähän ei ole kukaan sinänsä mitään markkinataloutta harjoittanut — asema tällä tavalla ehkä voitaisiin jollakin tavalla turvata.

Kun tässä myös maksetaan korvausta luovutetusta kiintiöstä eli 4,5 prosentista ja se kompensoidaan 4 pennin hintakorvauksella, olisiko mahdollista tai olisiko syytä selvittää myös se, miten se toimisi per kotieläin, per lehmä? Sitäkin kannattaisi miettiä, kummalla tavalla se kohdistuu tasapuolisemmin ja paremmin. Aina nämä litroihin ja kiloihin sidotut määritteet ovat jos ei muuta niin ristiriidassa sen kanssa, mitä EU yleisesti itse näistä asioista on ajatellut ja omiin järjestelmiinsä pannut.

Eräs ongelma, joka liittyy investointeihin, on se, että tässä nyt lähdetään liikkeelle siitä, että niiltä, jotka ovat investointeja tehneet 95—96 tai tekevät 96—97, ei tätä leikkausta tehtäisi, mikä perustuu EU:n tekemiin päätöksiin, joita on tässä suhteessa varmaan johdonmukaista noudattaa. Tässä kyllä käy sitten myös niin, että tulee ongelmia ainakin täällä eteläisessä Suomessa artiklan 141 alueella, missä investointijärjestelmä oli yksi elementti koko järjestelmässä ja koko systeemi väännettiin investointipainotteiseksi. En tiedä, onko se liian voimakkaasti sanottu, mutta joka tapauksessa tätä suunnattiin aikaisemmasta ajattelusta investointipainotteiseksi. Nyt ne, jotka ovat hakeneet tukea ja joita on runsas lukumäärä 141-alueella, eivät tule suinkaan kaikki saamaan, vaan todennäköisesti yksi viidestä tai saattaa mennä jopa niin, että yksi kymmenestä tuen saa. Siinä syntyy nyt kahden arvoista joukkoa.

Ennen muuta Etelä-Suomessa, missä muutenkin maidontuotanto on vähentynyt kaikkein eniten ja koko ajankin vähenee, niille, jotka sitä täällä aikovat harjoittaa ja tuottaa maitoa, mielellään soisi mahdollisuuden siihen, että he voivat yksikköänsä paremmin kehittää ja heiltä tällaista leikkausta ei suoritettaisi, koska se itse asiassa vähentää 141-tukea kokonaisuuden kannalta. Näin ollen se ei täysimääräisesti voi edes toteutua. Näin ollen siinä syntyy, voisi sanoa, kahden kerroksen väkeä.

Kuitenkin pohjimmiltaan, voin sanoa sen lopuksi, kyllä tämä järjestelmänä on aika hyvä ja varmasti kohtuullisen toimivakin. Tässä hiukan hallinnollinen ote lisääntyy aikaisempaan järjestelmään nähden, mutta toisaalta, mitä itse kyllä pidän ihan tarpeellisena, myös näkyy se, että olemme markkinoilla. Minä en puhtaasta hallinnollisesta järjestelmästä tässä vaiheessa olisi tykännyt. Tämä on järjestelmänä minusta parempi.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Kun ed. Vuorensola peräänkuulutti sitä, miksi ollaan litralinjalla kompensaatiojärjestelmässä eikä lehmäkohtaisella, siinä on, niin olen ymmärtänyt, hallituksen piirissä on mietitty, että kun yleensä on siirrytty hehtaari- ja lehmäkohtaiseen systeemiin ja kaikki tämmöinen tuotantotavoitteellisuus tavallaan on häipymässä pois, että tässä edes on vielä sellainen häivähdys vanhoilta ajoilta: valssi, polkka taikka mikä tämä nyt olisi, valse triste, tämän tiimoilta pikkuisen mollisävyinen, niin kuin havaitaan. Elikkä tämä on se syy, ei tässä sen ihmeellisempää syytä ole.

Se puhdas hallinnollinen operaatio olisi aiheuttanut 30 000 hakemusta ja 30 000 ratkaisua ja olisi kyllä ollut aika kauhea tässä tilanteessa, kun meillä on vielä nämä tuotantotuki- ja inves-

tointitukihakemukset ja kaikki tämmöiset käsittelyssä, joita on kuulema joku kaksi- ja puolituhatta kappaletta. Jos siihen olisi vielä maaseutuelinkeinopiireihin laitettu 30 000 näitä, niin olisipa tainnut hallinto tukehtua kerta kaikkiaan perusteellisesti. Ei hallituksella tämän parempia selityksiä ole.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Totean lyhyesti, että tämä maitokiintiöiden leikkaus, joka tietysti tuntuu erityisen konkreettisena sellaiselle, joka on tietyn maitokiintiön ostanut hiljattain, joka tavallaan otetaan maksun jälkeen pois, on tietysti katkera paikka. Nyt sitten katsotaan, mitä siitä tulee mahdollisesti korvauksena. Näillä näkymin viljelijä, joka on maksanut 25 000 markkaa maitokiintiöstä, tulee saamaan 5 000 markkaa korvauksena. Ei tämä nyt kovin suuri valonpilkahdus kyllä viljelijän suuntaan ole, tietysti tapauksesta riippuen. Nämä lait yleisesti ottaen tietysti selkeyttävät tilannetta, mutta pelkästään tähän korvauspuoleen liittyen kyllä se jää aika minimaaliseksi. 20—30 prosenttia siitä, mitkä ovat menetykset, niin yhteiskunta tulee tässä tapauksessa korvaamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys Venäjän kanssa kansainvälisestä maantieliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 30/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Saarnio: Arvoisa puhemies! Haluamatta pitkittää enää täysistuntoa ja haluamatta riistää ed. Aittoniemeltä täysistunnon viimeisen puheenvuoron viittaa haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että tämä hallituksen esitys, jossa on 23 artiklaa alakohtineen käsittävä sopimus sekä siihen liittyvä pöytäkirja, puuttuu monin tavoin Suomen ja Venäjän välisen liikenteen järjestämiseen, aina siinä määrin, että se sisältää liikennesäännöt, ajokorttiasiat ja ajoneuvomääräyksiä, tullimääräyksiä, jopa viisumianomuksiin liittyviä asioita ja jopa ajojärjestyksiä rajanylityksissä.

Mutta sanallakaan näissä artikloissa tai pöytäkirjassa ei puututa turvallisuuteen, joka on ollut aika ongelmallinen asia suomalaisille kuljettajille Pietarissa, Moskovassa ja Karjalassa. Tässä mielessä toivoisin, että valiokuntakäsittelyssä myös tämä aspekti tuotaisiin mukaan tähän sopimukseen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kun ed. Saarnio kiinnitti huomiota turvallisuuteen, niin tämä oli varmasti erittäin paikallaan. Minulla oli tilaisuus ihan sattuman kauppaa linja-autopysäkillä haastatella erästä kuljettajaa. Hän sanoi, että tilanne on nykyisin sillä tavalla, että kun lähdetään Suomesta, niin ajetaan 3 000 kilometrin matka yhteen soittoon. Tämä kuulostaa tämmöisen ajopiirturimaan kansanedustajasta aivan kauhealta. Siis turvallisuus näyttää olevan suhteellinen käsite kaikkiin mahdollisiin ilmansuuntiin, siis henkilökohtaisella tavalla ja sen auton ulkopuolella, elikkä tässä on kyllä aineksia ottaa kantaa aika perusteellisesti siihen, kuinka ylipäätään tämä voi olla mahdollista.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Kaikkinensa liikenne Suomesta Venäjälle on, kuten itämaakuntien asukkaat erityisesti ja ennen muuta siellä liikennettä harjoittavat yrittäjät tietävät, ollut aika lailla ongelmallinen, ja minusta ed. Saarnion puheenvuoro oli paikallaan. Myös sujuvuuteen olisi kiinnitettävä huomiota eduskuntakäsittelyn aikana ja haettava sellaista ratkaisua, että ne ongelmat, joita nyt on hyvin paljon ollut, voitaisiin poistaa; tämä on hyvin tärkeää. Minulle on jopa kerrottu, että mikäli näin jatkuu, Suomen ja Venäjän välinen erityisesti rekkaliikenne kyllä joutuu suuriin ongelmiin tai jopa alkaa pikkuhiljaa tyrehtyä. Se tietysti heijastuu sitten muuhun taloudelliseen kanssakäymiseen, kauppaan ja sinnepäin suuntautuvaan vientiin, joka vienti sinällään on ollut kasvussa ja Suomen ja Venäjän välinen kauppa on kehittynyt suotuisasti.

Eli pitäisi nyt hakea kaikki mahdolliset keinot niin, että voitaisiin tukea Suomen ja Venäjän välisen kaupan edellytyksiä ja Suomesta tapahtuvan viennin edellytyksiä siihen suuntaan.

Ed. Pekkarinen merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 22.56.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio